

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Zdravotně sociální fakulta

Dobrovolnictví v oblasti sociálních služeb v Táboře

diplomová práce

Autor práce: Bc. Iva Horatlíková
Studijní program: Rehabilitace
Studijní obor: Rehabilitační – psychosociální péče o postižené děti, dospělé a seniory
Vedoucí práce: Ing. Renata Švestková, Ph.D

Datum odevzdání práce: 21.5.2012

Abstrakt

Cílem této diplomové práce je zjistit současný stav dobrovolnictví v oblasti sociálních služeb v Táboře a na základě shromážděných informací vypracovat návrh rozvoje dobrovolnictví v Táboře.

V teoretické části je vysvětlen pojem dobrovolnictví a je popsána historie dobrovolnictví, jeho stav v ČR i ve světě, legislativní pozadí dobrovolnictví a výčet oblastí, ve kterých se dobrovolníci v naší zemi nejčastěji angažují. Mezi ty patří i sociální služby, proto je v teoretické části zmapována také oblast sociální péče a sociálních služeb. Pro nastínění celých souvislostí zde nalezneme vysvětlení pojmů pojících se s organizovanou občanskou společností, důvody pro existenci neziskového sektoru. Propojení všech výše uvedených pojmů lze nalézt v procesu komunitního plánování sociálních služeb, který je v práci také popsán.

V praktické části je za pomoci sekundární analýzy Komunitního plánu sociálních služeb města Tábora 2011 – 2013 (dále jen komunitní plán) a webových prezentací jednotlivých organizací sociálních služeb zapojených v komunitním plánu stanoven výzkumný soubor a otázky výzkumného rozhovoru. Výsledky výzkumu jsou získány strategií kvalitativního výzkumu, metody dotazování a techniky polostandardizovaného rozhovoru.

Na otázky týkající se problematiky dobrovolnictví, míry jeho propagace v Táboře a způsobu využívání dobrovolníků v samotné organizaci odpovídali zástupci všech 25 neziskových organizací, které v Táboře působí v oblasti sociálních služeb a jsou zahrnuty do komunitního plánu. Část otázek byla směřována k problematice dobrovolnictví v komunitním plánu. Respondenti měli možnost vyjádřit své návrhy a doporučení, které se týkaly rozvoje dobrovolnictví.

Z výsledků výzkumu vyplynulo, že více než polovina organizací, které jsou zapojeny do komunitního plánu, využívá a pracuje s dobrovolníky. Organizace, které je nevyužívají, tak činí z legislativních a personálních důvodů. Z výzkumu dále vyplynulo, že další pozornost je třeba věnovat nejenom větší propagaci dobrovolnictví napříč věkovým spektrem tábořské veřejnosti, ale i novým trendům v dobrovolnictví, jako jsou různé formy firemního a virtuálního dobrovolnictví. Na základě sebraných informací a

jejich vyhodnocení navrhla autorka několik kroků, které by mohly vést k zlepšení stávajícího stavu, zvláště pokud budou využity i v procesu komunitního plánování.

Výsledky diplomové práce budou využity při naplňování cílů komunitního plánu a jednotlivými organizacemi poskytujícími sociální služby v Táboře. Zároveň mohou být inspirující i pro samotné obyvatele města Tábora k zapojení se do dobrovolné činnosti.

Klíčová slova

dobrovolnictví, sociální služby, komunitní plán, neziskové organizace

Abstract

The diploma thesis focuses on the current situation in volunteering within the network of social services in Tábor, and on the elaboration of a volunteering development proposal based on the collected data.

The theoretical part of the thesis gives an explanation of the concept of volunteering, its history, its situation in the Czech Republic and abroad, legislative background of volunteering and the most frequent spheres of volunteering activities. One of the spheres where volunteering plays an important role is the network of social services and social care, which was also surveyed within the theoretical part of the thesis. To describe the complexity of the investigated issue in a broader context, we included explanations of concepts connected with organized civil society as well as the reasons for the existence of the non-profit sector. The interrelations of all the concepts mentioned above are reflected in the process of planning social services within the community, which is also described in the thesis.

Based on the secondary analysis of the Community Plan of Social Services of the City of Tábor 2011 – 2013 (further on referred to as community plan) and on the websites of individual organizations engaged in social services, the practical part determines the research sample as well as the set of questions for the interview. The research results have been obtained on the basis of qualitative research strategy, using the method of questioning and the technique of semi-standardized interview.

The questions concerning the problems of volunteering, its promotion in Tábor and the involvement of volunteers in the particular organization were answered by the representatives coming from all 25 non-profit organizations which are active in the sphere of social services in Tábor; all of them participate in the community plan. Some of the questions were aimed at the problems of volunteering in the community plan. The respondents were encouraged to express their proposals, ideas and recommendations related to volunteering development.

The results indicated that more than a half of the organizations with an involvement in the community plan activities cooperate with volunteers. The reasons why other organizations do not work with volunteers are either of legislative or personnel

character. The research also shows that it is necessary to pay special attention to volunteering promotion across all age categories of Tábor residents and observe new trends in volunteering, such as various forms of corporate volunteering or virtual volunteering. The collected data and their evaluation made it possible for the author to propose several steps which could lead to the improvement of the current state, especially if the data are used in the process of community planning.

The results of the thesis will be used for meeting the objectives of the community plan and by individual organizations providing social services in Tábor. At the same time they can inspire the residents of Tábor to take an active part in volunteering.

Key words: volunteering, social services, community plan, non-profit organizations

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji diplomovou práci jsem vypracovala samostatně, pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své diplomové práce, a to – v nezkrácené podobě – v úpravě vzniklé vypuštěním vyznačených částí archivovaných fakultou – elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejich internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne 21.5.2012

.....

Bc. Iva Horatlíková

Poděkování

Děkuji Ing. Renatě Švestkové, Ph.D. za věnovaný čas, poskytnutí cenných rad a odborné vedení při vypracování mé diplomové práce. Dále bych chtěla poděkovat svým blízkým za pomoc a podporu nejen při psaní diplomové práce, ale během celého studia.

Obsah

1	SOUČASNÝ STAV	12
1.1	Organizovaná občanská společnost	12
1.1.1	Neziskový (soukromý) sektor, pojmy a dělení	13
1.1.1.1	Formy nestátních neziskových organizací	15
1.1.2	Historie nestátních neziskových organizací	17
1.1.3	Údaje o neziskovém sektoru v ČR	20
1.1.4	Financování nestátní neziskové organizace – fundraising	21
1.1.4.1	Financování z veřejných zdrojů	22
1.1.4.2	Financování z neveřejných zdrojů	24
1.1.4.3	Samofinancování a další formy fundraisingu	25
1.1.5	Oblasti působení neziskového sektoru	26
1.2	Nestátní neziskové organizace a sociální práce	27
1.2.1	Sociální práce a její cíl	27
1.2.2	Sociální služby	28
1.3	Dobrovolnictví	31
1.3.1	Pojem dobrovolnictví	31
1.3.2	Historie dobrovolnictví	31
1.3.3	Dělení dobrovolnictví	32
1.3.4	Oblasti dobrovolné činnosti	34
1.3.4.1	Výčet oborů	35
1.3.5	Dobrovolnictví v ČR	36
1.3.5.1	Dobrovolnická centra v ČR	37
1.3.6	Zákonná úprava dobrovolnictví	39
1.3.7	Dobrovolnictví ve světě a v EU	42
1.3.7.1	Mezinárodní a evropský rok dobrovolníka	44
1.3.8	Nové trendy dobrovolnictví	46
1.3.8.1	Firemní dobrovolnictví a jeho formy	46
1.3.8.2	Virtuální dobrovolnictví	48
1.3.8.3	Mentoring	48
1.3.9	Přínosy, rizika a ekonomické hledisko dobrovolnictví z pohledu NNO	49
1.3.10	Práce s dobrovolníky	50
1.3.10.1	Získávání dobrovolníků	51
1.3.10.2	Motivace dobrovolníka	51
1.3.10.3	Výcvik dobrovolníků	53
1.3.10.4	Supervize, hodnocení a oceňování dobrovolníků	53
1.4	Komunitní plánování sociálních služeb	55
1.4.1	Pojmy - komunita, komunitní plánování	55
1.4.2	Historie komunitního plánování	56
1.4.3	Východiska a rámec plánování sociálních služeb	57
1.4.4	Komunitní plánování z pohledu legislativy	58
1.4.5	Principy metody komunitního plánování	60
1.4.6	Účastníci komunitního plánování	61
1.4.7	Jednotlivé fáze komunitního plánování	62
2	CÍL PRÁCE A VÝZKUMNÉ OTÁZKY	65

2.1	Cíl práce	65
2.2	Výzkumné otázky	65
3	METODIKA	66
3.1	Použitá metodika	66
3.2	Charakteristika výzkumného souboru	67
4	VÝSLEDKY	69
4.1	Analýza komunitního plánu sociálních služeb města Tábora 2011 – 2013	69
4.2	Analýza komunitního plánu ve vztahu k jednotlivým cílovým skupinám	70
4.2.1	Služby pro seniory	70
4.2.2	Služby pro osoby se zdravotním postižením	71
4.2.3	Služby pro děti, mládež a rodinu	73
4.2.4	Služby pro menšiny	74
4.2.5	Financování sociálních služeb	76
4.3	Otázky výzkumného rozhovoru a souhrn organizací zapojených do výzkumu	76
4.4	Analýza webových prezentací okruhu oslovovaných organizací	79
4.5	Výsledky sekundární analýzy webových prezentací	86
4.6	Vyhodnocení odpovědí respondentů	89
5	DISKUSE	116
6	ZÁVĚR	127
7	KLÍČOVÁ SLOVA	129
8	SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	130
9	PŘÍLOHY	140
9.1	Seznam příloh	140

Úvod

V České republice bylo v roce 2007 více jak 1,2 milionu dobrovolníků a jejich počet v průběhu dalších let stále narůstá. Nárůst počtu dobrovolníků je přičítán větším obavám občanů ČR o své životní prostředí, společnost a komunitu.

Dobrovolnictví patří mezi základní stavební prvky občanské společnosti a jeho stav je do jisté míry i obrazem stavu občanské společnosti u nás. Jako jev, který má své místo v české historii, se dobrovolnictví stalo nepostradatelným prvkem v současné společnosti, která je do značné míry zaměřena na vytváření materiálních hodnot zvýrazňujících sociální postavení majetnějších jedinců nad méně majetnými. Je jednou z cest, jak posilovat lidské hodnoty, jako jsou družnost, zájem o druhé a služba jiným lidem. Stejně tak, jako je nepopiratelný význam dobrovolnictví pro společnost, je dobrovolná služba i způsobem projevu svobodné vůle, který byl v minulých letech v Čechách vládnoucími garniturami využíván k dosahování jejich mocenských cílů.

Otázka pomoci druhým je faktorem, ve kterém se dobrovolnictví prolíná se sociálními službami. Co do počtu dobrovolníků realizujících dobrovolnou pomoc v nestátních neziskových organizacích, které působí v sociálních službách, jde o hojně zastoupenou skupinu.

Komunitní plánování sociálních služeb je relativně mladým procesem, který umožňuje vytvořit určité pojítka mezi dobrovolnictvím, sociálními službami a nestátními neziskovými organizacemi a to takovým způsobem, který bude splňovat požadavky všech zúčastněných skupin, včetně samotných uživatelů sociálních služeb.

Protože sama pracuji v sociálních službách a ve svém zaměstnání se aktivně setkávám s dobrovolnou činností, bylo pro mne zajímavé zjistit, jakou měrou se dobrovolníci zapojují do oblasti sociálních služeb v Táboře, jaký je stav dobrovolnictví a jaké je jeho začlenění v procesech komunitního plánování sociálních služeb.

Diplomová práce je rozdělena do dvou částí. V první, teoretické části jsou popsány nestátní neziskové organizace, sociální práce a sociální služby, dobrovolnictví i procesy komunitního plánování. V praktické části je uveden cíl práce a výzkumné otázky, metodika výzkumu a charakteristika výzkumného souboru. Jsou stanoveny otázky výzkumného rozhovoru, pomocí kterého je stav dobrovolnictví v Táboře zjišťován.

Dále jsou zde vyhodnoceny odpovědi respondentů, ze kterých jsem čerpala při návrhu dalšího rozvoje dobrovolnictví v Táboře.

Výsledky výzkumu pomohou navrhnout kroky v dalších etapách komunitního plánování sociálních služeb v Táboře, které podpoří rozvoj dobrovolnictví v tomto městě. Dále jej mohou využít pracovníci jednotlivých nestátních neziskových organizací ke zlepšení kvality práce s dobrovolníky.

1 Současný stav

1.1 Organizovaná občanská společnost

Organizovaná občanská společnost je tvořená obecně prospěšnými organizacemi, mezi které patří např. spolky, nadace, církve nebo školy, muzea. Neorganizovanou část občanské společnosti tvoří neformální společenství, veřejná shromáždění, občané [1, str. 31].

V demokratické společnosti se vyskytuje řada skupin, které jsou považované za účelné pro fungování společnosti (např. církve) a skupin, které jsou početně v menšině. Jde o národnostní minority, handicapované nebo skupiny stavící se proti zájmům vládnoucích stran (např. zastávající nebo propagují odlišné ekologické zájmy). I tyto skupiny musí mít možnost své zájmy prosazovat. Jak uvádí Tomeš [2, str. 264]: *„Někdo musí pomáhat těm, kteří chtějí stávající stát kritizovat, pranýřovat, upozorňovat na jeho chyby v oblasti životního prostředí, řízení policie, vězeňství apod. Ani tyto skupiny občanů nemůže podporovat stát, neboť by na něm potom byly závislé, ale i takovými skupinám musí svou legislativou umožnit jejich existenci. Opozice a kritika vlády je součástí demokratické společnosti a i pro ni musí být vytvořen legislativní prostor. Tím prostorem jsou občanská sdružení nebo obecně prospěšné společnosti, podporované určitými nadacemi nebo získávající podporu z grantů vypsaných různými firmami a podniky.“*

Tetřevová [3, str. 35] toto shrnuje v tvrzení, že důvodem pro existenci neziskových organizací jsou potřeby a uplatnění svobody sdružování se a snahy pomoci bližním vyplývající ze zásad filantropie.

Podíváme-li se na výše uvedenou problematiku z hospodářského hlediska, a můžeme-li rozdělit národní hospodářství na sektory, potom se bude jednat o sektor ziskový, jinak také tržní, a sektor neziskový, neboli netržní. Ziskový sektor je část národního hospodářství financována z prostředků, které získají subjekty z prodeje statků za tržní cenu. Jeho cílem, stejně jako subjektů, které se v něm nalézají, je zisk. Neziskový sektor je tvořen subjekty, jejichž cílem je dosáhnout přímého užitku s charakterem veřejné služby. Jejich majetek je ze zdrojů, které pochází od soukromých

nebo veřejných subjektů. Neziskový sektor je členěn na neziskový veřejný sektor, neziskový neveřejný (nebo také soukromý) sektor a sektor domácností. Sektor domácností a společnosti tzv. druhého sektoru neboli příspěvkové organizace nebudou dále předmětem této práce [4, str. 14].

1.1.1 Neziskový (soukromý) sektor, pojmy a dělení

Tento tzv. *třetí sektor* je tvořen subjekty, jejichž primárním cílem je dosažení přímého užitku. Podle Hakena [5, str. 10] lze do tohoto neziskového sektoru zařadit všechny organizace, které nejsou založené za účelem tvorby a rozdělení zisku. V tomto širším pojetí by se jednalo i o politické strany, odbory, akademické organizace, cechy, komory, profesní svazy apod. Soukromé subjekty vkládají do zakládaných subjektů prostředky bez očekávání dosaženého zisku. Skovajsa [1, str. 32] říká, že označení „třetí“ naznačuje, že se jedná o sektor, který je méně důležitý než sektor tvořený trhem (soukromý sektor) a státem (veřejný sektor). Dále popisuje termín *neziskový sektor* jako oblast působení soukromých organizací, jejichž primárním účelem není dosahování zisku. Naráží na problematičnost použití tohoto pojmu s ohledem na to, že zahrnuje spolu se soukromými organizacemi celý veřejný sektor, který není určen k dosahování zisku. Rektořík [4, str. 39] toto potvrzuje tím, že v nejednotnosti české odborné ekonomické literatury používá definici uvedenou v zákoně č. 586/92 Sb., o dani z příjmů, která říká, že jde o organizace charakteru právnické osoby, která nebyla zřízena nebo založena za účelem podnikání. Termín, který vyjadřuje pouze to, co je obsaženo v termínu *třetí sektor*, je *nestátní neziskový sektor*. Tetřevová [3, str. 39] poukazuje na to, že tento sektor se primárně věnuje takovým problémům, u kterých dochází k tržnímu i vládnímu selhání. Jako příklad tržního selhání popisuje absenci spotřebitelských znalostí (např. zajištění ošetrovatelské péče pro mentálně postižené dítě) a u vládního selhání uvádí příklad neschopnosti státu uspokojit požadavky určitých menšin při poskytování veřejných statků.

Pro úplné definování třetího sektoru je vhodné neziskové organizace rozčlenit podle globálního charakteru poslání na:

- organizace veřejně prospěšné
- organizace vzájemně prospěšné

Veřejně prospěšné organizace jsou zakládány za účelem produkce statků pro uspokojení potřeb veřejnosti (např. charita, ekologie, zdravotnictví apod.). Jak uvádí Skovajsa [1, str. 42], patří sem všechny nadace, nadační fondy, účelová zařízení církví, obecně prospěšné společnosti a občanská sdružení, která pečují o bezdomovce, nemocné lidi, podporují ochranu přírody, bojují proti korupci, zajišťují humanitární pomoc.

Vzájemně prospěšné organizace mají funkci vzájemné podpory skupin občanů a právnických osob. V první řadě tedy jde o uspokojení vlastních zájmů, např. v oblasti kultury, profesních zájmů [6, str. 26].

Dále je organizace neziskového sektoru možné členit podle předmětu činnosti. Při tomto členění je možné využít např. odvětvové klasifikace ekonomických činností (OKEČ), zavedenou v roce 1994 Českým statistickým úřadem (ČSÚ) a v roce 2008 nahrazenou Klasifikací ekonomických činností (CZ-NACE).

Škarabelová [6, str. 27] dále využívá členění používané Radou vlády pro nestátní neziskové organizace (RV NNO) a člení je na:

- vládní (státní), nebo také veřejné neziskové organizace;
- nestátní (nevládní), nebo také soukromé neziskové organizace.

Vládní neziskové organizace zabezpečují výkon státní správy a podílejí se na výkonu veřejné správy. Jsou to především příspěvkové organizace a organizační složky státu. Prostřednictvím *nestátních neziskových organizací* se občané podílejí na veřejné politice. Nestátní neziskové organizace jsou nejrozšířenějším subjektem třetího sektoru.

Pojem nestátní nezisková organizace (NNO)

Nestátní nezisková organizace je organizace, která svou činností nevytváří zisk. Zisk může organizace vytvářet, ale ten není její hlavní náplní a je použit k rozvoji organizace a plnění jejich cílů [7, str. 14]. Jak uvádí Novotný, Lukeš [8, str. 18], tvoří

NNO jakousi výplň mezi trhem, státem a rodinou a jsou charakteristické stálou institucionální a organizační strukturou se schopností řídit sama sebe. Jde o soukromé společnosti, které využívají dobrovolnosti, což se projevuje využitím neplacené práce, přijetím darů apod. Pojem nestátní neziskové organizace zavedla, dle Hyánka a kol. [9, str. 32], Rada vlády pro nestátní neziskové organizace (dále jen RV NNO). Skovajsa [1, str. 36] uvádí přehled používaných termínů, které jsou používány pro označení všech typů organizací občanské společnosti: organizace občanské společnosti, občanské organizace, neziskové organizace, nevládní organizace, nestátní organizace a na závěr také nestátní neziskové organizace. Z výše uvedených pojmů je zřejmá různost terminologie pro prostor organizované občanské společnosti.

1.1.1.1 Formy nestátních neziskových organizací

Nejčastěji se vyskytujícími a také výše zmiňovanou RV NNO chápanými formami neziskových organizací jsou:

- občanská sdružení a jejich organizační jednotky
- nadace a nadační fondy
- církevní právnické osoby
- obecně prospěšné společnosti [7, str. 16]

Občanské sdružení je sdružením fyzických a právnických osob, které sdružuje společný zájem. Za účelem dosažení tohoto zájmu jsou spojovány i případné finanční prostředky. Majetek není základním znakem občanského sdružení. Sdružení vzniká registrací u Ministerstva vnitra ČR, ke kterému posílá žádost přípravný výbor složený minimálně ze tří občanů ČR a ve dvou kopiích je spolu s žádostí zaslán i text stanov [10, str. 130]. Tyto stanovy jsou hlavním zakládacím a organizačním dokumentem a jejich podrobnost je odvislá od předmětu činnosti sdružení a jeho organizační struktury. Stanovy obsahují základní identifikační údaje sdružení, vč. sídla, hlavní cíle sdružení, práva a povinnosti členů, orgány sdružení a způsob jejich ustavování. Dále také např. ustanovení organizačních jednotek a zásady hospodaření. Občanská sdružení

legislativně upravuje zákon č. 83/1990 Sb., o sdružování občanů, v platném znění [7, str. 42].

V případě *nadace* nejde o sdružení osob, ale majetku, který slouží k nějakému obecně prospěšnému účelu. K jejímu zřízení opravňuje zákon č. 227/1992 Sb., o nadacích a nadačních fondech, v platném znění, fyzické nebo právnické osoby s nadačním jměním minimálně 500 000 Kč. Dále je nutný statut nadace a nadační smlouva, kterou registruje zřizovatel nadace u příslušného krajského soudu. Při registraci je jmenována i tříčlenná správní a dozorčí rada, jsou stanovena pravidla pro provoz a poskytování nadačních příspěvků. Nadace je právnickou osobou, která tak i vystupuje, a má práva a povinnosti náležející právnické osobě. Nadaci je umožněno podnikat, např. uložení svých peněz u akciových společností, a případný zisk je použit k účelům, ke kterým je nadace zřízena. Pokud při zřízení nadace nedisponuje zřizovatel minimální částkou 500 000 Kč, může zřídit za stejných podmínek tzv. *nadační fond*. U této formy neziskové organizace je odlišný význam zřizovatele, který po zřízení nadačního fondu přestává k němu mít vztah, pokud se nejmenuje členem správní nebo dozorčí rady [7, str. 47; 10, str. 131].

Církevní právnické osoby a jejich založení, vznik a fungování řeší v naší legislativě zákon č. 3/2002 Sb., o svobodě náboženského vyznání a postavení církví a náboženských společností a o změně některých zákonů (o církvích a náboženských společnostech), v platném znění. Mohou být zřízeny jakoukoli u nás registrovanou církví a jsou to samostatné právnické osoby. Účelem jejich zřízení je většinou poskytování charitativních služeb. Zakládají se zakládací listinou registrované církve s podpisem statutárního orgánu a jsou registrovány u Ministerstva kultury ČR [7, str. 62].

Obecně prospěšné společnosti jsou právnické osoby, které jsou zapsány v rejstříku obecně prospěšných společností u příslušného krajského soudu. Jsou zřizovány za účelem poskytování obecně prospěšných služeb neurčenému okruhu uživatelů. Tyto služby mohou provádět i za finanční ohodnocení a stejně tak je mohou získat i z podnikání a použít opět na účely, pro které je společnost založena. Společnost má ustaven svůj statutární i kontrolní orgán a ředitele, tedy orgán výkonný. Legislativně je

upravena v zákoně č. 248/1995 Sb., o obecně prospěšných společnostech, v platném znění [10, str. 131]

1.1.2 Historie nestátních neziskových organizací

Lidé se sdružují do spolků zaměřených na veřejně prospěšné účely již celá staletí. Dnes používané české slovo „mecenáš“ má základ ve jménu svobodného římského občana Gaia Cilnia Maecenase (70 – 8 př. n.l.), který byl jedním ze zakladatelů tzv. fundací, neboli nadací, jejichž cílem bylo podporovat tehdejší nadané umělce [7, str. 24].

V českých zemích se setkáváme se sdružováním v rámci církevních organizací, šlechty, s ochrannými svazy měst, řemeslnickými cechy apod. Členství v těchto spolcích bylo de facto povinné [8, str. 31]. Anderle [11, str. 2] uvádí, že jeden z prvních cechů, cech malířský, byl u nás ustaven již v roce 1348, zdaleka nejdříve v celé Evropě. Důležitou roli hrály církevní organizace a tzv. špitály, které byly zakládány již od 12. století. Byly zřizovány při klášterech a provozovány mnichy a řeholnicemi. Boukal [7, str. 25] uvádí několik příkladů špitálů, např. špitály křížovníků s červenou hvězdou, špitály Kongregace Milosrdných sester sv. Karla Boromejského a Vlašský špitál.

Další rozvoj občanské společnosti nastává v Evropě i v českých zemích spolu s nástupem osvícenství v 18. století. V této době probíhal proces sekularizace, kdy se do veřejně prospěšných činností zapojovalo stále větší množství mimocírkevních organizací a také stát. Jak uvádí Anderle [11, str. 2], jako jedna z prvních osvícenských organizací vznikla v roce 1746 v Olomouci tzv. Společnost neznámých. Tu tvořili vědci, náboženští učenci, kteří projevovali svou nespokojenost s monopolem jezuitů ve školách. Autor uvádí i některé příklady českých mecenášů, například hraběte Františka Antonína Šporka (1662 – 1738), který jako milovník myslivosti založil Myslivecký řád sv. Huberta, ale staral se také o vzdělanost obyvatel svých panství. Rozdával zdarma knihy, které nechával tisknout ve své tiskárně, založil klášter, lékárnu a útulek pro přestárlé. Byl svobodným zednářem.

Osvícenské myšlenky, spolu s oslabením významu církve, posílily pozici rakouského státu, který vznik spolků nejen podporoval, ale také kontroloval. V roce 1852 vyšel říšský zákon, který řešil vznik a fungování spolků s dobrovolným členstvím v době Bachova absolutismu. Zákon byl v roce 1867 nahrazen zákonem č. 137/1867 říšského zákoníku o právu spolčovacím. Tento zákon zůstal v Rakousku v platnosti až do roku 1951, kdy byl novelizován a platí zde dodnes. V roce 1918 ho převzala v nezměněné podobě Československá republika. Předmětem zákona byl vznik a sledování činnosti spolků, jejich případné rozpuštění a formy trestání přestupků spolkové činnosti. To vše zde bylo popsáno velmi moderní formou [7, str. 30].

Na přelomu 19. a 20. století vznikala v českých zemích řada spolků mezinárodních, pracujících na bázi kulturní výměny. Šlo např. o Rotariány, PAN kluby, Spolky všech lidí, jejichž cílem bylo pěstování styku mezi národy. Tyto myšlenky byly podporovány i prezidentem Masarykem. Skovajsa [1, str. 54] uvádí, že v letech 1900 – 1914 vzniká ročně 120 – 300 nových spolků. Rozvoj se nevyhýbá ani spolkům sportovním a společenským. Masově se rozrůstá Klub českých turistů, který byl založen v roce 1888, a v roce 1930 měl 160 000 členů. Sokol pořádal v roce 1882 první slet a v roce 1929 měl 630 000 členů. Vznikaly další spolky, např. Dělnická tělocvičná jednota, Jednoty orelské, odbory hasičské, střelecké, národně sociální. V roce 1911 se v Čechách objevil skauting a v roce 1930 měl Svaz Junáků – skautů 34 000 členů. Vznikaly dobrovolnické a charitativní organizace. V roce 1930 pracovalo v Společnosti Československého Červeného kříže 35 000 dobrovolníků „samaritánů“. V dorosteneckých skupinách Červeného kříže bylo sdruženo 483 000 mladých dobrovolníků. Bylo vytvořeno Ústředí dobrovolných sociálních a sociálně zdravotních spolků [11, str. 9]. Dále Skovajsa [1, str. 55] konstatuje, že v předválečném období byly občanské aktivity nejenom pestré a lépe organizované, ale také díky vlivu rostoucího sociální a etnického napětí více polarizované.

V období druhé světové války byla bohatá činnost občanské společnosti přerušena okupací. Všechny spolky byly zakázány, podobně jako v dalších totalitních státech [10, str. 129]. Řada příslušníků Sokola, Junáka a dalších spolků vstoupilo do protinacistického odboje. Nacistické úřady organizovaly občanský život a sdružování

občanů do masových organizací (Národní odborová ústředna zaměstnanecká, Radost ze života) [1, str. 56].

V krátkém období po válce byla obnovena činnost spolků zakázaných v době okupace. To však netrvalo dlouho, protože v roce 1948 byl pod vedením Komunistické strany Československa a její Národní fronty zahájen proces sjednocování. Tak došlo např. k převedení veškerého majetku sportovních organizací pod Československou obec sokolskou a vznikla jednotná sportovní organizace [8, str. 34]. Po komunistickém puči v padesátých letech 20. století vstoupil v platnost zákon č. 68/1951, o dobrovolných organizacích a shromážděních. Tímto zákonem byl zmocněn stát, aby prostřednictvím ministerstva vnitra a národních výborů podrobil neziskové organizace přísnému dozoru. Důvodem bylo to, aby organizace pracovaly v souladu s ústavou a zásadami lidově demokratického zřízení. K sjednocování organizací nedocházelo jen u sportovních organizací, jak bylo uvedeno výše, ale i u společenských spolků. Byly tak vytvořeny jednotné organizace jako Revoluční odborové hnutí, Jednotné svazy zemědělců, Československý svaz mládeže, Svaz československo-sovětského přátelství, Československý svaz tělesné výchovy, Svaz pro spolupráci s armádou atp. Pokud spolek nebyl převeden na jednotnou organizaci, byl v podstatě zrušen a členové, kteří přesto v činnosti pokračovali, se vystavovali krutým postihům [7, str. 32]. Částečná obnova spolkové činnosti byla umožněna v období Pražského jara (1967 – 1969), kdy byl obnoven Junák, vznikl Klub angažovaných nestraníků, Klub bývalých politických vězňů K 231. Tato aktivita byla opět potlačena sovětskou invazí a procesem normalizace [1, str. 57].

V devadesátých letech dvacátého století přijalo Federální shromáždění zákon č. 83/1990 Sb., o sdružování občanů a zákon č. 83/1990 Sb., o právu shromažďovacím. Byl založen Nadační investiční fond a vznikla Rada pro nadace jako poradní orgán vlády. Liberální politika vlády i pojetí sdružovacího zákona vedly k bouřlivému rozvoji nestátního sektoru. Počáteční rozmach neziskového sektoru vystřídal v letech 1993 – 1996 skeptický a rezervovaný postoj k třetímu sektoru. Vedou se politické debaty o podstatě občanské společnosti mezi předními politiky Václavem Havlem a Václavem Klausem. Na začátku druhého tisíciletí dochází v postoji státu k neziskovému sektoru

k pozitivním změnám. Byl uveden v platnost nový zákon č. 227/1997 Sb., o nadacích a nadačních fondech. V roce 1998 byla transformována Rada vlády pro nestátní neziskové organizace jako poradní orgán vlády ČR. V letech 2002 – 2004 došlo k decentralizaci veřejných rozpočtů pro financování NNO. Vznikly kraje, kam měly být převedeny prostředky k podpoře neziskových organizací. Česká republika vstoupila do Evropské unie, což umožnilo neziskovým organizacím navazovat další zahraniční partnerství, nebo prohlubovat to stávající a čerpat prostředky z fondů EU [7, str. 33].

1.1.3 Údaje o neziskovém sektoru v ČR

Po roce 1989 došlo k zásadnímu zvratu v počtu neziskových organizací v ČR. Zatímco v roce 1990 jich existovalo asi 3 800, o tři roky později jich bylo již 21 700. Od roku 1993 se počet organizací prudce zvyšuje a následně opět zpomaluje. Údaje z roku 1997 uvádí celkový počet 66 311 organizací, z toho cca 57 000 občanských sdružení a jejich organizačních jednotek. V roce 1998 bylo v ČR 73 455 organizací, z toho cca 64 000 občanských sdružení a jejich organizačních jednotek. V roce 2003 v ČR existuje 86 234 organizací. Na číslech udávající počet neziskových organizací se podepisuje fakt, že po roce 2000 nastal prudký úbytek nadací, a to díky novému zákonu o nadacích a nadačních fondech, který zpřísnil a zpřehlednil podmínky existence nadací [12, str. 12].

Podle údajů ČSÚ z roku 2009 [1, str. 115] existuje v České republice 75 175 organizací občanské společnosti. Nejpočetnější formou jsou občanská sdružení a jejich organizační složky, kterých je celkem 88 %, tj. cca 66 000 z tohoto celkového počtu [1, str. 117]. Další zdroje [13, str. 3.] hovoří o celkovém počtu 92 504 NNO v ČR, z čehož 92,8 %, tj. 85 834, je občanských sdružení a jejich organizačních jednotek. Aktuální údaje pro rok 2011 hovoří o následujících počtech NNO v ČR: 104 506 občanských sdružení a jejich organizačních jednotek, 455 nadací, 1 224 nadačních fondů, 2 004 obecně prospěšných společností a 4 358 evidovaných právnických osob [14].

ČSÚ kategorizoval organizace dle typu vykonávané činnosti podle odvětvové klasifikace ekonomických činností (OKEČ) a tu nelze pro neziskové organizace označit jako právě vhodnou. Největší počet organizací je evidovaných v kategorii „činnost ostatních členských organizací“. Za rok 2003 to je 48 201 organizací. Jde např. o organizace založené na členském principu (zahrádkáři). Druhou nejčastější činností je sportovní činnost [12, str. 12]. K tomuto lze doplnit, že v ČR byl zaveden tzv. satelitní účet neziskových organizací, ve kterém je doporučeno používat *Mezinárodní klasifikaci neziskových organizací* (ICNPO – International classification of non-profit organizations) [15, str. 49]

Skovajsa [1, str. 118] považuje jako lepší údaj vypovídající o občanské angažovanosti počet osob podílejících se na aktivitách neziskových organizací. V údajích z roku 2004 figuruje jako člen organizace občanské společnosti 47 % občanů ČR. Polovina z nich je členem více jak jedné organizace. 16 %, tj. nejvíce, je členem sportovní organizace, v odborech je 13 %, v zahrádkářských nebo pěstitelských organizacích je 6 %, stejně tak ve sboru dobrovolných hasičů a v náboženských a duchovních organizacích. V organizacích rybářů je 5 % a ve studentských a rodičovských organizacích jsou 4 %. Dále Skovajsa uvádí, že členství v organizacích občanské společnosti je v ČR, stejně jako v ostatních postkomunistických zemích, omezený jev. Příčinou toho je nízká důvěra ve druhé osoby. U nás důvěřuje druhému pouze 24 % občanů. V Norsku je to 65 %.

1.1.4 Financování nestátní neziskové organizace – fundraising

Pokud má nestátní nezisková organizace naplňovat svoje poslání, je nutné, aby měla zajištěny finanční zdroje. To je hlavním úkolem vedení NNO, nebo specialisty – fundraisera. Ti zodpovídají za vytvoření takové strategie, která vede k dlouhodobému zajištění finančních zdrojů. V dnešním prostředí, kde sílí „konkurence“ organizací pohybujících se v neziskovém sektoru, je nutné, aby financování mělo vícezdrojový charakter [7, str. 71]. Tento proces, nazývaný také fundraising, je běžnou součástí práce

každé neziskové organizace [4, str. 88]. Tomeš [10, str. 135] na toto téma uvádí, že organizace diverzifikací finančních zdrojů sleduje zachování nezávislosti. Při závislosti na jednom dárci by docházelo k neúmyslnému plnění očekávání ze strany dárce. Novotný, Lukeš a kol. [8, str. 71] se zmiňují o důležitosti využívat finanční plán. Ten používá pouze 11 % organizací, 13,6 % organizací jej nepoužívá vůbec a 75 % organizací pracuje pouze s ročním finančním cyklem a systematicky se střednědobým plánem vůbec nepracuje.

1.1.4.1 Financování z veřejných zdrojů

Veřejné financování NNO zabezpečují jednak instituce státní správy, tj. ministerstva, a jednak instituce samosprávy (kraje). Základní předpis, který stanovuje finanční vztahy ke státnímu rozpočtu, je zákon č. 576/1990 Sb., o rozpočtových pravidlech republiky. Podle tohoto zákona lze občanským sdružením a obecně prospěšným společnostem poskytovat dotace. Hyánek a kol. [9, str. 240] uvádí, že z tohoto zákona vychází „Zásady vlády pro poskytování dotací ze státního rozpočtu ČR nestátním neziskovým organizacím ústředními orgány státní správy“. Jde o prováděcí dokument k části rozpočtových pravidel, která se týká dotací. Tyto dotace nelze poskytovat nadacím a nadačním fondům. Dotace se poskytují podle rozpočtových pravidel na konkrétní akce, programy apod. Vláda ČR schválila zásady pro poskytování dotací ze státního rozpočtu NNO [16]. Vláda ČR stanovuje „Hlavní oblasti státní dotační politiky vůči nestátním neziskovým organizacím“, které jsou aktualizovány každý rok konkrétními usneseními. Například Ministerstvo práce a sociálních věcí se usnesením vlády č. 885 ze dne 13. července 2009 přihlásilo k hlavním oblastem dotační politiky, kterými pro rok 2010 jsou:

- cizinci a azylanti
- rodinná politika

Pro naplnění těchto oblastí vyhlásilo následující dotační programy:

- Podpora zařízení služeb prevence sociálního vyloučení pro rodiče pečující o děti (celkem přiděleno 65.597.689 Kč)
- Podpora zkvalitňování partnerských a manželských vztahů a posilování rodičovských kompetencí (celkem přiděleno 19.916.824 Kč)
- Podpora náhradní rodinné péče (celkem přiděleno 22.560.540 Kč)
- Podpora doprovázení mladých lidí v náhradní rodinné a výchovné péči (celkem přiděleno 11.386.738 Kč)
- Oblasti podpory pro zastřešující organizace, které metodicky podporují či vedou organizace poskytující služby (celkem přiděleno 3.536.179 Kč)
- Podpora vítězných obcí v soutěži Obec přátelská rodině roku 2009 (celkem přiděleno 7.000.000 Kč)
- Dotace na podporu integrace cizinců (celkem přiděleno 5.700.000 Kč) [17, str. 9].

Podíváme-li se na vyčíslení sumy prostředků, které byly v roce 2009 poskytnuty NNO ze státního rozpočtu, vidíme, že v 17 kapitolách bylo poskytnuto celkem 5 701 mil. Kč, oproti roku 2005, kdy to bylo 3 509 mil. Kč. Dotace v roce 2009 pocházela z 69 % z Ministerstva práce a sociálních věcí a z Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy. Největší podíl organizací, které dotaci přijaly, byly např. občanská sdružení – ČSTV, Diecézní charita Brno. Prostředky ze státního rozpočtu byly použity i na spolufinancování projektů podpořených Evropskou unií (184,5 mil. Kč). Objem dotací poskytnutých v rámci režimu státní dotační politiky ze státního rozpočtu představoval podíl 41 % z celkově poskytnuté částky [13, str.8].

Jak uvádí Boukal [7, str. 73], další možností pro NNO je financování z krajských, městských a obecních rozpočtů. Tyto rozpočty jsou významným zdrojem pro organizace spíše regionálního významu. V rozboru Prouzové [13, str. 10] vidíme, že v roce 2009 bylo z rozpočtu krajů a hlavního města Prahy poskytnuto 9 557 dotací o celkové výši 1 577,8 mil. Kč, přičemž dotace z rozpočtu hl. města Prahy byla ve výši 562 mil. Kč. Největší objem dotací z krajského rozpočtu poskytl Jihomoravský kraj (135 mil. Kč). Obce v roce 2009 poskytly celkem 2 672,4 mil. Kč a nejvíce

podporovaly oblasti tělovýchovy, kultury a ochrany památek, sociální věci a politiku zaměstnanosti.

1.1.4.2 Financování z neveřejných zdrojů

Neveřejné zdroje financí jsou poskytovány individuálními a firemními dárci, tuzemskými a zahraničními nadacemi, sponzoringem a také samofinancováním.

Boukal [7, str. 75] považuje individuální dárcovství za zásadní oblast, která by měla být strategicky pokryta, a vedení NNO by mělo průběžně zvažovat formy oslovování veřejnosti. Ty by v každém případě měly mít profesionální úroveň, ať už formou letáků, novin, časopisů, výročních zpráv, tiskových konferencí apod. U pravidelných darů je možno využít převodu z účtu na účet. A dále zmiňuje možnost využití tzv. dárcovských SMS, kdy dárci může jednou SMS podpořit určitou konkrétní věc. Za další možnost získání financí považuje veřejné sbírky, které může NNO provádět například shromažďováním příspěvků na zvláštním bankovním účtu, sběracími listinami, které umožňují přesnou evidenci přispěvatelů, pokladničkami, prodejem předmětů a vstupenek.

Firemní dárcovství

Klíčovými subjekty spolupracujícími s NNO jsou firmy. Jedná se o komplikovanou formu spolupráce a v souvislosti s firemním dárcovstvím se objevuje pojem *společenská odpovědnost firem* (Corporate Social Responsibility – CSR). Jde o takový způsob vedení firmy a budování vztahů s partnery, který přispívá k zvýšení důvěryhodnosti podniku. Do podnikatelské činnosti jsou integrovány sociální a ekologické ohledy a to ve spolupráci se zainteresovanými stranami podniku (stakeholdery). Podíváme-li se na CSR ze sociálního hlediska, můžeme do CSR zahrnout podporu firemního dobrovolnictví, kterou popisují v jiné části této práce (viz kap. 1.3.8.1). Dále se jedná především o odpovědný přístup a podporu firmy směrem k zaměstnancům a okolní komunitě. Mezi stakeholdery v sociální oblasti tedy jistě patří i NNO, které firma

v rámci CSR podporuje finančním i materiálním dárcovstvím [18, str. 2]. Dle dostupných údajů [19, str. 17] věnují v ČR firmy každoročně částku ve výši 1,5 miliardy. Větší podpoře CSR u nás brání nízké daňové odpisy, nedostatečné společenské uznání a také chybějící koncepční celospolečenská diskuse.

1.1.4.3 Samofinancování a další formy fundraisingu

Samofinancování je důležitý proces získání vlastních prostředků prostřednictvím vlastních podnikatelských činností. O tomto způsobu může uvažovat NNO, která má jasně definované poslání a strategický plán, je schopná se pružně přizpůsobovat měnícím se podmínkám, má silný management, průhledné a poctivě vedené účetnictví, a dostatek finančních zdrojů pro vlastní činnost [7, str. 94]. Jednou z možností jsou *členské příspěvky*, které jsou formou individuální darů členů NNO. Dále mohou být stanoveny *platby za poskytované služby*, např. poradenství v oblasti, kde NNO působí. *Prodej vlastního zboží* je možnou variantou v případě, že NNO řídí chráněné dílny a výrobky nebo služby korespondují s posláním organizace. Pokud má organizace vlastní hmotný majetek, mohou příjmy pocházet z *pronájmů*.

Všechny výše popsané způsoby zahrnujeme do pojmu *fundraising*, neboli zvyšování nebo budování fondů. Jak doplňuje Burda [20, str. 3], nemusí se jednat pouze o finanční prostředky, ale také například o materiál nebo konkrétní služby. NNO mohou využít interního nebo externího fundraisera a je důležité, aby při fundraisingu byly zachovány potřebné zásady. Jednou z hlavních zásad je aktivní a osobní přístup nebo také „umění požádat“. Dále je důležité porozumět věci z pohledu dárce a také o umění přesvědčit lidi, že existuje společenský problém, který NNO dokáže změnit. Pro fundraising je důležitá důvěryhodná osoba a dobré vztahy s veřejností, stanovení konkrétní částky a klíčovým je poděkování. Dlouhodobé zapojení dárců, kteří budou přispívat hodně a pravidelně, je další zásadou. V neposlední řadě je nezbytný odpovědný přístup k tomu, aby získané finance byly vynaloženy efektivně.

1.1.5 Oblasti působení neziskového sektoru

NNO působí v celé řadě oblastí veřejného života. V oblasti *kultury* působí mnoho občanských sdružení a obecně prospěšných společností (Smetanova Litomyšl o.p.s., Společnost Franze Kafky o.s.). Patří sem také organizace pečující o kulturní památky (Hrad Helštýn, o.p.s., Hrad Loket, o.p.s.), umělecké soubory, sdružení umělců nebo kulturních organizací (Anonymous art, nezávislé sdružení autorů, o.s., Asociace muzeí a galerií České republiky, o.s.). V oblasti *školství* vznikají školy jako NNO, jejichž formou je obecně prospěšná společnost (Sedmikráska – Soukromá základní škola, o.p.s., Ekogymnázium Brno, o.p.s., Vysoká škola finanční a správní – univerzita, o.p.s.). Nestátní školy obohacují vzdělávání a podmínkou jejich činnosti je akreditace u Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy ČR (MŠMT). U škol, které jsou příspěvkovými organizacemi, je zřizovatelem obec nebo jiný veřejný subjekt. Působí zde také neakademické neziskové výzkumné organizace (Centrum pro výzkum neziskového sektoru, o.s., Česká geografická společnost, o.s.). V *ekologii* vznikly NNO, jejichž cílem je ochrana přírody a krajiny, ochrana veřejného zdraví v urbanizovaných prostorech, zachování kulturních a památkových hodnot sídel a krajiny, osvěta a vzdělávání. Jako příklady můžeme uvést Greenpeace (v mezinárodním měřítku), Hnutí Bronotaurus, Transparency International CS, o.p.s., Ekologický právní servis, o.s., Nadace Veronica. NNO působí i ve *zdravotnictví*. Jejich zakládajícími subjekty jsou subjekty soukromé, církve a náboženské společnosti. Formou nestátních zdravotnických zařízení je obecně prospěšná společnost (např. Nemocnice Vimperk o.p.s., Církevní nemocnice Milosrdných sester sv. Karla Boromejského, Olivova dětská léčebna, o.p.s.). Kromě zdravotnických zařízení se v tomto oboru pohybují agentury domácí péče (např. Charitní ošetrovatelská služba – účelové zařízení církve), které mohou vytvářet asociace (Asociace domácí péče ČR, o.s.). Svůj vliv mohou uplatňovat i sdružení pacientů (např. Sdružení zdravotně postižených, o.s., Svaz pacientů, o.s.) [7, str. 213 – 236; 15].

Sociální práce je další oblastí, ve které se NNO významně angažují a kde nabízejí široké spektrum služeb jako poskytovatelé sociálních služeb. Tato problematika je předmětem následující kapitoly.

1.2 Nestátní neziskové organizace a sociální práce

1.2.1 Sociální práce a její cíl

Jak již bylo zmíněno, je sociální práce jednou z významných činností, kterou se NNO zabývají. Existuje řada vysvětlení a definic pojmu sociální práce, které vznikaly jak v různých dobách, tak v závislosti na společenském a kulturním kontextu. Pokud bychom vycházeli z Etického kodexu sociálních pracovníků ČR, hovořili bychom o sociální práci založené na hodnotách demokracie, lidských právech a sociální spravedlnosti. Dále o potřebě sociálních pracovníků dbát na dodržování těchto práv u skupin a jednotlivců tak, jak jsou vyjádřeny v dokumentech relevantních pro praxi sociálního pracovníka, a to především ve Všeobecné deklaraci lidských práv, Chartě lidských práv Spojených národů a v Úmluvě o právech dítěte a dalších mezinárodních deklaracích a úmluvách, stejně jako Ústavou, Listinou základních práv a svobod a dalšími zákony tohoto státu, které se od těchto dokumentů odvíjejí [21].

Sociální práci je také možno chápat jako společenskovední disciplínu i oblast praktické činnosti, jejímž cílem je odhalování, vysvětlování a řešení sociálních problémů. Sociální práce se proto opírá jednak o rámec společenské solidarity, ale také o naplňování lidského potenciálu. Sociální práci vykonávají především sociální pracovníci, kteří pomáhají jednotlivcům, rodinám, skupinám i komunitám dosáhnout způsobilosti k sociálnímu uplatnění nebo ji získat zpět. Pro uplatnění pomáhají vytvořit co nejpříhodnější společenské podmínky a u klientů, kteří se již uplatnit nemohou, dochází k podpoře co nejdůstojnějšího způsobu života [22].

V globálnějším měřítku je také možné sociální práci vnímat jako součást státem organizovaného a zabezpečeného systému redistribuce služeb a zboží [23].

Cíl sociální práce:

Z výše uvedeného je patrné, že stejně jako je možné vymezit pojem sociální práce z mnoha pohledů, budou se tyto pohledy odrážet ve formování samotného cíle sociální práce. Je možné ho vidět jako uspokojování potřeb klientů a zajištění kontroly sociálně nepřijatelného chování, popř. jeho změny. Sociální práce by tak fungovala jako transfer

zdroje pomoci k závislým lidem, jako jsou děti, nezaměstnaní, nemocní, senioři apod. [23].

Cíl sociální práce je dále možné spatřovat v podpoře sociálního fungování klienta v situaci, kde je taková potřeba skupinově nebo individuálně vnímána a vyjádřena. Tím se sociální práce profesionálně zabývá lidskými vztahy v souvislosti s výkonem sociálních rolí neboli sociálním fungováním [24].

1.2.2 Sociální služby

Sociální práci je také možno vnímat jako nástroj sociální služby. Sociální službu pak podle zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, v platném znění, chápeme jako *„činnost nebo soubor činností zajišťujících pomoc a podporu osobám za účelem sociálního začlenění nebo prevence sociálního vyloučení“*.

Vymezení pojmu sociální služby z hlediska výše jmenovaného zákona předcházelo v České republice období tzv. transformace sociálních služeb. To začalo na počátku 90. let, kdy bylo od 1. 7. 1990 umožněno obcím a nestátním neziskovým organizacím zapojení do poskytování sociálních služeb. Současně byla v následujícím období v rámci restitučního programu řada objektů, kde se sociální služby poskytovaly, nahrazena novějšími. Celkově došlo ke kvantitativnímu nárůstu objemu poskytovaných služeb a začaly se používat moderní formy sociálních služeb. Až do konce roku 2006 byl základním právním předpisem o službách sociální péče zákon č. 100/1988 Sb., o sociálním zabezpečení, kdy obsah služeb sociální péče a způsob stanovené úhrady byl uspořádán prováděcími právními předpisy.

Převratné kroky proto představoval nový zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, který vstoupil v platnost od 1. 1. 2007. Tento zákon mimo jiné vnáší do sociálních služeb definování základních kritérií, např. kvalita, kontrola, akreditace a jeho celkové pojetí vychází z odlišného pohledu sociální politiky na oblast sociálních služeb s respektováním svobody rozhodování jedince, demokratických principů fungování společnosti a podporováním procesu sociálního začleňování a sociální

soudržnosti společnosti. K provádění některých jeho ustanovení vydalo Ministerstvo práce a sociálních věcí vyhlášku č. 505/2006 Sb., která nabyla účinnosti k 1. 1. 2007.

V roce 2011 došlo k novelizaci tohoto zákona, dne 6. listopadu 2011 byl schválen zákon č. 366/2011, kterým se mění zákon č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony.

V zákoně č. 108/2006 Sb., v platném znění, byly sociální služby rozděleny na tři základní oblasti:

- sociální poradenství
- služby sociální péče
- služby sociální prevence

Sociální poradenství členíme na základní a odborné. Základní poradenství je povinnou činností, kterou musí poskytovatelé sociálních služeb vždy zajistit. Odborné sociální poradenství je již zaměřeno na specifické problémy, např. v manželských a rodinných poradnách, poradnách pro seniory nebo občany s tělesným postižením apod.

Služby sociální péče napomáhají občanům zajistit jejich fyzickou a psychickou soběstačnost s cílem co největšího zapojení do běžného života a společnosti a v případech, kdy to není možné, jim zajistit důstojné prostředí a zacházení.

Služby sociální prevence pomáhají zabránit sociálnímu vyloučení osob, které jsou tímto ohroženy pro krizovou situaci, sociálně znevýhodněné prostředí či životní návyky a způsob života vedoucí ke konfliktu se společností [9, str. 131].

Všechny výše jmenované služby je možno dle zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, poskytovat pouze na základě oprávnění k poskytování sociálních služeb. Toto oprávnění vzniká rozhodnutím o registraci, jejímž cílem bylo vnést do oblasti sociálních služeb jasnější podmínky a požadavky pro žadatele o poskytování sociální služby. Samotné podmínky registrace vymezuje § 79 zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách. O registraci poté rozhoduje příslušný krajský úřad, který také registr poskytovatelů sociálních služeb vede, přičemž jeho elektronickou podobu spravuje

Ministerstvo práce a sociálních věcí. Krajský úřad také rozhoduje o změně registrace, případně o jejím zrušení [2, str. 279].

Další z oblastí, která byla v zákoně č. 108/2006 Sb., o sociálních službách konkretizována, je přesné vymezení osob, které mohou v oblasti sociálních služeb vykonávat odbornou činnost. Jedná se především o sociální pracovníky, pracovníky v sociálních službách, ale také zdravotnické a pedagogické pracovníky. Řada státních i nestátních organizací, působících v oblasti sociálních služeb, rozšiřuje pak tento okruh osob o využívání práce dobrovolníků. Právě sociální oblast spolu se zdravotní jsou hojně zastoupené, co do počtu působících dobrovolníků, protože tak, jak v 90. letech docházelo k transformaci sociálních služeb, byla tato doba také obdobím návratu k fenoménu dobrovolnictví a činnost dobrovolníků se stala nedílnou a významnou pomocí právě v této oblasti [25, str. 405].

1.3 Dobrovolnictví

1.3.1 Pojem dobrovolnictví

Pokud bychom chtěli co nejlépe definovat pojem dobrovolnictví, nahlédněme do Všeobecné deklarace dobrovolnictví, která byla schválena mezinárodní správní radou IAVE – Mezinárodní asociace pro dobrovolnické úsilí. Deklarace byla přijata na 16. světové konferenci dobrovolníků, která se konala v Amsterdamu v lednu 2001, tzn. na počátku Mezinárodního roku dobrovolníků.

„Dobrovolnictví je základním stavebním prvkem občanské společnosti. Uskutečňuje nejvznešenější aspirace lidstva - touhu po míru, svobodě, příležitostech, bezpečí a spravedlnosti pro všechny“ [26].

Tošner, Sozanská [27, str. 23] uvádí a Boukal [7, str. 133] s tím souhlasí, že v dnešním globálně propojeném světě jde o fenomén, který tvoří jeden z pilířů neziskového sektoru překračující hranice států, náboženských i sociálních skupin.

Dobrovolník si činnost ve prospěch druhých, kterou vykonává, vybírá svobodně a bez nároků na finanční odměnu. Proto je vhodné nepoužívat spojení dobrovolná práce, ale dobrovolná služba a dobrovolná činnost [27, str. 37]. Boukal [7, str. 138] se nad neexistencí odměny pozastavuje s tím, že tou může být např. dobrý pocit, sociální prestiž, zvýšení kvalifikace, nové kontakty, praxe. V jistém smyslu tedy odměnu získá každý dobrovolník.

1.3.2 Historie dobrovolnictví

Kořeny dobrovolnictví jsou zakotveny v křesťanské morálce a již od středověku vznikají bratrstva a řády mající za úkol pomáhat potřebným. Počátky dobrovolnictví, tak jak jej chápeme dnes, sledujeme až s nástupem kapitalismu, resp. liberální tržní ekonomiky, tedy od poloviny 19. století. Vznik dobrovolných organizací můžeme přičíst vzrůstajícímu počtu lidí žijících v nedůstojných podmínkách. Zároveň také

dochází k odklonu od náboženských motivů v náplni dobrovolných spolků a sílí vlastenecký podtext podporující a povznášející vlastenecké sebevědomí a to nejen u Čechů. V roce 1870 bylo v českých zemích tři tisíce různých organizací a v roce 1890 jich je již deset tisíc [28, str. 3]. Ve 20. století jsou zakládány spolky s akcentem rasovým a třídním. Jde o mládežnické, odborové, tělovýchovné i kulturní organizace, které se posléze stávají nástrojem politického boje. Předěl v činnosti těchto spolků znamená v našich zemích převzetí moci komunisty v roce 1948. Došlo ke konfiskaci majetků spolků, k jejich rozpuštění nebo přetvoření. Organizace kontrolované komunistickou stranou byly sjednoceny do Národní fronty. Totalitní ideologie přetransformovala spontánní motivaci k obecně prospěšné činnosti do nasazení k budování socialistické společnosti a postupně došlo k odklonu od vnucované služby. [7, str. 135]. Dobrovolnické aktivity byly často využívány k plnění pětiletých plánů hospodářského rozvoje, tzv. „pětileték“. Fenomémem totalitního dobrovolnictví se staly tzv. Akce „Z“. Tyto zvelebovací akce, podle toho také Akce „Z“, probíhaly na základě vládních nařízení a díky nim se slovo „brigádník“ stalo synonymem pro „dobrovolníka“ [29, str. 45]. Po roce 1989 dochází opět k rozmachu dobrovolnictví v plné šíři. Tento proces však započal jen pozvolna. Po sametové revoluci se začala projevovat existenční nejistota, nástup konzumní společnosti, což dobrovolnictví zcela neprospívalo. Postupně vzniká celá řada NNO, které působí ve sféře životního prostředí i v humanitární oblasti. Vzniká nový typ manažerského řízení dobrovolnictví, narůstá počet dobrovolníků, kteří jsou zaměřeni na pomoc specifickým skupinám dobrovolníků [29, str. 60].

1.3.3 Dělení dobrovolnictví

S dobrovolnictvím se pojí několik pojmů. *Filantropie* neboli dobročinnost je názor, který zdůrazňuje povinnost člověka pomáhat potřebným. Český ekvivalent tohoto pojmu je dobročinnost [30, str. 353]. Tošner, Sozanská [27, str. 36] ji rozděluje na dvě formy - *dárcovství* a dobrovolnictví. *Dárcovství* se potom týká povětšinou darů

peněžitých či nepeněžitých, které jsou určeny potřebným občanům nebo na veřejně prospěšné účely.

Pokud je dobrovolná činnost zaměřena převážně na rodinu, příbuzenstvo či sousedy, jde o *občanskou* nebo také *sousedskou výpomoc*. V rámci komunity, například vytvořené v obci, jde o *dobrovolnictví vzájemně prospěšné*. Neziskové organizace, organizující dobrovolnická centra, využívají formu dobrovolnictví, kterou nazýváme *veřejně prospěšné dobrovolnictví*. V této formě dobrovolnictví se díky organizaci, která dobrovolnou činnost organizuje, může příjemce pomoci na tuto pomoc spolehnout.

Dobrovolnictví vzájemně prospěšné

V tomto případě jde o činnost, která je realizována členy sdružení nebo klubu v rámci realizace svých cílů a poslání. Snad nejrozšířenějším příkladem této formy dobrovolnictví jsou sbory dobrovolných hasičů. Kromě hasičských sborů sem patří například Sokol se svou celostátní sítí organizací. A také organizace pomáhající svým členům, kteří jsou ve společnosti znevýhodněni [7, str. 139].

Dobrovolnictví veřejně prospěšné

Jak uvádí Boukal [7, str. 139], Tošner, Sozanská [27, str. 36] to potvrzují, zásadním rozdílem oproti výše popsanému druhu dobrovolnictví je potřeba být užitečný svému okolí. Poměrně známým a také u nás často propagovaným příkladem jsou dobrovolní dárci krve, ale také třeba horská služba, skauting. Místo pro uplatňování veřejně prospěšného dobrovolnictví jsou nestátní neziskové organizace.

Odlišný způsob dělení dobrovolnictví nabízí pohled na délku jeho trvání. Jde o dobrovolnou pomoc krátkodobou, dlouhodobou a dobrovolnou službu.

Krátkodobá dobrovolná pomoc

Dobrovolníci, kteří pro výkon své činnosti nemají více času než několikrát ročně, se mohou zapojit do jednorázových akcí. Tyto akce mohou sloužit také například k získávání nových dobrovolníků. Jde například o koncerty, sbírky, kampaně apod.

Dlouhodobá dobrovolná pomoc

Tento druh dobrovolnictví je poskytován opakovaně a pravidelně. Pro organizaci jde o velmi užitečnou formu zapojení. Vyplatí se již pro ni mít vztah s dobrovolníkem podchycený smluvně a v této písemné dohodě mít upraveny závazky, práva a povinnosti.

Dobrovolná služba

V tomto případě se jedná o dlouhodobý závazek dobrovolníka, tj. řádově v měsících až letech, věnovat se dobrovolné práci obvykle mimo svou zemi. Tato forma dobrovolnictví je z uvedených druhů nejnáročnější nejenom na přípravu dobrovolníka, ale také na vysílající organizaci, která je většinou zajišťována profesionálně [27, str. 40].

1.3.4 Oblasti dobrovolné činnosti

Jak uvádí Frič, Pospíšilová a kol. [29, str. 90], v ČR můžeme s ohledem na historické a společenské pozadí rozdělit typologii působení dobrovolníků podle oblasti působení na *staré a nové občanské organizační struktury*. *Staré* občanské organizační struktury byly často zakládány ještě v dobách první republiky. Při jejich charakteristice můžeme konstatovat, že svou činnost zaměřují především na oblast sportu, rekreace a kultury. Jejich organizace je zaměřena hierarchicky, tzn. dominují v ní velké svazy menších členských organizací, které však mezi sebou komunikují jen s obtížemi. Pokud čerpají státní finanční podporu, tak na základě počtu členů organizovaných v její struktuře. Identita těchto struktur je budována především na komunitních hodnotách. Jde o různé sdružení, kluby a spolky, nebo o advokační organizace hájící zájmy různých vrstev a profesních skupin obyvatelstva.

Nové občanské organizační struktury byly většinou zakládány po roce 1989. Jejich organizační struktura je spíše horizontální s tím, že lze již delší dobu sledovat snahy o

vytvoření zastřešujících organizací na regionální i centrální úrovni. Nové občanské organizační struktury se od starých typů organizačních struktur liší tím, že prostředky na svou činnost získávají od státu výhradně grantovou formou. Jsou velmi aktivní v oblasti občanské participace a budování komunity občanského sektoru. Působí především v oblasti poskytování služeb a mají spíše obecně prospěšný charakter.

1.3.4.1 Výčet oborů

Staré organizační struktury, jak byly popsány v předchozí kapitole, působí v oblasti vzájemně prospěšné činnosti jako tzv. servisní organizace v těchto odvětvích:

- sport
- rekreace
- komunitní rozvoj
- zájmové spolky

V těchto organizačních strukturách pracuje dle Friče, Pospíšilové a kol. [29, str. 90] čtyři pětiny dobrovolníků, kteří jsou členy spolků zahrádkářů, myslivců nebo chovatelů.

Boukal [7, str. 147] výše uvedené rozdělení doplňuje tvrzením, že v oblasti sportu se prolíná vzájemně i obecně prospěšná činnost. Dokladuje to na příkladu olympijských her, které by bez tisícovek dobrovolníků nemohly být vůbec zorganizovány.

Jako advokační spolky, hájící zájmy skupin osob, působí v následujících odvětvích:

- odbory
- zaměstnanecké svazy
- profesní organizace – komory

Nové organizační struktury působí jako tzv. servisní organizace v obecně prospěšných odvětvích:

- sociální a zdravotní péče
- vzdělávání
- humanitární pomoc a charita

Jako advokační organizace v obecně prospěšných činnostech působí v:

- ochraně životního prostředí a práv zvířat
- ochraně lidských práv
- ochraně občanských práv

Pětina dobrovolníků pracuje v nových servisních organizacích poskytujících služby v oblasti sociální nebo zdravotní nebo se věnují vzdělávání. V oblasti obhajoby práv různých skupin nebo ochrany životního prostředí pracuje pouze 10 % dobrovolníků. Nejméně dobrovolníků pracuje ve starých advokačních organizacích, jako jsou odbory a komory [29, str. 90].

1.3.5 Dobrovolnictví v ČR

Jiné než výše uvedené dělení nabízí Národní zpráva o dobrovolnictví v Evropské unii [28, str. 4], která rozlišuje počty dobrovolníků v akreditovaných a neakreditovaných organizacích. V neakreditovaných organizacích bylo v roce 2007 více než 1,2 milionu dobrovolníků. Akreditované dobrovolnictví je dle zprávy méně oblíbené, což dokazuje počet cca 10 000 dobrovolníků. Ještě v roce 1999 se v dobrovolnictví angažovalo 8 % české populace, což představovalo 816 000 dobrovolníků. Počty z roku 2004 hovoří o 568 243 dobrovolnících v ČR, v roce 2006 to bylo 871 020 dobrovolníků a v roce 2007 už 1 215 363. Zpráva tyto kolísající počty přičítá odchylkám v metodice a terminologii použité při sběru dat. Každopádně v průběhu let jde o nárůst počtu dobrovolníků, který je přičítán větším obavám občanů ČR o své životní prostředí, společnost a komunitu.

Podle průzkumu agentury STEM z roku 2004, který zpráva [28, str. 3] zmiňuje, se dobrovolnictví v České republice věnují více ženy (39 %) než muži (29 %). Z pohledu věku je nejvíce dobrovolníků (75 %) mladších 34 let. Nejmenší procento dobrovolníků, pouhé 2 %, pochází z věkové skupiny 45 – 54 let. Pokud se budeme zabývat nejvýše dosaženým vzděláním dobrovolníků, je nejvíce dobrovolníků, tj. 33 %, v řadách studujících. 26 % z celkového množství je středoškolsky vzdělaných a 23 % má vysokoškolské vzdělání. 19 % dobrovolníků má učňovské vzdělání.

Důležitou úlohu při práci s dobrovolníky mají dobrovolnická centra.

1.3.5.1 Dobrovolnická centra v ČR

Tošner, Sozanská [27, str. 100] popisují základní poslání dobrovolnických center jako: „*propagaci a podporu myšlenek dobrovolnictví ve společnosti a spolupráci s neziskovými organizacemi v regionu s cílem zapojení co největšího počtu obyvatel do řešení problémů komunity*“. Je celá řada způsobů, jak mohou dobrovolnická centra realizovat svá poslání. Dobrovolnická centra mohou spolupracovat s médii, samosprávami i státní správou. Mohou mít vlastní dobrovolnické programy řešící aktuální problémy komunity. Mohou spolupracovat s regionálními partnery. Ti disponují databázemi těch, kteří se dobrovolníky chtějí stát, nebo s nimi spolupracovat. Mohou pořádat vzdělávací programy pro neziskové organizace, výcviky pro koordinátory dobrovolníků. Na poli vzdělávání mohou spolupracovat s vysokými školami. Nezbytnou rolí je i propojení s mezinárodními dobrovolnickými organizacemi a spoluúčast v mezinárodních dobrovolnických projektech. Další roli dobrovolnických center popisuje Tošner, Sozanská [31, str. 16] a tou je podpora *public relations*, tzn. vztahů s veřejností, rehabilitace dobrovolnictví a podpora v povědomí veřejnosti.

Dobrovolnická centra jsou tedy obvykle neziskové organizace, nebo jejich součástí, specializující se na management dobrovolnictví.

Jednou z nejvýznamnějších NNO, která se v ČR dobrovolnictvím zabývá, je občanské sdružení *Hestia - Národní dobrovolnické centrum*. Sdružení má, jak z názvu vyplývá, celorepublikovou působnost a v ČR vzniklo v roce 1999. Bylo založeno z iniciativy a podpory Open Society Institutu v New Yorku v rámci Programu rozvoje dobrovolnictví. Základním posláním tohoto programu a stejně tak i nově vznikajících dobrovolnických center je propagace a podpora myšlenky dobrovolnictví ve společnosti. Občanské sdružení Hestia se věnuje i projektům vzdělávání a supervize v pomáhajících profesích. V roce 2005 byl založen organizační článek *Hestia – Metodické a vzdělávací centrum* [32; 33, str. 19]. Hestia zastřešuje také *Koalici dobrovolnických iniciativ*, která sdružuje

organizace, jež jsou zapojeny do Programu rozvoje dobrovolnictví. Členové koalice jsou propojeni Dohodami o spolupráci a Dohodami o konkrétních programech. V současné době funguje v České republice síť regionálních dobrovolnických center, které jsou členy koalice [34].

Dalším příkladem je *ADRA o.s.*, což je občanské sdružení spadající pod mezinárodní humanitární organizaci ADRA, konkrétně ADRA Euro Africa Region. Ta poskytuje pomoc lidem v nouzi a jejím posláním je pomoc při mimořádných událostech, jako jsou živelné pohromy, válečné konflikty a vedení dlouhodobých rozvojových a vzdělávacích projektů. V ČR funguje v současné době 12 jejích dobrovolnických center [35].

V České republice působí mnoho dalších dobrovolnických organizací, z nichž celá řada zřizuje svá dobrovolnická centra. Jejich náplní je, kromě jiného, organizování dobrovolnických programů.

Příklady dobrovolnických programů v ČR

Program Pět P je sociálně preventivní volnočasový program pro děti založený na mentoringu (viz kap. 1.3.8.3). Jde tedy o dobrovolný vztah mezi jedním dítětem a jedním dospělým. Jde o národní variantu programu *Big Brothers Big Sisters*. Podstatou programu je to, že odborně sestavená dvojice klienta - dítěte ve věku 6 – 15 let a dospělého dobrovolníka se schází jedno odpoledne v týdnu a věnuje se volnočasovým aktivitám. Tento kontakt probíhá deset měsíců a jeho účelem je zlepšení sociálních a komunikačních dovedností klienta a podpora jeho schopnosti zapojit se do skupiny vrstevníků i dospělých [36, str. 3]. Zastřešující organizací tohoto programu v ČR je *Asociace Pět P*, která je členem mezinárodní organizace Big Brothers, Big Sisters International. V České republice metodicky koordinuje a řídí Program Pět P, který probíhá v asi 20 pobočkách. Na tomto místě je nutno podotknout, že Program Pět P probíhá i v Českých Budějovicích při Zdravotně sociální fakultě Jihočeské univerzity [34].

Management dobrovolnictví v zařízení sociálních služeb je programem, který v letech 2006 – 2008 probíhal ve 13 domovech pro seniory v Středočeském kraji.

Dobrovolníci spolu s obyvateli domovů trávili volný čas procházkami, rozhovory, nasloucháním. Pomáhali při zajištění různých akcí. V každém zařízení byl vybrán koordinátor, který měl dobrovolníky na starosti. Dobrovolnické programy vycházely z individuálních možností každého zařízení [37, str. 7].

Nezaměstnaní jako dobrovolníci je projekt realizovaný Národním dobrovolnickým centrem Hestia. Program probíhal v letech 2000 – 2002 a jeho cílem bylo pomoci řešit situaci nezaměstnaných prostřednictvím jejich zapojením do dobrovolné činnosti. Nabídka dobrovolných činností byla zaměřena na sociální, zdravotní a školskou oblast a dobrovolníci z řad nezaměstnaných měli stanoven minimální počet hodin k získání osvědčení o dobrovolné činnosti na 50. Do projektu se zapojily řádově stovky nezaměstnaných a 1/4 - 1/3 z nich získala do tří měsíců od ukončení dobrovolné činnosti zaměstnání. Dobrovolnictví umožňuje nezaměstnaným nejen vyvinout úsilí, díky kterému naleznou nové zaměstnání, ale udrží si sociální a pracovní návyky, získají nové zkušenosti a dovednosti, brání vzniku psychosociální krize a sociálnímu vyloučení [31, str. 18 – 20].

Home-Start je dalším programem založeným na mentoringu (viz kap. 1.3.8.3). Občanské sdružení HoSt poskytuje prostřednictvím vyškolených dobrovolníků pomoc rodinám s dětmi do věku šesti let. Dobrovolníci docházejí za klienty přímo domů. Těmi jsou velmi mladí rodiče, kteří se o dítě starají bez partnera, a rodiny se sociálními nebo psychologickými problémy pramenícími z nezaměstnanosti, alkoholismu, drog [38, str. 24].

Na závěr této kapitoly je nutné uvést, že veškeré dobrovolnické iniciativy v ČR musí probíhat v souladu s platnou legislativou.

1.3.6 Zákonná úprava dobrovolnictví

V roce 1999 se pojem dobrovolnictví poprvé objevil v zákoně č. 359/1999 Sb., v platném znění, o sociálně-právní ochraně dětí. Ustanovení paragrafu 29 tohoto zákona

vymezuje povinnosti dobrovolníků působících v rámci zařízení sociálně-právní ochrany dětí. Zde mohou působit po boku profesionálních pracovníků.

V následujících letech, tj. od roku 2001, se dobrovolnictví objevuje v grantových programech MŠMT. Tyto programy se zaměřují, kromě jiného, na „*rozvoj dobrovolnictví a dobrovolné práce s dětmi a mládeží*“ [39, str. 1]. Programy státní podpory práce s dětmi a mládeží pro nestátní neziskové organizace jsou v resortu MŠMT zakotveny dodnes. Prostřednictvím Národního institutu dětí a mládeže (NIDM) jako odborného zařízení MŠMT řeší otázku systematicky prostřednictvím projektu „*Klíče pro život*“ od roku 2009. Cílem projektu je zprostředkování informací o dobrovolnictví a prohlubování odborné kvalifikace pracovníků školních družin, klubů, středisek volného času nebo nestátních neziskových organizací pracujících s dětmi [40, str. 6].

V roce 2002 se podpora dobrovolnictví objevuje v grantovém programu Ministerstva zdravotnictví. Jedním z tematických okruhů, na které je možno žádat dotaci je: „*Podporovat vznik dobrovolnických center a rozvoje dobrovolnických aktivit ve zdravotnických zařízeních, zejména podpořit spolupráci organizací občanů se zdravotním postižením se zařízeními následné a dlouhodobé péče*“ [41, str. 4].

V roce 2003 vstupuje v platnost zákon č. 198/2002 Sb., o dobrovolnické službě a o změně některých zákonů. Tento zákon upravuje podmínky, za kterých stát podporuje dobrovolnickou službu organizovanou podle tohoto zákona a vykonávanou dobrovolníky bez nároku na odměnu. Dále zákon definuje pojmy jako dobrovolnická služba, dobrovolník, smluvní vztahy mezi organizací a dobrovolníkem, uzavírání pojistných smluv, působení dobrovolníků v zahraničí, využívání dobrovolnické služby státem a územními samosprávnými celky. V úvodních ustanoveních jsou taxativně vymezeny oblasti, ve kterých je možné vykonávat dobrovolnickou službu, což lze chápat jako výčet toho, co je považováno za veřejně prospěšné. V zákoně o dobrovolné službě vyjadřuje stát svou podporu a ochranu dobrovolníkům a povinnosti, které zákon přináší, vztahuje ve větší míře k subjektům, které s dobrovolníky spolupracují, než k samotným dobrovolníkům. Zákonem byla stanovena povinnost, aby všichni aktéři

dobrovolnické služby, což jsou sami dobrovolníci, vysílající a přijímající organizace vstupovali do vzájemných smluvních vztahů [42, str. 1].

Nutno dodat, že tento zákon neupravuje dobrovolnictví v tom případě, že je řešeno zvláštními právními předpisy. Jedná se například o členy jednotek dobrovolných hasičů, které řeší zákon č. 133/1985 Sb., o požární ochraně, v platném znění. Dále se jedná o činnost osob organizovaných v Československém červeném kříži. Zde jde o zákon č. 126/1992 Sb., o ochraně znaku a názvu Červeného kříže a o Československém červeném kříži, v platném znění [43].

S ohledem na to, že zákon o dobrovolnictví vstoupil v platnost před deseti lety, bylo v roce 2011, u příležitosti Evropského roku dobrovolníka, přistoupeno k diskusím o změnách na poli dobrovolnictví, včetně novelizace tohoto zákona. Dosavadní gesce nad zákonem o dobrovolnictví přechází z Ministerstva vnitra ČR (dále jen MV) na MŠMT, které bude předkladatelem novely zákona. MV ČR a RV NNO se stanou spolupředkladateli [44].

Z pohledu organizací, které se dobrovolnictvím zabývají, řeší výše uvedený zákon otázku akreditací. Akreditace je MV udělována tzv. vysílající organizaci, tj. právnické osobě, která dobrovolníky vybírá, eviduje, připravuje pro výkon dobrovolnické služby a uzavírá s nimi smlouvy. To je prováděno na návrh 9 členné akreditační komise MV a akreditace je udělována na dobu 3 let [45]. První akreditace byla udělena v roce 2003 a v průběhu 5letého období udělil odbor prevence kriminality MV 295 akreditací. Již na počátku roku 2007 bylo akreditovanými organizacemi avizováno vyslání cca deseti tisíc dobrovolníků působících u nás i v zahraničí [46]. Platná akreditace je následně podmínkou pro možnost požádat o dotaci.

Na začátku roku 2007 nabyla účinnosti novela zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, jehož účel byl popsán v předchozí kapitole (viz kap. 1.2.2). Nejenom, že zákon rozděluje sociální služby (viz § 32 a dále), ale v § 115 vymezuje okruh pracovníků v sociálních službách. Ve druhém odstavci jmenovaného paragrafu se uvádí, že *„při poskytování sociálních služeb působí rovněž dobrovolníci za podmínek stanoveným zvláštním právním předpisem“*. Zároveň zákon odkazuje na výše zmiňovaný zákon č. 198/2002 Sb. o dobrovolnické službě. Pro úplnost je nutno dodat,

že zákon o sociálních službách provádí svými ustanoveními vyhláška č. 505/2006 Sb. V roce 2011 proběhla novelizace části zákona č. 108/2006 Sb. (viz kap. 1.2.2), která se však výše uvedených paragrafů nedotkla. Změna tohoto zákona je součástí tzv. Sociální reformy I. Jednou z oblastí, které se reforma dotkla, je i systém bonifikace osoby za výkon dobrovolnické služby při stanovení dávek hmotné nouze. Ten byl novelou zákona č. 366/2011 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, převeden z kompetence obcí na Úřad práce ČR. Dále byl zdůrazněn rozdíl mezi dobrovolnickou a veřejnou službou, na kterou se nevztahuje zákon o dobrovolnické službě. Organizace, které veřejnou službu poskytují, musejí tuto aktivitu od dobrovolnické služby administrativně a finančně oddělit [47].

1.3.7 Dobrovolnictví ve světě a v EU

Vzhledem k tomu, že v jednotlivých zemích se přístup k dobrovolnictví i k celému neziskovému sektoru liší, je následující část věnována stručnému pohledu na problematiku dobrovolnictví v jiných zemích.

USA a Kanada

Ve Spojených státech amerických má dobrovolnictví hlubokou tradici pojící se již s příchodem prvních osadníků. Stejně jako v Kanadě je dobrovolnictví součástí národních kultur. V USA se dobrovolnictví věnuje zhruba 27 % obyvatelstva staršího 16 let. V Kanadě toto procento dosahuje hodnoty podobné, tj. 25 %. Základní podporu dobrovolnictví a jeho managementu vytváří dobrovolnická centra, která spolupracují na státní i federální úrovni. Od roku 1990 funguje v USA nadace *Points of Light Foundation*, jejímž úkolem je zapojovat více lidí do řešení sociálních problémů. V 60. letech 20. století jsou v USA prezidentem J. F. Kennedym založeny *Mírové sbory* (*Peace Corps*), ve kterých je v současné době zapojeno více než 7300 dobrovolníků v 75 zemích světa [27, str. 26; 8, str. 130].

Evropa

Na počátku dobrovolnické práce stály v Evropě církevní charitativní organizace v době rozmachu průmyslové výroby. Německo patří mezi nejaktivnější evropské dobrovolnické země. Jak uvádí Novotný, Lukeš a kol. [8, str. 124], je zde dobrovolnictví chápáno jako nové sociální hnutí. Působí zde cca stovka dobrovolnických center a agentur a hustá síť církevních charitativních organizací. Ve Francii jsou podmínky pro práci dobrovolníků silně ovlivněny centralizovanou vládou a legislativou, která určuje, že žádná organizace nemůže být postavena mezi občana a vládu [27, str. 26]. Profesionální sociální služby a stále klesající význam církve jsou příčinou nízkého počtu dobrovolníků zaměřujících se např. na bezdomovce nebo seniory. Dlouhou tradici dobrovolnictví vykazuje na evropském kontinentu Velká Británie. Zde se dobrovolné činnosti věnuje až 30 % obyvatel a je to dáno vysokým vědomím občanské odpovědnosti za svou zem. Ve všech britských zemích působí řada národních dobrovolnických center a dále na vládní úrovni *Active Community Unit*, která koordinuje státní politiku dobrovolnictví.

Dobrovolnictví a Evropská unie

Dobrovolnictví mládeže a jeho další rozvoj je jednou z iniciativ Evropské unie. V roce 2010 se Evropský parlament usnesl na strategii EU pro mládež, ve které uznal dobrovolnictví jako jednu ze zásadních oblastí politik týkajících se mládeže [48, str. 8].

V současné době se v zemích Evropské unie věnuje dobrovolnictví 92 až 94 milionů dobrovolníků, což představuje cca 22 – 23 % osob starších 15 let. Jako velmi vysokou úroveň dobrovolnictví uvádí zdroje [49, str. 7] v zemích jako je Rakousko, Nizozemí, Švédsko a Velká Británie (40 % dospělých). Vysoká úroveň počtu dobrovolníků je v Dánsku, Finsku, Německu a Lucembursku (30 – 39%). Pro srovnání Česká republika patří mezi země s relativně nízkou úrovní počtu dobrovolníků (10 – 19%). Tato úroveň má však za poslední dekádu stoupající úroveň.

Mezinárodní dobrovolnické organizace

V roce 1970 byla založena *Mezinárodní asociace pro dobrovolnické úsilí* (International Association for Volunteer Effort). Jde o celosvětovou organizaci, v jejímž čele stojí rada složená ze zástupců 25 zemí. Organizace podporuje vytváření národních i lokálních dobrovolnických center, pořádá výcvikové a vzdělávací programy, organizuje Mezinárodní den dobrovolnictví (5. prosince). V lednu 2001 schválila Všeobecnou deklaraci o dobrovolnictví. V roce 1972 byla v Evropě založena asociace *AVE*, která je součástí IAVE [27, str. 28].

Evropskou komisí vytvořená *Evropská dobrovolná služba* (European Voluntary Service) je určená pro mladé lidi ve věku 18 – 30 let. Programy trvající 2 – 12 měsíců mohou mladí vykonávat ve všech členských zemích v organizacích se zaměřením na sociální oblast, životní prostředí nebo kulturu [33].

CEV (European Volunteer Centre) vystupuje jako reprezentant členských dobrovolnických center v evropských institucích a vede projekty podporující spolupráci dobrovolnických center v zemích EU, přidružených státech i v zemích bývalého Sovětského svazu [27, str. 28].

VOLUNTEERNET je tvořena sítí dobrovolnických center z patnácti zemí bývalého komunistického bloku a byla založena z iniciativy Open Society Institute z New Yorku. Jejím cílem bylo napomoci vyřešit problémy ve společnosti a zároveň obnovit zdiskreditovanou myšlenku dobrovolnictví [27, str. 29].

Dobrovolnický program OSN – United Nations Volunteers (UNV) je začleněn do rámce OSN a podřízen Rozvojovému programu OSN.

1.3.7.1 Mezinárodní a evropský rok dobrovolníka

Valné shromáždění OSN prohlásilo v listopadu 1997 rok 2001 za Mezinárodní rok dobrovolníků (*International Year of Volunteers, IYV*). Jako ústřední organizační prvek byl ustaven Dobrovolnický program OSN (*United Nations Volunteer*). Hlavním cílem Mezinárodního roku bylo dosáhnout většího uznání dobrovolnictví, jeho propagace,

upozornit na dosavadní práci dobrovolníků na celém světě a pro tuto činnost získat další dobrovolníky. Pro zajištění většího uznání bylo úkolem jednotlivých vlád zpracovat studie o přínosu dobrovolné činnosti pro národní hospodářství a udělovat ocenění jednotlivcům a organizacím za nejlepší dobrovolnou práci. Pro větší rozvoj dobrovolnictví měly jednotlivé státy poskytnout např. svá školicí střediska, zajistit dobrovolníkům právní status, podpořit firemní dobrovolnictví. Pro propagaci a sdílení informací sloužila media, která napomáhala výměně informací a zkušeností mezi jednotlivými organizacemi. Dobrovolnictví byla poskytnuta patřičná propagace, včetně zdůraznění jeho významu pro veřejnost [50].

Na počest desetiletého výročí Mezinárodního roku dobrovolnictví a k zdůraznění významu dobrovolnictví přijalo Valné shromáždění OSN v roce 2009 resoluci, ve které stanovilo rok 2011 za další Mezinárodní rok dobrovolnictví, který označilo jako *IYV + 10*. OSN tento rok podpořilo celosvětovou kampaní, v průběhu které proběhl celosvětový summit zaměřený na dobrovolnictví (Global Volunteer Conference v Budapešti, 15. – 17. září 2011). Dále se konala dvě valná shromáždění týkající se *IYV + 10*. Záměrem bylo vydat zprávu o stavu světového dobrovolnictví (State of the World's Volunteerism Report), která byla jako výsledek procesu výzkumu, analýz a připomínkování zveřejněna dne 5. prosince 2011. Probíhala výstava „*Volunteers of the World*“. Kampaň byla podpořena aktivitami na národní úrovni [51]. Pro úplnost je nutno dodat, že OSN stanovilo 5. prosince jako Mezinárodní den dobrovolníků, kdy každá dobrovolnická organizace může této příležitosti využít ke zviditelnění výsledků své činnosti.

Evropská komise vyhlásila rok 2011 za Evropský rok dobrovolné činnosti. Hlavní cíle, které si kladla, bylo snížení překážek pro výkon dobrovolné činnosti v EU, posilovat pravomoci dobrovolnických organizací a zvyšovat kvalitu dobrovolné práce, ocenit dobrovolnou činnost a zvýšit o ní povědomí. V rámci tohoto roku probíhalo turné se zastávkami ve všech státech EU. Tato zastávka byla v ČR nazvána jako Týden dobrovolnictví (v ČR proběhl v termínu 31.10. – 7.11.2011) a během tohoto týdne měly dobrovolnické organizace možnost různými formami prezentovat svou činnost. Dále bylo do průběhu Evropského roku zapojeno 27 reportérů, kteří sledovali práci 54

organizací a různými formami podávali zprávy. Konaly se 4 tematické konference zaměřené na klíčové otázky dobrovolnictví [52].

1.3.8 Nové trendy dobrovolnictví

V souvislosti se stoupajícím významem dobrovolnictví pro lidskou společnost a stejně tak i rozvojem nových technologií se objevuje řada nových směrů i v této oblasti. Nové trendy dobrovolnictví představují dobrovolnictví podporované zaměstnavatelem, virtuální dobrovolnictví a mentoring, který přes své historické pozadí a původ je v současné době hojně propagovanou formou dobrovolnictví.

1.3.8.1 Firemní dobrovolnictví a jeho formy

V případě dobrovolnictví podporovaného zaměstnavatelem je u nás běžnější pojem „*firemní dobrovolnictví*“. Frič, Pospíšilová a kol. [29, str. 99] se však nechtějí omezovat a předpokládat, že by jedinými zaměstnavateli dobrovolníků byli firmy.

Boukal [7, str. 144] hovoří o smyslu firemního dobrovolnictví takto: „*jde o spojení obecně prospěšné aktivity podniku a podporou dobrovolné práce zaměstnanců pro neziskové organizace. Podnik se snaží vzbudit a zvýšit zájem svých zaměstnanců o dobrovolnou práci tím, že ji uznává, oceňuje a podle možností podporuje*“.

Jak uvádí Šancová a kol. [19, str. 46], můžeme o firemním dobrovolnictví mluvit pokaždé, kdy firma provádí nebo podporuje obecně prospěšnou činnost, na které se zaměstnanci firmy dobrovolně podílí, a v jejímž rámci popřípadě investuje věcné nebo finanční prostředky. Dále uvádí, že firemní dobrovolnictví je považováno za jeden z konceptů firemního jednání, tzv. Corporate Citizenship, který firmám připisuje roli „řádného občana“. Ten má kromě svých práv i své povinnosti a jednou z nich je přispění k řešení sociálních problémů ve společnosti. Firma nasazuje řadu nejrůznějších

podnikových prostředků. Z nich můžeme jmenovat kromě finančních a materiálních prostředků, firemních kontaktů i zaměstnance firmy.

Pro firmy vzniká celá řada příležitostí, která může spočívat např. ve vzniku partnerství mezi podniky, což vede k tzv. win-win situacím (*win-win situation*) [8, str. 120].

Formy firemního dobrovolnictví

Firemní dobrovolnictví lze rozdělit podle iniciátora obecně prospěšných aktivit do dvou kategorií. Těmito kategoriemi jsou:

1. dobrovolnictví vedené a iniciované zaměstnanci
2. dobrovolnictví vedené a iniciované podnikem

V prvním případě se jedná o případy, kdy si sami zaměstnanci volí druh, místo a čas dobrovolných aktivit probíhajících v jejich volném čase a firma se podílí nepřímo tím, že své zaměstnance v jejich činnosti podporuje. Pojďme si uvést několik příkladů. Může jít např. o zaměstnanecký fond, do kterého zaměstnanci přispívají určitou částkou, a firma posléze částku doplní na potřebný obnos. Dále může jít o různé formy podpory a uznání dobrovolné činnosti, jako je poskytnutí flexibilní pracovní doby, neplaceného volna, věcné či finanční podpory nebo také umožnění využití firemních prostředků, např. telefon, fax, firemní prostory. Dalším způsobem může být talentová databanka – burza příležitostí. Jde o vytvoření databanky zaměstnanců zajímajících se o dobrovolnictví a poskytnutí této databanky nestátním neziskovým organizacím. Pokud firma přispěje finančními nebo hmotnými prostředky organizaci, ve které se její zaměstnanci dlouhodobě angažují, jedná se o komplementární dar.

Vytváří-li firma sama obecně prospěšné programy, do kterých se zapojují její zaměstnanci, a které mohou probíhat v průběhu pracovní doby, jedná se o firmou vedené nebo iniciované dobrovolnictví. Tato forma firemního dobrovolnictví může mít následující podoby. Pakliže firma provede bezplatně prostřednictvím svých pracovníků službu neziskové organizaci v oblasti, která je její specializací, jde o tzv. *pro bono službu*. Dalším způsobem krátkodobé angažovanosti je akční den, kdy se skupina pracovníků podílí na dobročinné akci. Sociální praxe představuje krátkodobé i

dlouhodobé (dlouhodobá forma je označována *secondment*) vyslání zaměstnance firmy do nestátní neziskové organizace za účelem získání nových zkušeností, dojmů, kompetencí. Často je využíváno např. při odchodech zaměstnanců do důchodu apod. Zvláštní formou je partnerství v řízení, nebo také v managementu, které umožňuje výměnu znalostí vedoucích pracovníků firmy a představitelů nestátní neziskové organizace. V případě rozvojových projektů nebo také týmových rozvojových projektů jde o časově omezené nasazení zaměstnanců ve prospěch komunity. Může jít také o vypracování projektu, jehož cílem je řešení určitého společenského problému.

Po výčtu různých forem firemního dobrovolnictví je nutné dodat, že všem aktérům, tj. firmě, zaměstnancům i komunitě, vznikají win-win situace. Firma si vylepšuje image a demonstruje sociální odpovědnost, zaměstnanci si zvyšují svůj osobní rozvoj, flexibilitu apod. [19, str. 46].

1.3.8.2 Virtuální dobrovolnictví

Podstatou virtuálního dobrovolnictví je dobrovolná, neplacená práce vykonávaná prostřednictvím internetu. Lze předpokládat, že postupem doby dojde k rozvinutí celé alternativní formy dobrovolnictví, včetně získávání dobrovolníků, supervize, která se bude odehrávat prostřednictvím internetu. Předmětem činnosti může být údržba webových stránek, digitalizace textů, fundraising, poradenství, moderování online diskusí apod. [29, str. 102].

1.3.8.3 Mentoring

Mentoring je dobrovolnickým trendem projevujícím se zejména u vzdělávacích aktivit. Jak uvádí Brumovská, Seidlová, Málková [38, str. 13], jde o „*emocionální osobní spojení staršího a zkušenějšího mentora a mladšího svěřence – dítěte*“.

Mentoring se využívá např. u dětí, které z nejrůznějších důvodů nestačí učivu ve škole. Děti s předpoklady pro běžné vzdělávání pak mentoři, což jsou nejčastěji vysokoškolští studenti, doučují a motivují ke vzdělání [7, str. 148]. Mentoring jako takový lze rozdělit na přirozený mentoring a formální mentoring. U přirozeného mentoringu jde o vztah s procesem učení od dětství po celý život. Mentor není placen, nemá speciální vzdělání a do vztahu není zapojena žádná třetí strana. Formální mentoring je produktem vytvořeným v mentoringovém programu a je založen na principech přirozeného mentoringu [38, str. 14]. Mentoring se objevuje i jako další forma firemního dobrovolnictví, kdy se firemní zaměstnanec stává poradcem a průvodcem jiných osob.

1.3.9 Přínosy, rizika a ekonomické hledisko dobrovolnictví z pohledu NNO

Mezi přínosy dobrovolné činnosti patří jednoznačně to, že se z pohledu organizace jedná o levnou pracovní sílu, nelze však konstatovat, že by byla zdarma. Vždy se s ní pojí určité náklady. Dalším přínosem jsou nové zkušenosti a názory, kterých je dobrovolník nositelem. Kromě toho dobrovolníci mohou fungovat jako zpětná vazba a do organizace mohou přinést kritické názory na její fungování. Pokud je dobrovolná služba odvedena bezproblémově, může šíření dobrého jména organizace dobrovolníky působit jako účinná forma propagace.

Rizika dobrovolnictví představuje například horší postižitelnost dobrovolníka vůči nedbalosti nebo zneužití postavení. Při využívání dobrovolníků je doporučeno využít vhodného pojištění, ale i přesto by před započítáním práce měly být vyjasněny způsoby řešení takových situací, jako je zranění svěřených osob nebo samotného dobrovolníka, poškození vybavení apod. [7, str. 141].

Ekonomické hledisko dobrovolnictví

Při hodnocení ekonomických hledisek dobrovolnictví je nutno vzít v potaz, že dobrovolník je pracovník, který za svou práci dostává běžný plat. Jedná se o tzv. alternativní příjem, který by dobrovolník obdržel za normální placenou práci na trhu.

Svůj plat však vrací zpět organizaci, pro kterou pracuje. Celá finanční transakce však neproběhne. Boukal [7, str. 140] a stejně tak i Novotný, Lukeš a kol. [8, str. 112] uvádějí, že metody oceňování dobrovolné práce lze dělit na dvě skupiny:

- a) tržní náklady práce
- b) alternativní náklady jednotlivce

Metoda tržních nákladů vychází z ceny za danou práci na trhu. Alternativní náklady jsou alternativním příjmem, který by dobrovolník obdržel za normálně placenou práci na trhu.

1.3.10 Práce s dobrovolníky

Se stoupající důležitostí dobrovolníků pro neziskové organizace je třeba si uvědomovat rozdíly v řízení lidí oproti komerční sféře. Tyto rozdíly se však postupem času zmenšují. Na profesionální práci s dobrovolníky je založen úspěch neziskové organizace. Jak uvádí Tošner, Sozanská [27, str. 69], což Novotný, Lukeš [8, str.118] potvrzuje, dobrovolník vyžaduje péči ze strany organizace a ta je mu většinou poskytována pověřeným pracovníkem – koordinátorem. Právě tento fakt je nejčastěji zmiňován při profesionalizaci dobrovolné činnosti. Tošner, Sozanská [27, str. 69] vysvětlují profesionalizaci dobrovolné činnosti tak, že v organizaci je koordinátor dobrovolníků, jehož pracovní náplní je výběr, výcvik, řízení a supervize a hodnocení dobrovolníků. Tato osoba dále zajišťuje i kontakt mezi dobrovolníkem, klientem a vedením organizace. Tímto koordinátorem může být podle autorů jak profesionál, tak dobrovolník. Frič, Pospíšilová [29, str. 145] oddělují termín profesionalizace samotné organizace od termínu profesionalizace práce s dobrovolníky a označuje ho jako styl řízení dobrovolníků. Dále ve své publikaci uvádí u zahraničních partnerů použité rozdělení stylů řízení dobrovolníků a to *programové řízení* a *členské řízení*. Programové řízení je typické pro servisní organizace a vyznačuje se větší formálností, aktivním rekrutováním dobrovolníků, jejich přijímání na základě formálních procedur, podrobuje je školení. Členský typ je kolektivnější, méně formální, méně orientovaný na výsledek,

členy získává z okruhu přátel a známých, školení je nepovinné. Tento typ řízení je typický pro organizace usilující o kolektivní cíle.

1.3.10.1 Získávání dobrovolníků

Tošner, Sozanská [27, str. 77] poukazují na často se opakující proces získávání dobrovolníků. Konkrétní způsoby získávání dobrovolníků závisejí na tvořivosti koordinátora a mohou spočívat ve vyvěšování letáků, plakátů, vývěsek, kterými je možno informovat veřejnost o činnosti organizace a potřebě získat nové dobrovolníky. Dalším způsobem je spolupráce s místním tiskem, regionálním rozhlasovým a televizním vysíláním. Cíleným způsobem získávání dobrovolníků může být náborová akce, např. koncert, výstava, veletrh apod. Kampaň vhodně zaměřenou na získání dobrovolníků je možné připravit ve spolupráci s dobrovolnickým centrem. Všeobecně se širokým zdrojem dobrovolníků stávají studenti středních a vysokých škol. Vhodným způsobem získávání může tedy být přímo návštěva školy v rámci vyučování s tím, že zájemci z řad studentů vyplní předem připravený dotazník, ve kterém uvedou kontaktní údaje a svém zaměření. Jedním z nejčastějších způsobů získání nového dobrovolníka jsou osobní kontakty.

1.3.10.2 Motivace dobrovolníka

Dobrovolníci mají pro svou práci řadu různých důvodů. Jsou pro tuto činnost něčím motivováni. Motivace jim pomáhá překonávat v jejich úsilí celou řadu bariér a vynakládat určité množství energie a času. Motivací dobrovolníka se ve svém díle zabývá Frič, Pospíšilová a kol. [29, str. 111], kteří pro identifikaci motivační struktury zvolili tříprvkový model s těmito kategoriemi:

1. altruistická, ve které je primární motivem prospěch jiných nebo celé komunity

2. egoistická, ve které je primárním motivem prospěch dobrovolníka, ale za předpokladu, že z jeho aktivity budou zároveň profitovat i jiní, resp. celá komunita
3. normativní motivace, kde jako primární motiv slouží naplňování morálních imperativů a závazků komunitě.

Tošner, Sozanská [27, str. 46] ještě rozdělení upravují a uvádějí také tři základní motivace k dobrovolnictví:

1. konvenční nebo také normativní motivace, kdy se jedinec stává dobrovolníkem na základě morálních norem svého nejbližšího okolí nebo neformálních pravidel chování ve svém okolí. U valné části dobrovolníků jde o vzory chování nebo očekávání z okruhu svých známých nebo rodiny. Tento způsob motivace se také opírá o principy křesťanské morálky.
2. reciproční motivace, která svého nositele vede k tomu, aby v dobrovolné práci hledal něco užitečného nebo prospěšného i pro sebe samého. Nejčastěji může jít o nové zkušenosti, nové vztahy, apod.
3. nerozvinutá motivace v sobě zahrnuje tři prvky, které jsou stěžejní pro své zastánce. Jedná se o důvěru v organizaci, pro kterou by měli pracovat, přesvědčení o smysluplnosti dobrovolné práce a pocit, že prostřednictvím dobrovolnictví se mohou podílet na šíření dobré myšlenky.

Pakliže jsou v předchozím textu popisovány druhy motivace, které vedou dobrovolníky k výkonu dobrovolné činnosti, je nutné se zmínit také o několika pohnutkách, které pro dobrovolnickou práci nejsou zcela očekávané a naopak mohou vést k poškození svěřených osob nebo samotného dobrovolníka.

Jde o následující pohnutky:

1. pocit povinnosti, který není žádaný u dobrovolníků, kteří by měli být pro svou činnost zaujatí a zdravě motivováni
2. snaha něco si zasloužit (skutkaření), vytvářet si pozitivní image nebo sledovat určitý osobní přínos, což je vlastně určitým zneužitím principů dobrovolnictví
3. pocit vlastní nenahraditelnosti, důležitosti často vedoucí ke konfliktům v organizaci a riziku přepracování dobrovolníka

4. zneužití postavení a další asociální jevy, jako je panovačnost a např. také sexuální zneužívání [7, str. 146; 53].

1.3.10.3 Výcvik dobrovolníků

Výcvik dobrovolníků by měl probíhat v souvislosti s charakterem jejich následné činnosti v organizaci. Proces výcviku dobrovolníka lze rozdělit na část obecnou a speciální. V obecné části se dobrovolník dozvídá, jaké je poslání a úkol organizace. Stejně tak se seznamuje s organizační strukturou organizace, kdo je koordinátor, vedoucí představitelé organizace, jak vypadá běžný provoz organizace. Ve speciální části přípravy se dobrovolník seznámí se svou rolí. Někdy je součástí této fáze přípravy i psychologické posouzení dobrovolníků. Dobrovolníci by měli být seznámeni s principy supervize [31].

1.3.10.4 Supervize, hodnocení a oceňování dobrovolníků

Matoušek a kol. [23] zmiňuje potřebu supervize práce dobrovolníka. Skupinovou supervizi zmiňuje jako vhodnou formu učení. Dobrovolník zde na příkladech ostatních může vidět lépe to, co u sebe samého nevidí, dostává nové nápady, podporu. Frič, Pospíšilová [29, str. 254] připodobňují supervizi dobrovolníků k supervizi v pomáhajících profesích a vidí ji jako komunikaci dobrovolníka, resp. skupiny, se supervizorem v bezpečném prostředí, které jim umožní vyjádřit svoje postoje a pocity pramenící z jejich činnosti. V procesu hodnocení vidí Tošner a Sezanská [27, str. 83] především možnost zkvalitnění práce. Hodnocení slouží jako prokázání účinnosti dobrovolné pomoci a stejně tak i jako argument pro to, že dobrovolnictví má pro společnost ekonomický přínos. V zahraničí dnes převládá praxe, kdy hodiny, které v organizaci dobrovolník odpracuje, jsou přepočítávány na peníze. Odměňování

dobrovolníků je možné provést řadou způsobů. Prosté „děkuji“ je samozřejmou formou odměny za práci dobrovolníka. Dalšími formami ocenění je například setkání dobrovolníků a zaměstnanců spojené s veřejným oceněním jejich práce, dále to může být uvedení jmen dobrovolníků ve výroční zprávě, volné vstupenky na kulturní a sportovní akce apod.

Z předcházejících kapitol vyplynula důležitost dobrovolníků pro fungování NNO, z nichž řada působí v sociálních službách. Jejich vzájemné působení se protíná v procesu komunitního plánování sociálních služeb.

1.4 Komunitní plánování sociálních služeb

1.4.1 Pojmy - komunita, komunitní plánování

Existuje řada definic pojmu komunita, podle odlišných pohledů autora na komunitu, jak uvádí Matoušek [22, str. 253]. Z nich je patrné, že komunitu je možno vnímat jako skupinu lidí žijících v geograficky, politicky nebo ekonomicky definované oblasti se vzájemnými sociálními vztahy nebo jako místo, kde jedinec získává emocionální podporu, ocenění a praktickou pomoc v běžném životě. V praxi pak rozlišujeme komunitu výcvikovou, terapeutickou, spirituální a občanskou.

Komunitní plánování sociálních služeb v návaznosti na výše uvedené je plánování sociálních služeb za účasti komunity. V případě sociálních služeb se tedy jedná zejména o zástupce uživatelů, poskytovatelů a zadavatelů sociálních služeb, ale i další veřejnosti, jíž je téma sociálních služeb blízké. Prakticky se jedná o zjištění stavu poskytovaných sociálních služeb v předem dané lokalitě a úrovně naplňování potřeb. Srovnáním těchto ukazatelů, v návaznosti na finanční prostředky, vzniká v procesu vzájemné komunikace a společných konzultací komunitní plán, který je konsenzem mezi tím, co je možné, a tím, co se jeví jako prioritní. Komunitní plánování tvoří cyklický, opakující se proces, v němž na sebe plány pro určitá období navazují a jehož součástí je i sledování, nakolik je komunitní plán naplňován, co se již podařilo realizovat, nebo ve kterých oblastech je nutné navržený způsob řešení změnit [54].

Podle Úlehly [55] je myšlenka komunitního plánování strhující svou prostotou, tedy „než o lidech rozhodneš, porad' se s nimi.“ Úlehla připomíná dlouhé období v historii, kdy bylo rozhodováno „o nás bez nás“ a zdůrazňuje potřebu současnosti dělat to jinak. Jinými slovy, popisuje komunitní plánování jako potřebu dát dohromady ty, jichž se dané téma týká, vytvořit jim podmínky, aby mohli informovaně navrhnout řešení a měli možnost o návrzích diskutovat a najít dohodu o uskutečnitelném řešení. Jako důležité pak vidí, aby na vytvoření plánu opravdu participovaly všechny skupiny, tedy uživatelé, poskytovatelé i zadavatelé, protože v případě vyloučení jedné z uvedených skupin by se o komunitní plánování nejednalo.

V současné době je důležité na komunitní plánování nahlížet i z hlediska ekonomického, to se tak stává moderní manažerskou metodou, která je využívána v sociální ekonomice. Tato metoda spojuje manažerský přístup z komerční sféry s psychologickými, sociologickými a psychoterapeutickými přístupy v práci s komunitou. Až propojením těchto přístupů můžeme docílit efektivního fungování a naplňování principů, ze kterých vychází. Takto postavený komunitní plán umožňuje rozvíjet sociální služby dle regionálních potřeb a posilovat kapacity sociální ekonomiky. I v manažerském přístupu však platí, že komunitní plánování je především proces, který se uskutečňuje prostřednictvím lidí, kteří ho realizují, v jejich komunikaci a pozitivním myšlení, to vše umocněno jejich profesionálními dovednostmi z oblasti projektového řízení, managementu, marketingu a sociálních služeb [56, str.6].

1.4.2 Historie komunitního plánování

Zkušenosti z anglicky mluvících zemí stojí za počátkem komunitního plánování v České republice a z toho důvodu je předmětem další části práce především historie v zemích Velké Británie a Austrálie.

Historie komunitního plánování v zemích Velké Británie a Austrálie

Ve Velké Británii vznikla v roce 1989 tzv. *Bílá kniha*, která je vládním návrhem, který stanovoval základní cíle komunitní péče. V roce 1991 vstoupil v platnost Zákon o národním zdraví a komunitní péči, který definoval klíčové součásti komunitní péče. Tento zákon dále uložil místním samosprávám zpracovat plány komunitní péče a to od roku 1993. V průběhu procesů plánování vznikly základy spolupráce v oblastech strategického partnerství. Na základě strategických partnerství vznikaly ve Velké Británii Programy pro zlepšení zdraví a mezi nimi i Společné plány investic pro sociální a zdravotní služby. V roce 2000 vstoupil do platnosti Zákon o místních samosprávách, který ukládá zpracování komunitních strategií na podporu a rozvoj ekonomické, sociální a ekologické sféry života. Při přípravě těchto strategií se využívají principy

komunitního plánování. Od roku 2003 jsou v Británii zpracovávány Lokální rozvojové plány a Společné plány investic, jejichž součástí jsou sociální, zdravotní služby a oblast bydlení.

Ve Skotsku bylo plánování komunitní péče dáno zákonem o sociální práci z roku 1968. V letech 1990 – 1991 jsou připravovány první plány komunitní péče prostřednictvím Zdravotních rad. V Austrálii vytváří místní samosprávy místní plány s prvky komunitního plánování na počátku 70. let. V 80. letech se rozběhly pilotní projekty sociálního plánování a v roce 1997 mělo sociální plán již 56 měst. V 90. letech bylo sociální plánování v Austrálii uzákoněno [57, str. 8].

Komunitní plánování v České republice

Komunitní plánování bylo zaváděno v České republice Ministerstvem práce a sociálních věcí od roku 1999. Jako první jej nastartoval v roce 2000 pilotní česko-britský projekt „Podpora MPSV při reformě sociálních služeb“ na Písecku. Zkušenosti z tohoto projektu byly dále využity v metodických materiálech, jako je Bílá kniha sociálních služeb nebo v Operačním programu rozvoje lidských zdrojů. Centrum komunitní práce v Ústí nad Labem koordinuje aktivity v plánování sociálních služeb v Ústí nad Labem již od roku 1998 [58].

1.4.3 Východiska a rámec plánování sociálních služeb

V Evropské unii je sociální politika zakotvena v Amsterdamské smlouvě, která byla podepsána 2. 10. 1997 a současně se řídí Lisabonským procesem. Ten je výsledkem summitu Evropské rady, který se konal v březnu 2000. Stanovil cíle, pro jejichž dosažení je nutno modernizovat Evropský sociální model, podpořit investice do lidí a bojovat proti sociální okluzi. Na základě doporučení z Lisabonského summitu byl v roce 2000 v Nice přijat Evropský sociální program, který definuje konkrétní akční priority v oblastech sociální politiky a plánování sociálních služeb a služby samotné označuje jako nezbytné nástroje k dosažení stanovených cílů [59].

Pro dosažení stanovených cílů i na republikové úrovni je v gesci Ministerstva práce a sociálních věcí ČR vytvářet Národní akční plány sociálního začleňování. Ten je součástí Národní zprávy o strategiích sociální ochrany a sociálního začleňování, která je předkládána Evropské komisi. Konkrétně pro roky 2008 – 2010 si stanovuje cíle pro boj s chudobou a sociálním vyloučením na následující tři roky a jedním z cílů je dobrá koordinace sociálních politik, která zajistí zapojení všech úrovní vlády a aby tyto politiky sociálního začleňování byly zohledněny ve všech veřejných politikách [60].

V předchozích akčních plánech, konkrétně pro léta 2004 – 2006, bylo komunitní plánování výslovně zmiňováno jako opatření, které zajišťuje systém sociálních služeb na úrovni obcí a kraje, který je schopen sledovat změny v potřebách jednotlivých uživatelů a reagovat na ně. V plánu na léta 2006 – 2008 byl jako jeden z procesů podporující dosažení požadovaného cíle rozvoj aktivních rozhodovacích procesů na regionální a lokální úrovni tak, aby poskytované sociální služby odpovídaly potřebám z hlediska dostupnosti a kvality. Plán počítal s vytvořením 14 plánů rozvoje sociálních služeb krajů.

Dalším strategickým dokumentem, který koresponduje s podstatou komunitního plánování, je Bílá kniha, přijata Evropskou komisí v roce 1993, obsahující program sociálních reforem v sociální oblasti a definující základní principy transformace sociální politiky [61].

1.4.4 Komunitní plánování z pohledu legislativy

Zásadní povinnosti ve vztahu k plánování sociálních služeb má zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách v platném znění. V § 3 písm. h) je vymezen základní rámec střednědobého plánu. Zákon jej popisuje jako: *„výsledek procesu aktivního zjišťování potřeb osob ve stanoveném území a hledání způsobů jejich uspokojování s využitím dostupných zdrojů, jehož obsahem je popis způsobu zpracování plánu, popis a analýza existujících zdrojů a potřeb osob, kterým jsou sociální služby určeny, včetně ekonomického vyhodnocení, strategie zajišťování a rozvoje sociálních*

služeb, povinnosti zúčastněných subjektů, způsob sledování a vyhodnocování plnění plánu a způsob, jakým lze provést změny v poskytování sociálních služeb. Tento střednědobý plán rozvoje mají za úkol zpracovat kraje, dle § 95 písm. d). Při zpracování kraj spolupracuje s obcemi na území kraje, se zástupci poskytovatelů sociálních služeb a se zástupci osob, kterým jsou služby poskytovány. Zákon dále v § 95 písm. f) ukládá krajům, aby informovaly ministerstvo o plnění plánu rozvoje služeb a v písmenu g) stejného paragrafu, aby zajišťovaly dostupnost sociálních služeb v souladu s plánem. Na ministerstvo je v § 96 písm. b) uložena povinnost zpracovávat střednědobý národní plán rozvoje sociálních služeb a to za účasti krajů a dalších zástupců, podobně jako u zpracování plánu na krajské úrovni. V případě obcí se jedná o povinnost zjišťovat potřeby poskytování sociálních služeb (§ 94 písm. a)) a spolupracovat s krajem při zpracování a realizaci střednědobého plánu rozvoje sociálních služeb kraje. Obce krajům poskytují informace o potřebách sociálních služeb.

Zákon o sociálních službách dále upravuje v části šesté financování sociálních služeb. Konkrétně v § 101 řeší poskytování dotací ze státního rozpočtu. Ty jsou v souladu s § 101 odst. 2 poskytovány k financování běžných výdajů, které souvisejí s poskytováním sociálních služeb dle zpracovaného střednědobého plánu rozvoje sociálních služeb. Tato dotace je poskytnuta dle odst. 3 stejného paragrafu ze státního rozpočtu prostřednictvím rozpočtu kraje. Zpracovaný plán by měl, dle § 101 odst. 4 písm. b), obsahovat ekonomickou analýzu v plánu identifikovaných potřeb a způsob jejich finančního zajištění.

Mezi další legislativní dokumenty, které se vážou ke komunitnímu plánování, patří Usnesení vlády ČR č. 824 z 1. září 2004. Tímto usnesením uložila vláda jednotlivým ministerstvům, aby využívaly metodu komunitního plánování při řešení dostupnosti a kvality veřejných služeb. V případě obcí a krajů v rámci jejich samostatné působnosti je rozvoj sociálních služeb uveden v zákoně o obcích (128/2009 Sb., v platném znění) a v zákoně o krajích (129/2009 Sb., v platném znění) a v zákoně o působnosti orgánů České republiky v sociálním zabezpečení (114/1998 Sb.) [62, str. 3].

1.4.5 Principy metody komunitního plánování

Hodnoty, které přináší metoda komunitního plánování, ke kterým je třeba se v praxi plánování sociálních služeb vztahovat, jsou vyjádřeny jejími principy. Ty také tuto metodu odlišují od jiných plánovacích postupů. Tvoří základ pro všechny aktivity a v celém procesu by měly být respektovány [63, str. 11].

Pro principy komunitního plánování je charakteristický jejich blízký vztah k Zásadám dobré správy, které jsou formulovány v rámci finančních mechanismů EHP a Norska. Tyto zásady obvykle zahrnují prvky jako odpovědnost, transparentnost, zastoupení, rovnost, vláda práva, schopnost a způsobilost, schopnost reagovat na lidské potřeby [56, str. 11].

Hlavní principy komunitního plánování

Jedním z hlavních principů je *partnerství a spolupráce*. Tento princip se uplatňuje zejména ve fázi, kdy je nutno vyhledat partnery, které je možno oslovit a přizvat je ke společné práci, k plánování jejího postupu a následné realizaci. Pokud se zeptáme, koho se problém dotýká, můžeme identifikovat poměrně široký okruh partnerů, které spojuje daný problém a kteří mohou poskytnout další zdroje potřebné pro řešení problému. Tyto zdroje mohou poskytnout místní podnikatelé, dobrovolníci, domácí pečovatelé nebo třeba i sousedé v rámci vzájemné výpomoci. Je důležité dodržovat princip *rovnosti*, který říká, že každý má právo starat se o věci veřejné, každý má právo se vyjadřovat a mluvit a nikdo nesmí být vylučován. Stejně tak má každý možnost navrhnout či delegovat další partnery. V každém případě je partnerství budováno z lokální úrovně směrem ke krajům a republikové úrovni. Zároveň však je partnerství budováno i na horizontální úrovni a to i mimo oblast sociálních služeb. Partnerstvím je budována udržitelnost a zvyšuje se společenská akceptace projektu. Dalším hlavním principem je *zapojení místní komunity*. K tomu dochází především dobrou úrovní komunikace uvnitř realizačního týmu. V týmu by mělo dojít k vzájemnému porozumění, které poslouží vytvoření společné představy o podobě sociálních služeb. Stejně tak při komunikaci s vnějškem je nutné, aby *kompetentní účastníci* dokázali komunitu do procesu zapojit

prostřednictvím ověřených postupů. *Lidé žijící v obci jsou těmi, kteří stanovují potřeby, priority a směry rozvoje.* Odlišnost místních podmínek a potřeb je to, na co komunitní plánování umožňuje reagovat. Při hledání způsobů, jak co nejlépe reagovat na potřeby všech zúčastněných, je důležité držet se principu, že *průběh zpracování komunitního plánu je stejně důležitý jako jeho výstupy.* Při komunitním plánování se řada problémů cyklicky opakuje a je nutné se jimi vždy zabývat a vyhodnocovat je na nové úrovni vývoje, a tím udržovat *kontinuitu plánování.* Při plánování je dále podstatné stanovení priorit a cílů, které jsou splnitelné. Plánování a dialog, který ho provází, přináší celou řadu konfliktních situací. Tyto konflikty však dávají příležitosti nalézat nová řešení. Toto lze za předpokladu umění nalézt *kompromisní řešení* mezi tím, co bychom chtěli a tím, co nám naše zdroje dovolují [62; 63, str. 11 – 16; 64].

1.4.6 Účastníci komunitního plánování

Subjekty, které by se měly procesu plánování účastnit, jsou určovány prostřednictvím tzv. *principu triády.* Tuto triádu vytváří *zadavatel – poskytovatel – uživatel.*

Zadavatel

Funkci zadavatelů v procesu komunitního plánování plní obce a kraje a to i přes to, že finance jsou poskytovány státem. Volení zástupci občanů, tj. zastupitelé, deklarují odhodlání rozvíjet sociální služby. Na straně zadavatelů by se plánování měly účastnit i další věcně příslušné státní a regionální úřady, např. úřady práce, územní pracoviště MPSV apod. [56, str. 8; 65].

Poskytovatel

V roli poskytovatelů vystupují poskytovatelé sociálních služeb dle zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, v platném znění, např. tradiční zařízení sociální péče, neziskové organizace a další podnikatelské subjekty. V širším kontextu jsou zapojeni poskytovatelé tzv. doplňkových nebo navazujících služeb, např. školských,

zdravotních, terapeutických, sociálně-právních atd. V neposlední řadě jsou v této kategorii zařazeni i zaměstnavatelé, pro které vyplývá z legislativy povinnost vůči postiženým osobám, které zaměstnávají. Všichni poskytovatelé mají v procesu plánování rovné postavení [56, str. 9].

Uživatel

Uživatelé jsou osoby v nepříznivé sociální situaci. Právě jim jsou služby určeny. Zde je nutno zdůraznit, že jejich cíle a záměry mají v procesu plánování stejnou váhu jako záměry zadavatelů a poskytovatelů. Široké zapojení uživatelů do procesu komunitního plánování je možností, jak objevit mezery a rezervy v nabídce sociálních služeb a objevit i zdroje pro jejich uspokojení [65].

Výše uvedené rozdělení není striktní. Role jednotlivých účastníků triády se mohou prolínat a subjekty mohou působit ve více rolích. Triáda komunitního plánování je otevřeným prostředím pro komunikaci. Zastoupení by zde měla mít i veřejnost, kterou je nutné informovat a průběžně seznamovat s výsledky a záměry a dále také mohou být osloveny další organizace, kterých se poskytování sociálních služeb dotýká, např. nemocnice, školy, občanské iniciativy, etnické skupiny apod. V neposlední řadě do procesů plánování vstupují subjekty, které se díky nedostatečnosti vlastních kapacit z řad zadavatelů podílejí na zpracování plánů, organizačních a koordinačních úkolů [56, str. 9]. Centrum pro komunitní plánování (CpKP) je příkladem výše popsaného subjektu zabývajícího se mimo jiné i zpracováním komunitních plánů. Jde o NNO s pobočkami v celé ČR, jejíž náplní jsou návrhy a realizace projektů zapojení veřejnosti do rozvoje obcí, měst a krajů.

1.4.7 Jednotlivé fáze komunitního plánování

Proces plánování je, včetně zpracování vizí a přípravy samotného plánu, problematickou záležitostí. Schopnost uplatnění nových nápadů a projektů závisí na metodách, které dovedou účastníky procesu plánování ke konsensu. Při absenci

vhodných metod hrozí riziko, že o budoucích plánech je rozhodováno z pozice moci. Při zjednodušeném pohledu na fáze procesu plánování jde o zodpovídání tří otázek:

1. Kde jsme?
2. Kam chceme?
3. Jak se tam dostaneme [66, str. 2].

V prvním kroku popisnými metodami definujeme současnou úroveň poskytování sociálních služeb, způsoby komunikace, úroveň hospodářství. Výstupy z tohoto kroku jsou srovnávány a tříděny pro další kroky. V druhém kroku analytickými metodami dospíváme k vytvoření určité vize o tom, jaké služby budeme chtít poskytovat, jakým směrem se služby mají vyvíjet. Třetí fáze je přípravou akčního plánu k dosažení rozvoje místních služeb. Aby tento plán byl uchopitelný a prakticky proveditelný, je v tomto kroku nutné definovat priority. V těchto prioritách budou naplánované kroky, pomocí kterých se přiblíží naplnění plánu k vizím. V poslední etapě jsou hodnoceny dostupné zdroje a určováno pořadí priorit [67, str. 25].

Při podrobnějším pohledu na tuto část problematiky lze vidět 6 fází:

1. fáze – Příprava - formují se pracovní skupiny, vytváří se okruh účastníků příprav komunitního plánování, vytváří se plán pro získání politické podpory ze strany obce, tvoří se informační strategie
2. fáze – Tvorba řídicí struktury - kromě organizační a řídicí struktury se stanovují také pravidla jednání těchto struktur
3. fáze – Definování a porozumění problémům v komunitě - dochází k představení zájmů, potřeb a cílů všech účastníků, vytvářejí se mechanismy participace veřejnosti, analyzují se existující zdroje, hodnotí se slabé a silné stránky, příležitosti a rizika rozvoje sociálních služeb.
4. fáze – Návrh rozvoje sociálních služeb - zde jsou formulovány hodnoty, které tvoří základ komunitního plánu, stejně tak formulace směru, cíle a priorit, kterých má být dosaženo, včetně překážek, které bude nutno překonat. Zároveň je vypracován přehled regionálních a neregionálních cílů.
5. fáze – Formulace strategie rozvoje sociálních služeb, včetně plánu a časových horizontů a systému sledování realizace komunitního plánu, zpracování konečné

verze komunitního plánu a diskuze nad ním s veřejností - v této fázi je komunitní plán předložen zastupitelstvu ke schválení.

6. fáze – Provádění plánů, včetně informování veřejnosti o uskutečňování plánu a zapojování nových partnerů - plán je revidován a jsou formulovány alternativy [68, str. 114].

Jak zdůrazňují zpracovatelé Komunitního plánu sociálních služeb města Tábora pro roky 2011 – 2013 [69, str. 132], je nezbytnou součástí realizace i kontrola a monitoring naplňování jednotlivých opatření a aktivit. Kontrola plnění je odpovědností zadavatele a odborná supervize naplňování plánu je úkolem poskytovatelů sociálních služeb.

Uskutečnění všech výše zmiňovaných fází je v praxi velmi obtížné a je nezbytné překonávat řadu dílčích problémů. Především však v poslední fázi plánovacího procesu je nutno počítat s tím, že ne všechna plánovaná opatření se podaří ihned bezzbytku realizovat. Jedním z důvodů může být i tíživá ekonomická situace nebo nedostatek politické vůle. Cyklické opakování celého procesu plánování sociálních služeb zajistí, že se tyto nezrealizované opatření stávají součástí následujícího plánovacího cyklu. Tomu by měla předcházet analýza důvodů jejich neuskutečnění, včetně zvážení, nakolik je v dané podobě úkol stále aktuální [63, str. 58].

I přes potenciální dílčí neúspěchy by měl být na konci období vymezeného pro komunitní plán naplněn cíl komunitního plánování. Tímto cílem je poskytnutí dostatečně široké, ale současně efektivní a kvalitní nabídky sociálních služeb, které budou pro místní komunitu dosažitelné a budou v dobrém souladu s jejími potřebami.

2 Cíl práce a výzkumné otázky

2.1 Cíl práce

Při vyhodnocení projektu "Komunitní plán města Tábora 2007 - 2009" bylo zjištěno, že při jeho přípravě i jeho realizaci byla zcela opomenuta otázka fungování dobrovolníků v organizacích, které působí na území města v sociální oblasti. Tento nedostatek by měla řešit právě probíhající aktualizace pro roky 2011 - 2013. Cílem této aktualizace je vytvořit ucelenou a prostupnou síť sociálních služeb, odpovídající potřebám obyvatel města a jejich demografickému složení. Nedílnou součástí by měl být také funkční systém dobrovolnictví v organizacích, které v této oblasti působí. Téma je o to aktuálnější, že rok 2011 je vyhlášen Radou ministrů EU ve všech členských zemích jako Evropský rok dobrovolných činností na podporu aktivního občanství, zkráceně Evropský rok dobrovolnictví. Hlavním cílem je podpora občanského sektoru, zejména dobrovolných činností napříč oblastmi, a to na celostátní, regionální i místní úrovni. V rámci aktualizace komunitního plánu sociálních služeb města Tábora je tedy výzvou, se právě v letošním roce zasadit o rozvoj dobrovolnictví v Táboře.

Cíl práce:

1. Zjistit současný stav dobrovolnictví v oblasti sociálních služeb v Táboře
2. Vypracovat návrh rozvoje dobrovolnictví v Táboře

2.2 Výzkumné otázky

1. Jak využívají organizace působící na území města Tábora v sociální oblasti dobrovolníky?
2. Co je nutné udělat pro rozvoj dobrovolnictví v sociální oblasti ve městě Tábor?

3 Metodika

Pro zpracování této diplomové práce byla využita kvalitativní strategie výzkumu. Sběr dat proběhl metodou dotazování, technikou polostandardizovaného rozhovoru s otevřenými otázkami a dále byla použita metoda sekundární analýzy dat – analýza Komunitního plánu sociálních služeb města Tábora 2011 – 2013 (dále jen komunitní plán) a webových prezentací registrovaných i neregistrovaných poskytovatelů sociálních služeb zařazených do komunitního plánu. Metody a techniky byly zvoleny s ohledem na cíl práce a cílový soubor.

3.1 Použitá metodika

K získání informací byl použit kvalitativní výzkum, metoda dotazování. Ke sběru dat byla použita technika polostandardizovaného rozhovoru.

Rozhovor představuje terénní sběr informací, při kterém jsou od zkoumaných osob získávány údaje prostřednictvím záměrně cílených otázek kladených respondentovi tváří v tvář (face to face). Polostandardizovaný rozhovor zpravidla postrádá některou z charakteristik standardizovaného rozhovoru [70, str. 174].

Rozhovory se odvíjely na základě předem stanovených otázek v pevném pořadí, bez uvedení možných variant odpovědí. Výhodou tedy bylo, že tam, kde respondent nevěděl, bylo možno odpovědět velmi stručně a naopak u otázek tematicky respondentovi blízkých měl prostor pro hlubší vyjádření. Stylizace odpovědí byla tedy plně ponechána na respondentovi, přičemž jejich přesné znění, vždy se souhlasem respondenta, bylo nahráváno na diktafon a následně doslovně přepisováno.

Pro splnění cíle diplomové práce, tzn. zmapování skutečného stavu dobrovolnictví v Táboře, bylo nezbytné uskutečnit rozhovory se všemi organizacemi zahrnutými v komunitním plánu. Někteří respondenti poskytli rozhovor se zásadní podmínkou

zachování anonymity, proto nebylo možné přepisy jednotlivých rozhovorů připojit jako přílohu diplomové práce.

V úvodu rozhovoru bylo zjišťováno, jakou pozici respondent, s nímž je rozhovor veden, v organizaci zaujímá. Následovala diferenční otázka, zda daná organizace využívá činnost dobrovolníků či nikoliv. U respondentů se zápornou odpovědí bylo v rozhovoru pokračováno až otázkou číslo devět, první ze sedmi otázek všeobecně zaměřených na problematiku dobrovolnictví v Táboře. Respondenti, jejichž odpověď na první otázku byla kladná, navíc odpovídali na otázky číslo dvě až osm, specificky zaměřené na oblast dobrovolnictví ve vztahu k jejich organizaci.

Sběr dat probíhal v měsících únoru a březnu 2012. Celkem bylo provedeno dvacet pět rozhovorů.

Další použitou metodou v diplomové práci byla sekundární analýza dat. Tuto metodu využíváme vždy tam, kde máme k dispozici již existující materiál. Výzkumník tedy při své práci nevytváří nové materiálové zdroje, ale naopak podrobuje analýze data již vzniklá [71, str. 98]. V rámci této metody byla v lednu 2012 provedena analýza Komunitního plánu města Tábora 2011 – 2013 (dále jen komunitní plán) a dále webových prezentací poskytovatelů sociálních služeb zařazených do komunitního plánu. V obou případech byla analýza prováděna v návaznosti na cíl práce, tedy ke zjištění současného stavu dobrovolnictví v oblasti sociálních služeb města Tábora.

3.2 Charakteristika výzkumného souboru

Pro účely kvalitativního polostandardizovaného rozhovoru byli osloveni zástupci všech dvaceti pěti organizací registrovaných i neregistrovaných poskytovatelů sociálních služeb zařazených do komunitního plánu. Z oslovených respondentů byli všichni ochotni rozhovor uskutečnit. Respondenti na otázky odpovídali zcela dobrovolně, všichni souhlasili s uvedením svého jména, příjmení i názvu organizace, kterou zastupují. Respondenty byli vedoucí pracovníci, popř. koordinátoři dobrovolníků jednotlivých organizací. V jednom případě odpovídal vedoucí pracovník sociální

rehabilitace. Všichni respondenti byli na začátku rozhovoru seznámeni s jeho účelem a následným použitím.

4 Výsledky

4.1 Analýza komunitního plánu sociálních služeb města Tábora 2011 – 2013

Komunitní plán sociálních služeb města Tábora 2011 – 2013 (dále jen komunitní plán) byl zpracován v návaznosti na Střednědobý plán rozvoje sociálních služeb Jihočeského kraje na období 2011 – 2013 a na Komunitní plán sociálních služeb ve správním obvodu obce s rozšířenou působností Tábor 2011 – 2014. Město Tábor využilo pro jeho zpracování podporu Operačního programu Lidské zdroje a zaměstnanost a vycházelo z následujících podkladů:

- Vyhodnocení realizace Komunitního plánu sociálních služeb v Táboře 2007 – 2009
- Sociodemografická analýza města Tábora
- Analýza uživatelů sociálních služeb a veřejnosti
- Analýza poskytovatelů a zadavatelů sociálních služeb
- Souhrnná analýza dotazníkových šetření

Aktualizace komunitního plánu měla za cíl vytvořit ucelenou a přístupnou síť služeb, která bude pokrývat potřeby obyvatel města Tábora. Komunitní plán preferuje služby aktivizační, které podpoří samostatnost klientů, a dále služby terénního a ambulantního charakteru. Do plánování byly zahrnuty i služby navazující. Jde např. o služby zdravotnické, vzdělávací, volnočasové, bezpečnostní, terapeutické.

Komunitní plán je rozdělen na několik kapitol, přičemž v těch úvodních popisuje organizační strukturu procesu komunitního plánování, vyhodnocení Komunitního plánu sociálních služeb v Táboře 2007 – 2009 a vybrané výstupy sociodemografických analýz a dotazníkových šetření. Stěžejní a současně strategická část komunitního plánu je rozdělena na jednotlivé kapitoly podle cílových skupin: na úvod jde o společná opatření a dále to jsou senioři, osoby se zdravotním postižením, osoby v nepříznivé životní situaci, děti, mládež a rodiny, menšiny. Každá jednotlivá kapitola u konkrétní skupiny určuje několik priorit. V rámci priorit jsou navržena opatření se stručným popisem a zároveň i aktivity vedoucí k naplnění opatření. Každá aktivita je opět stručně popsána,

je stanoven časový harmonogram, realizátoři a finanční zdroje. Součástí kapitol u cílových skupin jsou základní výstupy z analýz, hodnocení sociálních služeb, přehled poskytovatelů s registrovanými i neregistrovanými službami a SWOT analýza. Závěrečná část komunitního plánu je věnována financování sociálních služeb, včetně jeho zdrojů a průběhu realizace komunitního plánu.

4.2 *Analýza komunitního plánu ve vztahu k jednotlivým cílovým skupinám*

Sekundární analýza komunitního plánu byla zaměřena na jeho části, ve kterých je zmiňováno dobrovolnictví. Autorka diplomové práce se však nezabývala Evropskou dobrovolnou službou z toho důvodu, že jde o projekt Evropské unie, který přesahuje rámec regionu Táborska. Stejně tak přesahuje i rámec komunitního plánu, tedy alespoň v možnostech tohoto plánu projekt Evropské dobrovolné služby ovlivnit.

4.2.1 Služby pro seniory

Senioři jako cílová skupina nejsou pro účely komunitního plánu vymezováni jakýmkoliv definicemi nebo věkem. Podstatnými jsou jejich potřeby, které jsou dány vyšším věkem anebo jejich zdravotním stavem.

Ve SWOT analýze hodnotí komunitní plán jako příležitost „využití osobních asistentů nebo doprovázejících osob z řad dobrovolníků nebo praktikantů“. Jednou z priorit, kterou komunitní plán stanovuje, je „Priorita 2: Rozvoj stávajících služeb pro seniory“. V rámci této priority je navrženo „Opatření 2.2: Rozvoj terénních služeb pro seniory“. K zajištění uvedeného opatření vedou jednotlivé aktivity, přičemž „Aktivita 2.2.2: Zajištění doprovázení“ je jednou z nich. Klienti mají nyní možnost využít stávajících služeb pečovatelské služby a Domácí péče TEREZA Nemocnice Tábor, ale této nabídky z důvodů zejména finančních nevyužívají. Z časového hlediska bylo pro

tuto aktivitu naplánováno v roce 2011 zmapovat možnosti dobrovolnického centra a stanovit počty dobrovolníků pro tuto činnost. V letech 2012 – 2013 jsou naplánována jednání se stávajícími poskytovateli, určení možností dobrovolnického centra a Úřadu práce a zajištění informování veřejnosti.

Přehled poskytovatelů sociálních služeb pro seniory registrovaných podle zákona č. 108/2006 Sb.:

1. Centrum pro zdravotně postižené Jihočeského kraje, pracoviště Tábor
2. Domácí hospic Jordán, o.p.s.
3. Fokus Tábor
4. G-centrum Tábor
5. Poradenské centrum při Svazu neslyšících a nedoslýchavých v ČR o.s.
6. Sjednocené organizace nevidomých a slabozrakých ČR – Středisko integračních aktivit a oblastní odbočka SONS Tábor
7. Sdružení postižené dítě o.s.
8. Starokatolická farní obec Tábor, sociálně-pastorační středisko Communio

Přehled poskytovatelů sociálních služeb pro seniory neregistrovaných podle zákona č. 108/2006 Sb.:

1. Domácí péče Tereza Nemocnice Tábor, a.s.
2. SOANZ, o.s.

4.2.2 Služby pro osoby se zdravotním postižením

Do skupiny osob se zdravotním postižením zahrnuje komunitní plán všechny osoby s tělesným, smyslovým, duševním i kombinovaným postižením, případně další osoby s obdobnými potřebami.

Jednou z priorit, kterou plán pro tuto skupinu navrhuje, je „Priorita 2: Rozvoj stávajících služeb pro ZP“. „Opatření 2.2: Podpora asistenčních a doprovodných služeb“ je opatření, které by mělo pomoci naplnit stanovenou prioritu. Toto opatření

počítá s tím, že asistenční a doprovodné služby, které posilují vlastní aktivitu uživatelů a mohou být součástí rehabilitace, lze zčásti vykonávat i laicky, tedy například ve spolupráci s dobrovolníky. Jde o případy, kdy není vyžadováno odborných znalostí. Jednou z aktivit k dosažení výše popsané priority je „Aktivita 2.2.2: Zajištění doprovodu zdravotně postižených“ spočívající ve spolupráci s dobrovolnickým centrem při Farní charitě v Táboře. S ohledem na to, že se jedná o náhradu běžně financovaných pracovních sil v sociálních službách, je zajištěna finanční podpora ze strany města. Pro využití v této aktivitě navrhuje plán navázat spolupráci s Úřadem práce s možností zapojit nezaměstnané osoby nebo zájemce o rekvalifikaci v rámci dobrovolnictví. V průběhu roku 2011 komunitní plán navrhl zjistit poptávku po službě doprovázení a prověřit možnosti využití kapacit dobrovolnického centra a navázat spolupráci s Úřadem práce. V roce 2012 by měla být služba realizována.

Přehled poskytovatelů sociálních služeb pro osoby se zdravotním postižením registrovaných podle zákona č. 108/2006 Sb.:

1. Asociace pomáhající lidem s autismem Jižní Čechy, o.s.
2. Centrum pro zdravotně postižené Jihočeského kraje, pracoviště Tábor
3. Denní a týdenní stacionář Klíček
4. Domácí hospic Jordán, o.p.s.
5. Farní charita Tábor – Auritus
6. Fokus Tábor
7. G-centrum Tábor
8. Občanské sdružení volnočasových a terapeutických aktivit Kaňka o.s.
9. Poradenské centrum při Svazu neslyšících a nedoslýchavých v ČR o.s.
10. Sdružení postižené dítě o.s.
11. Sjednocené organizace nevidomých a slabozrakých ČR – Středisko integračních aktivit a oblastní odbočka SONS Tábor

Přehled poskytovatelů sociálních služeb pro osoby se zdravotním postižením neregistrovaných podle zákona č. 108/2006 Sb.:

1. Domácí péče Tereza Nemocnice Tábor, a.s.

2. SOANZ, o.s.

4.2.3 Služby pro děti, mládež a rodinu

Komunitní plán sociálních služeb města Tábora 2011 – 2013 (dále jen komunitní plán) do této skupiny zahrnuje děti a mládež a všechny rodiny. Důvodem je tvrzení pracovní skupiny, že za současných společenských podmínek je dospívání natolik rizikovým obdobím, že je třeba mu věnovat patřičnou pozornost. Díky této cílové skupině je většina navrhovaných opatření směřována do oblasti volného času, která je velmi významná v prevenci nežádoucích jevů. Komunitní plán věnuje pozornost taktéž problematice ohrožených, týraných a zneužívaných dětí a domácího násilí, která je v Táboře bohužel nedostatečně podchycena.

Otázku dobrovolnictví v této oblasti zmiňuje komunitní plán v analýze SWOT v silných stránkách. Zde je zmíněna existence Dobrovolnického centra Farní charity a dále také zkušenosti organizací (Informační centrum pro mládež, Dům dětí a mládeže) s mezinárodním dobrovolnictvím. Mezi silnými stránkami jsou uvedeny také benefity pro dobrovolníky, zejména získání praxe a smysluplné trávení volného času. Analýza dále uvádí využití dobrovolníků jako příležitost a naopak jejich nedostatek a nezájem jako hrozbu.

I pro tuto cílovou skupinu navrhuje komunitní plán několik priorit. Pro dosažení těchto priorit jsou následně uváděna opatření a jednotlivé aktivity. Ve druhé prioritě, kterou je „Rozvoj stávajících služeb“, bylo stanoveno „Opatření 2.2: Podpora vytváření pracovních příležitostí a dobrovolnictví pro mládež“. Jednou z aktivit, pomocí které dojde k naplnění priority, je „Aktivita 2.2.2: Podpora dobrovolnictví dětí a mládeže“.

Komunitní plán popisuje situaci týkající se nedostatku příležitostí sezónních i celoročních brigád či pracovních příležitostí, ze kterých plyne i nemožnost zápočtu pracovní praxe, kterou studenti potřebují v případě registrace na Úřadu práce. V tomto problému by se město mělo stát tím, kdo bude iniciovat jednání mezi Úřadem práce a Technickými službami města Tábor (jako městem zřizovanou organizací) k vytvoření

nabídek pracovních příležitostí a eventuelně i s G-centrem k podpoře dobrovolnictví v sociálních službách. V rámci aktivity podporující dobrovolnictví dětí a mládeže by měly být vyzvednuty především výhody, které dobrovolnictví může poskytovat. Jde především o možnost vycestovat v rámci dobrovolnických programů do zahraničí (z textu nevyplývá, zda je či není míněná Evropská dobrovolná služba), nebo absolvovat kurz cizího jazyka, což může být zajímavá možnost zejména pro děti ze sociálně znevýhodněného prostředí. Z časového hlediska měl být v roce 2011 zpracován materiál o možnostech a oblastech dobrovolnické práce. V prvním pololetí roku 2012 měli být osloveni studenti středních škol s nabídkou možností dobrovolnictví.

Přehled poskytovatelů sociálních služeb pro děti, mládež a rodinu registrovaných podle zákona č. 108/2006 Sb.:

1. Fond ohrožených dětí, Pobočka Tábor
2. Cheiron T, o.p.s.
3. Občanské sdružení volnočasových a terapeutických aktivit, Kaňka o.s.
4. Sdružení postižené dítě o.s.

Přehled poskytovatelů sociálních služeb pro děti, mládež a rodinu neregistrovaných podle zákona č. 108/2006 Sb.:

1. ARPZPD v ČR, o.s., Klub Naděje
2. Domácí péče Tereza Nemocnice Tábor, a.s.
3. Informační centrum pro mládež Tábor o.s.
1. Kiwajunior Klub Tábor
4. Rodičovské centrum Radost

4.2.4 Služby pro menšiny

Pro účely komunitního plánu je do této cílové skupiny zahrnuta jak problematika osob s přistěhovaleckým původem, tak problematika menšin, zejména Romů. Tato cílová skupina žije v Táboře částečně v podmínkách sociálně vyloučené lokality a její

situace se nijak neliší od celkové situace v České republice. V případě cizinců se jedná nejčastěji o obyvatele původem z Ukrajiny, Vietnamu, Ruska, Kazachstánu, Moldávie, Mongolska, Angoly. V případě Romů jde nejčastěji o slovenské Romy, méně potom o maďarské a rumunské Romy. Romů žije v Táboře dle kvalifikovaného odhadu asi 500 a z toho 1/5 žije v sociálně vyloučené oblasti v domě v Lužnické oblasti, tzv. „Fišlovce“.

Dobrovolnictví zmiňuje komunitní plán v „Prioritě 2: Rozvoj stávajících služeb“ a v „Opatření 2.1 Podpora a rozvoj terénní práce“. Mezi aktivity, které by měly zajistit naplnění dané priority, je zařazena „Aktivita 2.1.3. Zajištění doprovázení (jednání na úřadech, prosazování práv a zájmů)“. Tato aktivita vyplynula z analýzy potřeb cílové skupiny a jedná se o doprovázení např. při jednání na úřadech. Zajišťovat jej mohou profesionální služby a stejně tak i proškolení laikové. Nevýhodou této služby je její nepravidelnost.

Z časového hlediska navrhl komunitní plán v roce 2011 zmapovat nabídku a poptávku po službě doprovázení. Pro období 2012 – 2013 navrhl zajistit služby stávajícími poskytovateli a za využití dobrovolníků.

Přehled poskytovatelů sociálních služeb pro menšiny registrovaných podle zákona č. 108/2006 Sb.:

1. G-centrum Tábor
2. Cheiron T, o.p.s. – nízkoprahové zařízení

Přehled poskytovatelů sociálních služeb pro menšiny neregistrovaných podle zákona č. 108/2006 Sb.:

1. Asociace pro integraci
2. Česká pravoslavná filantropie, pobočka Tábor – občanské sdružení Svatého Mikuláše
3. Český červený kříž
4. Cheiron T, o.p.s. – komunitní práce, práce s romskými rodinami a dětmi
5. JEKHETANE Tábor

6. Kiwajunior Klub Tábor
7. Římskokatolická farnost Tábor

4.2.5 Financování sociálních služeb

Komunitní plán popisuje ve své závěrečné části i možnosti financování sociálních služeb, včetně přehledu zdrojů financování sociálních a doplňkových služeb. Také zde zmiňuje, že část služeb je možno poskytovat na bázi dobrovolnosti, tj. bez nároku na odměnu a bez ohledu na statut dobrovolníka. Z možných zdrojů (dostupných v roce 2011, jejichž účelem je podpora dobrovolnictví) lze uvést dotaci MV ČR na podporu dobrovolnické služby. Tu MV ČR poskytovalo za účelem pojištění dobrovolníků, dále na výdaje související s výběrem, výcvikem a supervizí dobrovolníků a mzdové náklady koordinátora dobrovolníků. Dále poskytoval Jihočeský kraj grant na podporu služeb nedefinovaných v zákoně č. 108/2006 Sb. Jednou z oblastí byla podpora dobrovolnické činnosti v pobytových zařízeních sociálních služeb. V komunitním plánu je tedy uveden výčet zdrojů financování sociálních a doplňkových služeb bez toho, aniž by z textu plánu bylo možné zjistit, zda některá organizace finanční prostředky čerpala. Vzhledem k tomu, že tato otázka úzce nesouvisela s cílem práce, nebyla předmětem dalšího výzkumu.

4.3 *Otázky výzkumného rozhovoru a souhrn organizací zapojených do výzkumu*

Sekundární analýzou Komunitního plánu sociálních služeb města Tábora 2011 – 2013 (dále jen komunitní plán) bylo zjišťováno, jakým způsobem je plánován rozvoj a podpora dobrovolnictví v celé oblasti sociálních služeb v Táboře. Výsledky analýzy byly využity při tvorbě otázek pro polostandardizovaný rozhovor.

Otázky rozhovoru

1. Využívá vaše organizace činnost dobrovolníků? Pokud ano, pokračuje na otázku č. 2, pokud ne, pokračuje na otázku č. 9.
2. Z jakého důvodu využíváte dobrovolníky?
3. Přijímá vaše organizace nového dobrovolníka sama nebo přes dobrovolnické centrum v Táboře?
4. S kolika dobrovolníky spolupracuje nyní vaše organizace?
5. Jakou maximální kapacitou z hlediska počtu dobrovolníků disponuje vaše organizace?
6. Jaké činnosti ve vaší organizaci dobrovolníci vykonávají?
7. Jaké aktivity podnikáte při náboru nových dobrovolníků?
8. Na jaké problémy v oblasti dobrovolnictví ve vaší organizaci narážíte?
9. Proč vaše organizace dobrovolníky nevyužívá?
10. Jak hodnotíte propagaci dobrovolnictví v Táboře?
11. Jaké akce jste v Táboře zaznamenali v průběhu roku 2011, který byl vyhlášen Evropským rokem dobrovolnictví?
12. Jaké konkrétní kroky byste doporučili k dalšímu rozvoji dobrovolnictví v Táboře?
13. Uveďte způsoby vaší spolupráce v oblasti dobrovolnictví s jinými institucemi kromě nestátních neziskových organizací?
14. Město Tábor přijalo pro roky 2011 – 2013 komunitní plán sociálních služeb, který navrhuje i opatření a aktivity dotýkající se oblasti dobrovolnictví. Jak je hodnotíte?
15. Jakým způsobem plánuje vaše organizace podpořit oblast dobrovolnictví pro roky 2012 – 2013? Uveďte prosím konkrétní příklady.

Sekundární analýza komunitního plánu zároveň pomohla stanovit okruh organizací, které je nutno oslovit v rámci další fáze výzkumu.

Okruh oslovovaných organizací (řazeno abecedně)

Poskytovatelé sociálních služeb registrovaní dle zákona 108/2006 Sb.:

1. Asociace pomáhající lidem s autismem Jižní Čechy, o.s. (www.jc.apla.cz, Mgr. Lucie Straková Jirků, 606 608 292)
2. Centrum pro zdravotně postižené Jihočeského kraje, pracoviště Tábor (www.poradnaprouzivatele.cz, pí. Laitlová, 728 255 902)
3. Denní a týdenní stacionář Klíček (www.stacionarklicek.cz, Mgr. Petr Brázda, 381 281 619)
4. Domácí hospic Jordán, o.p.s. (www.hospicjordan.cz, Bc. Marie Sovadinová, 722 012 898)
5. Farní charita Tábor – Auritus (www.auritus.cz, Mgr. Hana Vojtěchová, 381 255 999)
6. Fokus Tábor (www.fokustabor.cz, Bc. Jan Mácha, 381 252 988)
7. Fond ohrožených dětí, Pobočka Tábor (www.fod.cz, Bc. Eva Zenklová, 381 254 606)
8. G-centrum Tábor (www.gcentrum.cz, PhDr. Jaroslava Kotalíková, 381 578 210)
9. Cheiron T, o.p.s. (www.cheiront.cz, Bc. Aneta Vomlelová, Dis., 381 257 624)
10. Občanské sdružení volnočasových a terapeutických aktivit Kaňka o.s. (<http://www.kanka.info>, Mgr. Irena Lintnerová, 381 212 872)
11. Poradenské centrum při Svazu neslyšících a nedoslýchavých v ČR o.s. (www.snntabor.estranky.cz, Ivana Entlicherová, 381 231 122)
12. Sdružení postižené dítě o.s. (www.sdruzenipostizenedite.estranky.cz, Alena Doušová, 381 232 610)
13. Sjednocené organizace nevidomých a slabozrakých ČR – Středisko integračních aktivit a oblastní odbočka SONS Tábor (www.sons.cz, Mgr. Hana Cibulková, 381 231 447)
14. Starokatolická farní obec Tábor, sociálně-pastorační středisko Communio (www.starokatolici.cz, Mgr. Alois Sassmann, 381 277 499)

Poskytovatelé sociálních služeb neregistrovaní podle zákona 108/2006 Sb.:

1. ARPZPD v ČR, o.s., Klub Naděje (www.klub-nadeje.com, Romana Dukátová, 732 767 523)
2. Asociace pro integraci (www.apitabor.eu, Elena Lukášová, 776 803 173)

3. Česká pravoslavná filantropie, pobočka Tábor – občanské sdružení Svatého Mikuláše
4. Český červený kříž
5. Domácí péče Tereza Nemocnice Tábor, a.s. (www.nemta.cz, Bc. Ivona Pikešová, 381 607 501)
6. Informační centrum pro mládež Tábor o.s. (www.icmtabor.cz, Václav Pavlík, Mgr. Věra Fialová, 381 252 416)
7. JEKHETANE Tábor
8. Kiwajunior Klub Tábor (www.kiwanisjunior.cz, Věra Velková, 724 571 119)
9. Rodičovské centrum Radost (www.rcradost.cz, Daniela Máchová, 777 105 097)
10. Římskokatolická farnost Tábor (<http://www.volny.cz/faratabor/>)
11. SOANZ, o.s. (Dana Lišková, 381 252 084)

4.4 Analýza webových prezentací okruhu oslovaných organizací

Tato část analýzy byla zaměřena na to, zda jednotliví poskytovatelé sociálních služeb zmiňují dobrovolnictví ve svých webových prezentacích. Zjištěné informace z webových stránek jednotlivých organizací jsou popsány v následujícím textu a jsou seřazeny v abecedním pořadí ve stejném sledu, jako jsou uvedeny výše v textu (viz kap. 4.3). Souhrn získaných informací je dále uveden v tabulce č. 1.

Webové prezentace poskytovatelů sociálních služeb registrovaných dle zákona 108/2006 Sb.:

Asociace pomáhající lidem s autismem Jižní Čechy, o.s. - jc.apla.cz

Při běžném pohledu na úvodní stránku asociace zde nenalzáme žádnou zmínku o spolupráci s dobrovolníky. V aktuálních článcích je uvedena aktualita týkající se akce „Hřiště bez bot“, do které byli zapojeni dobrovolníci hlídající hrající si děti. V záložce

dokumenty nalézáme stanovy asociace, v jejichž článku č. III je jedním z práv a povinností členů „podílet se jako dobrovolný spolupracovník na činnosti sdružení“.

Centrum pro zdravotně postižené Jihočeského kraje, pracoviště Tábor -

www.poradnaprouzivatele.cz

Tato organizace má na svých stránkách, resp. v sekci „Dokumenty“ a podsekcí „Publikace“ materiál Jana Michalíka a kol. nazvaný „Metodika přípravy poradců uživatelů sociálních služeb“, ve kterém autor uvádí, že např. v seznamu dokumentace poradny pro uživatele sociálních služeb by neměly chybět krátkodobé i dlouhodobé smlouvy s dobrovolníky. Dobrovolníci jsou zmiňováni i v části statě týkající se ochrany soukromí uživatele. V sekci „Archiv dotazů“ v podsekcí „Dotazy ostatní“ je pod číslem 72 uveden dotaz studentky sociální práce L.Z., zda organizace spolupracuje s dobrovolníky a to především v Plzeňském kraji. Na dotaz odpověděl zástupce organizace v tom smyslu, že služba odborného sociálního poradenství obecně služeb dobrovolníků nevyužívá. Nicméně tazatelku odkazuje na příslušné regionální pracoviště s tím, že tohoto kontaktu může využít při následném upřesnění možné spolupráce. Informace, které jsem na stránkách organizace našla, působí poněkud neuceleně. Informace o dobrovolnictví nejsou žádným způsobem viditelné a zájemce o dobrovolnictví je musí poměrně pracně hledat. Navíc působí i rozporuplným dojmem, kdy na straně jedné jsou zmiňovány smlouvy s dobrovolníky a na straně druhé jsou zájemcům o dobrovolnictví poskytovány informace, které svědčí o tom, že organizace dobrovolníky nevyužívá.

Denní a týdenní stacionář Klíček - www.stacionarklicek.cz

Stacionář Klíček má svou webovou prezentaci hezky výtvarně zpracovanou. Na titulní stránce můžeme nalézt jedinou zmínku o dobrovolnictví a tou je výzva k nabídce dobrovolné práce.

Domácí hospic Jordán, o.p.s. - www.hospicjordan.cz

Webová prezentace Domácího hospicu Jordán zmiňuje dobrovolnictví přímo na úvodní straně. V levém sloupci menu nabízí záložku přímo věnovanou dobrovolnictví. Na této podstránce jsou v přehledné formě uvedeny potřebné informace pro zájemce o dobrovolnickou činnost v hospici. Nejenom že zde nacházíme definici dobrovolníka, včetně jeho motivace, ale jsou tu uvedeny i důvody, proč dobrovolnickou práci vykonávat v hospici a jaké konkrétní činnosti je možno zde vykonávat. Kromě výše uvedeného zde nalzáme i požadavky na dobrovolníky, náležitosti, kterými je nutno projít, aby se zájemce mohl stát dobrovolníkem. V této fázi je shledávána jako podstatná ta informace, že v hospici funguje koordinátor dobrovolníků, na něhož tady můžeme získat i kontakt. Následuje výčet toho, co hospic nabízí dobrovolníkům a na závěr několik důležitých odkazů na webové stránky, kde lze nalézt další informace o dobrovolnictví. K stránkám Domácího hospicu Jordán je nutno dodat, že zájemce o dobrovolnictví nachází v ucelené a přehledné podobě dostatek informací, které mohou postačovat k tomu, aby si o práci dobrovolníka v hospici udělal patřičný názor.

Farní charita Tábor – Auritus - www.auritus.cz

Na stránkách Farní charity Tábor nebyly nalezeny žádné zmínky o dobrovolnictví.

Fokus Tábor, o.s. - www.fokustabor.cz

Občanské sdružení Fokus Tábor popisuje na svých stránkách v sekci „O nás“ principy práce. Na prvním místě je zmiňována dobrovolnost a deklarováno respektování principu dobrovolnosti. V novinkách potom můžeme nalézt zmínku o vernisáži výstavy „Dobrovolnictví na Táborsku aneb pomáháme z dobré vůle“, která ve Fokusu probíhala od 12.1.2012 do 9.2.2012. V dalších částech webové prezentace Fokusu Tábor o dobrovolnictví nenajdeme zmínku, pokud neotevřeme výroční zprávu za rok 2010 (v sekci „Výroční zprávy“ ke stažení ve formátu pdf), kde je v jejím závěru uvedeno poděkování mimo jiné i všem dobrovolníkům. Ve výroční zprávě za rok 2009 je na str. 1 uvedena výzva k pomoci, která může spočívat i v dobrovolné práci. Stejně jako ve výroční zprávě za rok 2010 je i v této výroční zprávě poděkování všem dobrovolníkům za obětavou práci pro Fokus Tábor o.s. Stránky Fokusu Tábor lze hodnotit jako

přehledné s dostatkem informací o náplni práce tohoto občanského sdružení. Zájemce z řad dobrovolníků zde však informace nenalézají téměř žádné, nebo alespoň ne takového charakteru, které by mu přinesly fakta o tom, na koho se má v případě zájmu obrátit, nebo jaký charakter dobrovolné práce je ve Fokusu nabízen.

Fond ohrožených dětí, Pobočka Tábor - www.fod.cz

Stránky fondu jsou obsahově rozsáhlé, jediná zmínka o dobrovolnictví je pouze ve stanovách. V článku VI. je uvedeno, že *„pověření pracovníci poboček si mohou k plnění svých úkolů vytvářet týmy dobrovolných spolupracovníků, kteří skýtají záruku kvalitní práce ve prospěch ohrožených dětí“*.

G-centrum Tábor - www.gcentrum.cz

G-centrum Tábor je příspěvkovou organizací města Tábor a na jejích webových stránkách jsou obsažným způsobem popsány všechny služby, které na svých pracovištích nabízí. Dobrovolnictví je zmiňováno v sekci „Středisko sociálních služeb“. Pokud otevřeme záložku „Poskytované služby“, vidíme, že jednou z poskytovaných služeb je realizace dobrovolnického programu „Senior“. Bližší informace o tom, co zmiňovaný program představuje, zde bohužel nenalezneme. Stránky nabízejí ke stažení výroční zprávu o činnosti G-centra za rok 2010. Na její 8. straně je zmínka o tom, že dobrovolnická činnost v G-centru Tábor probíhá ve spolupráci s Farní charitou Tábor v rámci programu „Senior“. Je zde uvedeno, že v na začátku roku 2010 bylo v G-centru Tábor 25 dobrovolníků. Na konci roku jich bylo 20.

Cheiron T, o.p.s. - www.cheiront.cz

Cheiron T vede zájemce o podporu přímo na hlavní stránce položkou v menu „Podpořte nás.“ Náplní vedlejších stránek je stručný výčet způsobů pomoci této obecně prospěšné společnosti. Jednou z nich je i dobrovolnictví, konkrétně pomoc při programech a akcích. Bližší informace či požadavky na dobrovolníky stránky neobsahují. Můžeme zde přímo nalézt telefonní kontakt a e-mailovou adresu, na kterou se mohou zájemci s pomocí obracet.

Občanské sdružení volnočasových a terapeutických aktivit Kaňka o.s. -
www.kanka.info

Občanské sdružení Kaňka na svých stránkách přímo nezmiňuje spolupráci s dobrovolníky, přesto je ve výroční zprávě za rok 2010 uvedeno poděkování ředitelky občanského sdružení všem spolupracujícím dobrovolníkům. Na stránkách můžeme nalézt informace týkající se způsobu pomoci. Jde o položku v menu stránek a po otevření této sekce můžeme nalézt čísla účtů a další odkazy na konkrétní formy pomoci. Jako zajímavá se jeví položka „Pomoc službou“. Ve své podstatě jsou zde uvedené informace úzce provázané s problematikou firemního dobrovolnictví, které popisují na jiném místě této práce (viz Kap. 1.3.8.1).

Poradenské centrum při Svazu neslyšících a nedoslýchavých v ČR o.s. -
www.snntabor.estranky.cz

Webové stránky poradenského centra neobsahují žádné informace a zmínky o dobrovolnictví ani o potřebě dobrovolníků.

Sdružení postižené dítě o.s. - www.sdruzeni-postizenedite.estranky.cz

V hlavním menu stránek sdružení je odkaz na vedlejší stránky s názvem „Dobrovolníci“. Stručný text nás seznamuje s tím, že ve sdružení pracuje několik dobrovolníků, včetně jejich jmen. Dobrovolníci se uživatelům věnují zejména při zájmových činnostech. Dále zde nalzáme informace o návštěvách studentů z „LEO CLUBU Tábor“, kteří si dětmi hrají apod. Nechybí ani poděkování dobrovolníkům za práci ve sdružení. I přes to, že jde o poměrně stručnou informaci týkající se dobrovolnictví, je z ní cítit důležitost, která je připisována práci dobrovolníků ve sdružení. Pro zájemce z řad dobrovolníků však chybí podrobnější popis požadavků na dobrovolníky.

**Sjednocené organizace nevidomých a slabozrakých ČR – Středisko
integračních aktivit a oblastní odbočka SONS Tábor -** www.sons.cz

Na úvodní stránce organizace lze nalézt poznámku, že přijímá dobrovolníky pro osobní asistenci nevidomým lidem. Stejně tak v menu stránek je položka „Jak mohu pomoci?“, která obsahuje řadu materiálů týkající se problematiky zrakově postižených, ne však práce dobrovolníků. Nalzáme zde i odkaz na stránku s kontakty na vedení organizace a jednotlivá oddělení. Webová prezentace obsahuje velké množství informací. Větší fontu písma bude mít za následek větší přehlednost stránek. Stávající typ písma je tak malý, že díky tomu je čtení informací z webu organizace poměrně náročnou záležitostí.

Starokatolická farní obec Tábor, sociálně-pastorační středisko Communio - www.starokatolici.cz

Na webových stránkách www.starokatolici.cz ani na vedlejších stránkách Communia Tábor nejsou zmínky o dobrovolnictví.

Webové prezentace poskytovatelů sociálních služeb neregistrovaných podle zákona 108/2006 Sb.:

ARPZPD v ČR, o.s., Klub Naděje - www.klub-nadeje.com

Na stránkách Klubu Naděje se nenalézají žádné zmínky o dobrovolnictví.

Asociace pro integraci - www.apitabor.eu

Při procházení aktualit na stránkách asociace můžeme narazit na informaci o zahájení druhé fáze projektu „Příprava cizinců k všeobecné státní zkoušce z českého jazyka“. Cílem projektu je mimo jiné i podpořit dobrovolníky, kteří se mohou zapojit do integrace cizinců různého věku do vzdělávacího systému ČR. Podobnou informaci získáme z popisu projektů, které asociace realizuje. Jednak se jedná o projekt „Čeština pro cizince“ a dále jde o projekt „Příprava cizinců k všeobecné státní zkoušce z českého jazyka“. V obou případech deklaruje asociace podporu dobrovolníků. Bližší informace týkající se požadavků na dobrovolníky, případně kontakt na osobu, která tyto informace předá, chybí.

Česká pravoslavná filantropie, pobočka Tábor – občanské sdružení Svatého Mikuláše

Organizace nemá webovou prezentaci.

Český červený kříž - <http://www.cervenykriz.eu>

Na úvodní stránce obsahově rozsáhlých stránek ČČK zaujme každého zájemce záložka s názvem „Pomozte nám pomáhat“. Obsahuje výčet forem pomoci organizací a kromě jiného také nabízí možnost stát se dobrovolníkem ČČK. Bohužel bližší informace chybí a při kliknutí na odkaz o dobrovolnictví je zájemce směřován na informace týkající se členství v ČČK. Pokud otevřeme záložku „Sociální činnosti“ jsou nám nabídnuty informace o dobrovolné sociální práci nejenom členů, ale také dobrovolníků ČČK. Podrobnější informace jsou zmiňovány v příložené výroční zprávě za rok 2009, ve které jsou zmínky o projektu mladých dobrovolníků „Pomoc v pohybu“, který je zaměřen na pomoc tělesně postiženým a starým.

Domácí péče Tereza Nemocnice Tábor, a.s. - www.nemta.cz

Na stránkách Nemocnice Tábor, a.s. nejsou uvedeny žádné zmínky o dobrovolnictví.

Informační centrum pro mládež Tábor o.s. - www.icmtabor.cz

Při otevření stránek informačního centra je na hlavní stránce řada aktualit, která se týká zejména nabídek brigád pro studenty a studijních příležitostí. Mezi nimi můžeme nalézt odkaz ke stažení brožury „Dobrovolnictví“ (Kušková, Šárka – Urban, Michal, NICM a Eurodesk). Otevřeme-li záložku „O nás“, můžeme zjistit, že organizace je vysílající organizací Evropské dobrovolné služby v Táboře. Nalezneme zde i kontakty na organizaci, včetně e-mailu a telefonního čísla. Webová prezentace představuje, dle mého názoru, cenný zdroj pro zájemce z řad studentů o brigády v tuzemsku i zahraničí, o studijní příležitosti v celé Evropě, ale i pro zájemce o zapojení se do programu Evropské dobrovolné služby.

JEKHETANE Tábor

Organizace nemá webovou prezentaci.

Kiwajunior Klub Tábor - www.kiwanisjunior.cz

Na stránkách Kiwajunior Klubu Tábor nejsou uvedeny žádné zmínky o dobrovolnictví.

Rodičovské centrum Radost - www.rcradost.cz

Stránky rodičovského centra neskýtají téměř žádné informace o možnostech uplatnění dobrovolníků, s výjimkou záložky „Kdo jsme“, ve které můžeme nalézt seznam jmen dobrovolníků za rok 2008.

Římskokatolická farnost Tábor - www.volny.cz/faratabor/

Na stránkách farnosti se nevyskytují žádné zmínky o dobrovolnictví.

SOANZ, o.s.

Občanské sdružení SOANZ nemá vlastní webovou prezentaci.

4.5 Výsledky sekundární analýzy webových prezentací

Výše uvedené údaje jsou zpracovány do přehledné formy – tabulky č. 1. Ukazatele v tabulce jsou zvoleny tak, aby bylo zřejmé, které prezentace obsahují informace o dobrovolnictví a které nikoli. Předmětem hodnocení nebyl vizuální dojem, pouze obsahová stránka. Další ukazatel nazvaný „Obsažnost informací o dobrovolnictví“ hodnotí, zda informace na webových stránkách jsou natolik dostatečné, aby si z nich zájemce o dobrovolnou činnost v dané organizaci dokázal udělat dostatečnou představu jednak o potřebách organizace a jednak o požadavcích organizace na dobrovolníky. Kritériem nazvaným „Srozumitelnost“ je hodnoceno, zda uváděné informace jsou

dostatečně srozumitelné v takové míře, že jejich přečtením na webových stránkách organizace se může potencionální zájemce o dobrovolnou činnost rozhodovat, zda budou oboustranná očekávání, tedy organizace i dobrovolníka, splněna. Dále je v tabulce uvedeno, zda je na webových stránkách dané organizace uveden kontakt na konkrétní osobu, která je v organizaci zodpovědná za práci s dobrovolníky, a na kterou se potencionální zájemce může v případě dotazů obracet, nebo se u ní přímo přihlásit. Pro hodnocení kritérií „Obsažnost informací o dobrovolnictví“ a „Srozumitelnost“ je použita stupnice známkování jako ve škole. Pokud byly informace o dobrovolnictví srozumitelné, z pohledu obsahu vypovídající o tom, co je od dobrovolníků očekáváno, jaké činnosti nebo potřeby organizace vyžaduje a byly zde uvedeny požadavky na dobrovolníky, byla udělena známka 1. Pokud informace o dobrovolnictví chyběly, nebo byly kusé, nedostatečné, byla udělena známka 5. Srozumitelné informace, které výstižně informovaly způsobem, který nevyžaduje další doplnění, byly oznámkovány 1. Informace nesrozumitelné, chybějící, nebo v nedostatečném rozsahu, který by vyžadoval další upřesnění, např. telefonicky, e-mailem nebo osobně, byly ohodnoceny známkou 5.

Předmětem sekundární analýzy byly webové prezentace celého souhrnu organizací zapojených do Komunitního plánu sociálních služeb města Tábora 2011 – 2013, tedy pokud jimi organizace disponuje. Při hodnocení nebylo rozlišováno, zda se jedná o registrované nebo neregistrované poskytovatele sociálních služeb dle zákona č. 108/2006 Sb.

Webovými prezentacemi disponuje 22 organizací z celkového počtu 25. Z tohoto počtu má 15 z nich zmínku o dobrovolnictví. Jde tedy o 60 % organizací z celkového počtu prověřovaných organizací. Prezentace organizace Domácí hospic Jordán, o.p.s., byla ohodnocena známkou 1 za obsažnost informací o dobrovolnictví. Webové stránky Informačního centra pro mládež Tábor, o.s. byly ohodnoceny známkou 2 a prezentací organizace Cheiron T, o.p.s. známkou 3 za obsažnost informací. Z celkového počtu 22 prověřovaných webových prezentací bylo 6 z nich ohodnoceno známkou 4 a 13 organizací bylo hodnoceno za obsažnost informací o dobrovolnictví známkou 5. Žádný

nebo nedostatečný obsah informací o dobrovolnictví má tedy 52 % z celkového počtu organizací.

Při hodnocení srozumitelnosti informací o dobrovolnictví byla opět nejlepší webová prezentace Domácího hospicu Jordán, o.p.s. Dvě organizace získaly druhý nejlepší stupeň, Sdružení postižené dítě o.s. a Informační centrum pro mládež Tábor o.s. Čtyři organizace byly hodnoceny průměrnou známkou, tzn. 3, a dvě organizace získaly v hodnocení známku 4. Organizací, které informace o dobrovolnictví na stránkách nemají, nebo jsou zcela nesrozumitelné, je 11 a byly ohodnoceny známkou 5.

Organizací, které na svých webových prezentacích neuvádí kontakt na odpovědnou osobu pro práci s dobrovolníky, je 19, což představuje 76 % z celkového počtu organizací. Zde bylo posuzováno pouze to, zda se jedná o kontakt na konkrétní osobu, tj. koordinátora dobrovolníků, nebo kontakt na celou organizaci, kterou samozřejmě disponovala každá organizace. Tři organizace měly na svých stránkách kontakt na odpovědnou osobu pro práci s dobrovolníky.

Tabulka 1: Vyhodnocení sekundární analýzy webových prezentací

Organizace	Informace o dobrovolnictví	Obsažnost informací o dobrovolnictví	Srozumitelnost	Kontakt na osobu odpovědnou za práci s dobrovolníky
Asociace pomáhající lidem s autismem Jižní Čechy, o.s.	+	5	4	-
Centrum pro zdravotně postižené Jihočeského kraje, pracoviště Tábor	+	4	5	-
Denní a týdenní stacionář Klíček	+	5	5	-
Domácí hospic Jordán, o.p.s.	+	1	1	+
Farní charita Tábor – Auritus	-	5	5	-
Fokus Tábor, o.s.	+	4	3	-
Fond ohrožených dětí, Pobočka Tábor	+	5	5	-

G-centrum Tábor	+	4	3	-
Cheiron T, o.p.s.	+	3	3	+
Občanské sdružení volnočasových a terapeutických aktivit Kaňka o.s.	+	5	4	-
Poradenské centrum při Svazu neslyšících a nedoslýchavých v ČR o.s.	-	5	-	-
Sdružení postižené dítě o.s.	+	4	2	-
Sjednocené organizace nevidomých a slabozrakých ČR – Středisko integračních aktivit a oblastní odbočka SONS Tábor	+	4	3	-
Starokatolická farní obec Tábor, sociálně-pastorační středisko Communio	-	5	5	-
ARPZPD v ČR, o.s., Klub Naděje	-	5	5	-
Asociace pro integraci	+	5	5	-
Český červený kříž	+	4	5	-
Domácí péče Tereza Nemocnice Tábor, a.s.	-	5	5	-
Informační centrum pro mládež Tábor o.s.	+	2	2	+
Kiwajunior Klub Tábor	-	5	5	-
Rodičovské centrum Radost	+	5	5	-
Římskokatolická farnost Tábor	-	5	5	-

Vysvětlivky: Hodnocení jako ve škole, tzn. 1 – výborné, 2 – chvalitebné, 3 – dobré, 4 – dostatečné, 5 – nedostatečné.

Zdroj: Vlastní výzkum

4.6 *Vyhodnocení odpovědí respondentů*

Otázka č. 1: Využívá vaše organizace činnost dobrovolníků? Pokud ano, pokračuje na otázku č. 2, pokud ne, pokračuje na otázku č. 9.

Z celkového počtu 25 respondentů uvedlo 17, že jejich organizace využívá činnost dobrovolníků. Z tohoto počtu bylo 10 organizací registrovaných dle zákona 108/2006 Sb. a 7 neregistrovaných. 8 dotazovaných zástupců organizací uvedlo, že jejich organizace dobrovolníky nevyužívá. V případě poloviny organizací nevyužívající dobrovolníky jde o neregistrované organizace a zbývajících 50 % je organizacemi registrovanými dle zákona 108/2006 Sb. Z odpovědí je dále patrné, že v okruhu dotazovaných organizací zapojených do komunitního plánu sociálních služeb se vyskytují jednak organizace, kde se dobrovolníci vyskytují po boku zaměstnanců a jednak organizace, které jsou složeny výhradně z dobrovolníků (viz rozhovory č. 17, 18, 22, 23).

Tabulka 2: Odpovědi respondentů na otázku č. 1

Rozhovor č.	Odpověď
1	Ne.
2	Ano.
3	Ano.
4	Ano.
5	Nevyužívá.
6	Ano.
7	Ano.
8	Ano.
9	Výjimečně, tak na čtyři akce do roka.
10	Ne.
11	Ano.
12	Ano.
13	Ne.
14	Ano.
15	Nevyužíváme.
16	Ne.
17	My jsme tady všichni dobrovolníci.
18	Organizace je složena pouze z dobrovolníků.
19	Ne.
20	Činnost dobrovolníků, tak jak definuje zákon, využívat začínáme od letošního roku.

21	Ano.
22	Celá organizace funguje dobrovolně.
23	Využívá, protože i já sama jsem dobrovolník.
24	Dobrovolníky my nevyužíváme.
25	Ano.

Zdroj: Vlastní výzkum

Otázka č. 2: Z jakého důvodu využíváte dobrovolníky?

V odpovědích na otázku č. 2 byl nejčastěji uváděným důvodem „pomoc zaměstnancům“. Uvedlo ho 48 % z celkového počtu dotázaných zástupců organizací (12 respondentů). Druhým nejčastějším důvodem byla finanční stránka, kterou jako důvod využívání dobrovolníků uvedlo 32 % respondentů (8 zástupců organizací). Z rozhovorů je patrné, že oba důvody jsou přímo provázány a finanční a personální zázemí organizací je v současné době složité. Často neumožňuje zaměstnat potřebný počet pracovníků a využití dobrovolníků řeší oba tyto problémy současně. Jak uvádí jeden z dotázaných zástupců: *„Z toho důvodu, že je tady jenom jeden pracovník a klientů máme poměrně hodně, takže je ti dobrovolníci, nechci říkat suplují, ale jsou nápomocní.“* V dalším rozhovoru vysvětluje dotázaný respondent: *„Z důvodu většího počtu klientů, než je schopná pracovnice zvládat, je potřeba výpomoci v dobách nemoci a dovolených.“* Mezi jmenovanými důvody se objevují i etické a duchovní důvody. Ty jsou zmiňovány ve čtyřech případech (16 %), v rozhovoru č. 2, 20, 23 a 25. Právě v případě posledního z uvedených rozhovorů uvádí dotázaný v rozhovoru: *„Také z duchovních důvodů, protože je to přirozené, že si musíme navzájem pomáhat.“* Jako další důvody pro využití dobrovolníků se objevilo doplnění aktivit pro klienty, obohacení služeb organizace a v neposlední řadě i vnesení nového pohledu na věc: *„Jsou „z venku“ a vidí věci jinak než my, objevují určité prvky „provozní slepoty“.*

Tabulka 3: Odpovědi respondentů na otázku č. 2

Rozhovor č.	Odpověď
2	Dobrovolnictví by mělo být přirozenou součástí lidského života a jeho sociálních vazeb. Pomáhají v činnosti organizace.

3	Doplnění aktivit pro klienty, které by zaměstnanci nevykonávali anebo v omezené míře (kurzy jazyků). Obohacení služeb o další pro věc zaujaté lidi.
4	Pomoc klientům a zaměstnancům v práci. Částečně to doplňuje naši práci.
6	Jeden pracovník a klientů máme poměrně hodně. Dobrovolníci, nechci říkat doplňují, ale jsou nápomocní.
7	Jsou v některých oblastech fundovanější než zaměstnanci (práce v počítačové učebně).
8	Z důvodu většího počtu klientů, než je schopná pracovnice zvládat, je potřeba výpomoci při nemoci a dovolených.
9	Personální důvody. Finanční stránka.
11	Protože nám mohou pomoci (ve volnočasových aktivitách).
12	Z důvodu počtu pracovníků v přímé péči – máme jich tak akorát. Jsou „z venku“ a vidí věci jinak než my, objevují určité prvky „provozní slepoty“.
14	Je to samozřejmě pomoc, dobrovolník je pro nás pomocí, protože jeho práce je zdarma.
17	Finanční prostředky.
18	Protože nezaměstnáváme žádné zaměstnance.
20	Zajistit lépe služby zařízení bez navyšování personálních nákladů. Ne malým důvodem je etická aktivizační rovina dobrovolnictví, kdy jedním ze základních cílů sdružení je aktivizace rodin na mateřské dovolené a rodičovské dovolené. Dobrovolník vázaný smlouvou je jakási jistota, na kterou se lze ve smluvně vymezených mantinelech spolehnout.
21	Proto, aby péče o lidi, o pastoraci, o ty kostely, nebyla jenom na nás, na zaměstnancích, ale aby se na tom zapojilo co nejvíce lidí. Je to pro nás také pomoc.
22	Když máme nějakou akci, tak nám zejména mladí pomáhají dobrovolně zdarma.
23	I já sama jsem dobrovolník, protože jsem přišla k názoru, že pokud se budu zabývat financemi potom nebude žádná praktická činnost. Anebo bude praktická činnost a budu ji dělat jako dobrovolník. Jak už jsem řekla z finančních důvodů a protože si myslíme, že by to chtělo trošku přitáhnout mládež.
25	Je to nutné z finančních důvodů a duchovních.

Zdroj: Vlastní výzkum

Otázka č. 3: Přijímá vaše organizace nového dobrovolníka sama nebo přes dobrovolnické centrum v Táboře?

Z celkového počtu 17 organizací využívajících dobrovolníky jich 12, tj. 48 % z celkového počtu dotazovaných, přijímá dobrovolníky samo. Jako důvody pro to uvádí

např.: „*Jsme specifická organizace, pohybujeme se ve velmi křehkých a těžkých životních situacích a musíme dobrovolníky dobře poznat.*“ Některé z těchto organizací využívají při náboru dobrovolníků známých a doporučení, viz rozhovor 18, a také si dobrovolníka určitým způsobem prověřují: „*Nebo když se někdo přihlásí, tak je to tak, že s námi jede na nějakou víkendovou akci nebo sportovní odpoledne, abychom my zjistili, jak si sedne s tou cílovou skupinou.*“ Při přijímání nových dobrovolníků spolupracuje s tábořským dobrovolnickým centrem 5 organizací (20 % z celkového počtu). Ve všech případech se jedná o organizace registrované dle zákona 108/2006 Sb. Odůvodňují to tím, že: „*je pojišťují a aby u nás mohli pracovat oficiálně, tak musí být pojištění. Taky je vyškolí, musí mít mlčenlivost a jiné právní věci, které musí dodržovat, když u nás pracují.*“ V rozhovoru č. 3 vysvětluje: „*Spolupráce s dobrovolnickým centrem je pro nás výraznou pomocí, zajistí s dobrovolníkem smlouvu o dobrovolné činnosti, zajistí pojištění, mlčenlivost, základní výcvik, seznámí s kodexem dobrovolníka a pořádá pravidelné supervize.*“

Tabulka 4: Odpovědi respondentů na otázku č. 3

Rozhovor č.	Odpověď
2	Sama. Pohybujeme se ve velmi křehkých a těžkých životních situacích a musíme dobrovolníky dobře poznat.
3	Přes dobrovolnické centrum.
4	Přes dobrovolnické centrum.
6	Sami.
7	Přes dobrovolnické centrum, protože je pojišťují, vyškolí, musí mít mlčenlivost a jiné právní věci, které musí dodržovat, když u nás pracují.
8	Sama.
9	Sami.
11	Dobrovolnické centrum.
12	Přes dobrovolnické centrum.
14	Dobrovolníky si přijímáme sami.
17	Sami.
18	Sami na základě svých známých nebo doporučení.
20	Po konzultacích s dobrovolnickým centrem soběslavské Rolničky jsme se rozhodli pro

	cestu vlastních dobrovolníků.
21	Sami.
22	Sami.
23	Zatím sami.
25	Sami.

Zdroj: Vlastní výzkum

Otázka č. 4 a 5: S kolika dobrovolníky spolupracuje nyní vaše organizace? Jakou maximální kapacitou, z hlediska počtu dobrovolníků, disponuje vaše organizace?

Otázky č. 4 a 5 bylo zajímavé vyhodnocovat souběžně. Můžeme tak získat představu o tom, jaké jsou potřeby jednotlivých organizací z hlediska počtu dobrovolníků v optimálním případě, tzn. při maximálním naplnění stavu dobrovolníků. A zároveň vidíme, v kolika případech je tohoto stavu dosaženo a kolik dobrovolníků je v sociálních službách aktuálně angažováno.

Jedna organizace využívající dobrovolníky uvedla, že v současné době nemá žádného dobrovolníka: „*My nemáme žádného dobrovolníka, musím říci, že moc dlouho nevydrží.*“ Nejčastěji, tj. 40 % (10 organizací) z dotázaných organizací, jsou dobrovolníci využíváni v počtu do 5 osob v jedné organizaci. Do 10 dobrovolníků využívá 12 % organizací a v 8 % je v organizaci využíváno do 20 dobrovolníků. V případě většího počtu než 20, zde se jedná o 4 % (tj. 1 organizace), je tohoto vyššího počtu dosaženo díky dobrovolníkům z řad studentů: „*V tuto chvíli máme asi 4 – 5 dobrovolníků, kteří již pracují, a studentů máme asi 20. Celkem tedy asi 25.*“

Při porovnání maximálního a aktuálního počtu dobrovolníků odpověděli nejčastěji, tj. v 36 % případů (9 organizací), zástupci organizací tak, že jejich aktuální počet angažovaných dobrovolníků neodpovídá maximální potřebě. Např. v rozhovoru č. 18 uvádí zástupce organizace: „*Já si myslím, že omezená (myslí maximální kapacita) není, protože před nějakými 5 lety jsme měli 25 dobrovolníků.*“ Tento stav potvrzuje respondent v rozhovoru č. 17 a zdůvodňuje jej nepřítomností vysoké školy v Táboře (jedné z fakult Jihočeské univerzity, která zde v minulosti působila): „*Když tady v minulosti byla Jihočeská univerzita, tak tady bylo 12 – 13 dobrovolníků plus 1 – 2*

zaměstnanci.“ Toto tvrzení může poukazovat na absenci jedné cílové skupiny mezi dobrovolníky v Táboře, což jsou vysokoškolští studenti ve věku cca 18 – 25 let. Ve 20 % případů, tj. 5 organizací z celkového počtu, se aktuální počet dobrovolníků v organizaci rovná jejím maximálním potřebám, viz např. rozhovor č. 7: „*Tak my jich teď máme tolik, kolik potřebujeme, my jsme spokojeni.*“ Dvě organizace (8 % z celkového počtu) odpověděly, že neví, jaká je jejich maximální potřeba dobrovolníků a jedna organizace (viz rozhovor č. 8) odpověděla, že maximální kapacita „*se mění dle naší potřeby.*“

Tabulka 5: Odpovědi respondentů na otázku č. 4 a 5

Rozhovor č.	Otázka č. 4 S kolika dobrovolníky spolupracuje nyní vaše organizace?	Otázka č. 5 Jakou maximální kapacitou, z hlediska počtu dobrovolníků, disponuje vaše organizace?
2	Na jednorázové akce je to kolem 20.	Asi tak 20
3	Se třemi (3).	To nemáme nastaveno, odhadem kolem 10.
4	4 – 5 dobrovolníků, kteří již pracují, a studentů máme 20, celkem tedy asi 25.	Já myslím, že stávající počet je dostačující.
6	Teď máme 4 dobrovolníky.	Nevím, myslím si, že dobrovolníků není nikdy dost.
7	My jich teď máme 6.	Tak my jich teď máme tolik, kolik potřebujeme, my jsme spokojeni.
8	Se třemi (3).	To se mění dle naší potřeby.
9	Myslím tak asi 5.	Myslím, že asi 8.
11	Se třemi (3).	Momentálně jenom ty tři.
12	Nyní nemáme žádného dobrovolníka.	Mohli bychom mít tak tři dobrovolníky najednou.
14	Průměrně je to tak 4.	My to bohužel nemáme zpracované.
17	Nás je tady teď šest.	Od deseti do patnácti dobrovolníků.
18	Sedm (7) dobrovolníků.	Já si myslím, že omezená není, protože před nějakými 5 lety jsme měli 25 dobrovolníků.
20	S jedním (1).	Odhadla bych to na 2 – 3 dobrovolníky.
21	Tak já myslím, že asi 20 lidí.	Já si myslím, že v podstatě to stačí, to, co je potřeba je zajištěno.

22	To je různé, tak 4 nebo 5.	Nevím, minimálně takových 6 nebo 7.
23	Když budu počítat sebe, tak máme 5 dobrovolníků.	Tak si myslím, tak 10 – 15.
25	Nyní máme tři, kteří nám pomáhají.	Alespoň 10.

Zdroj: Vlastní výzkum

Otázka č. 6: Jaké činnosti ve vaší organizaci dobrovolníci vykonávají?

Nejčastěji uváděnou činností, kterou dobrovolníci v organizacích vykonávají, bylo vyplňování volného času klientů, které zástupci organizací uváděli v 9 případech. Konkrétně bylo uváděno, že dobrovolníci „*vyplňují volný čas uživatelů formou povídání si, hraní společenských her, výlety.*“ Dále se to „*aktuálně omezuje na povídání, na komunikaci. To je asi nejčastější forma, nebo čtení.*“ Druhou nejčastěji uváděnou aktivitou je pomoc při organizování jednorázových akcí, což bylo zmíněno v 7 případech. Např. u rozhovoru č. 3 uvádí zástupce organizace: „*Pomoc při organizačním zajištění jednorázových kulturních, vzdělávacích a zábavných pořadů.*“ V rozhovoru č. 14 zaznělo: „*Jsou to organizátoři akcí, pomáhají zajišťovat stánky, stání, pomáhají zajišťovat program.*“ Stejně tak i u rozhovoru č. 23 potvrzuje respondent tento způsob využití dobrovolníků: „*Například jsme dělali masopustní karneval, takže oni nám tam pomáhali s výzdobou, s organizací. I při samotném karnevalu zajišťovali podpůrnou činnost při hrách.*“ Třetí nejčastěji zmiňovanou činností bylo pomoc se zajištěním provozní činnosti, kterou zmínilo 5 dotázaných zástupců organizací. V rozhovoru č. 3 uvádí: „*Pomoc s chodem chráněných dílen, kdy nám dobrovolník pomáhá s prodejem výrobků.*“ „*Máme tady dobrovolníci na práci v počítačové učebně nebo jedna dobrovolnice nám dělá internetové stránky.*“ Z uvedené části rozhovoru vyplývá, že další náplní dobrovolníků (ve 4 případech) je vzdělávání. 4 organizace využívají dobrovolníky k pomoci u klientů v jejich přirozeném prostředí jako například: „*Pomáhají při pečovatelské službě. Při základních potřebách klientů, provádějí nákupy, úklid.*“ Další zástupce uvádí: „*Doprovody, návštěvy, takové ty aktivizační návštěvy u klientů doma, návštěvy u klientů v nemocnici, třeba když je na přechodnou dobu na LDN.*“ Z toho vyplývá, že kromě návštěv u klienta v jeho domácím prostředí se může v ojedinělých případech jednat i o návštěvu v prostředí mimo jeho domov, kde se právě

nachází (nemocnice). Uvedená citace se zmiňuje i o další z aktivit, při které organizace dobrovolníky využívají, u doprovodu. Ta byla jmenována ve 4 případech. Ojediněle dobrovolníci provádějí poradenské služby (ve dvou případech) a také v jednom případě dobrovolníci doplňují práci zaměstnanců v přímé péči o klienta.

Tabulka 6: Odpovědi respondentů na otázku č. 6

Rozhovor č.	Odpověď
2	Při benefičních akcích, provozních činnostech, pomoc u našich klientů po roční přípravě dobrovolníků.
3	Vyplňují volný čas uživatelů, průvodci nebo společníci, pomoc při organizačním zajištění jednorázových kulturních, vzdělávacích a zábavných programů, pomoc s chodem chráněných dílen.
4	Komunikaci, povídání nebo v teplejším období vycházky.
6	Doprovody, návštěvy u klientů, sociálně aktivizační služby.
7	Práce v počítačové učebně nebo jedna dobrovolnice nám dělá internetové stránky, s pečením perníčků, máme paní a ta připravuje zajímavé programy jak pro děti, tak pro dospělé.
8	Pomáhají při pečovatelské službě, provádějí nákupy, úklid.
9	Asistenti, kteří se starají o děti a rodiče, zatím mají čas si popovídat, seznámit se.
11	Asistenci ve volnočasových aktivitách.
12	Činnost v přímé péči o klienty.
14	Jsou to organizátoři akcí pro veřejnost.
17	Vykonávají činnosti související s poradenskými službami od vzdělání počínaje, sociálně patologickými jevy konče, volnočasové aktivity, vzdělávací aktivity, příprava různých přednášek.
18	Volnočasové aktivity.
20	Zajišťování a organizace jednorázových aktivit pro rodiče s dětmi, vzdělávání.
21	Pomoc s provozní činností, návštěvy u lidí.
22	Pomáhají organizovat akce.
23	Dělali masopustní karneval, pomáhali s výzdobou, s organizací, pomáhají s pedagogickou činností, na letním táboře, dochází pomáhat ke starším lidem, v chrámu pomáhají s úklidem.
25	Poradenství, doprovod, zajištění akcí pro veřejnost.

Zdroj: Vlastní výzkum

Otázka č. 7: Jaké aktivity podnikáte při náboru nových dobrovolníků?

Při vyhodnocování opovědí na tuto otázku byly organizace rozděleny na dvě skupiny a to na organizace, které dělají jakékoli aktivity související s nábořem nových dobrovolníků, a na organizace, které tyto aktivity neprovádí. Pouze 4 organizace, tj. 16 % z celkového počtu, provádí nábor dobrovolníků, např. v rozhovoru č. 3: „*Dali jsme inzerát na nástěnky několika VŠ.*“ Další organizace oslovuje dobrovolníky s přímou žádostí o pomoc, např. v rozhovoru č. 14 a 25, nebo k tomuto využívají své klienty, viz rozhovor č. 8. Většina organizací, tj. 52 % z celkového počtu, neprovádí žádné náborové aktivity. Dotázaný zástupce organizace v rozhovoru č. 2 podotýká, že „*organizace zatím nedělala nábor, dobrovolníci přicházeli a přicházejí sami.*“ Podobně tazatel odpovídá v rozhovoru č. 6: „*Ted' žádné aktivity nemáme z časových důvodů, protože já to ted' nestíhám. Takže dobrovolník se o nás snad dozví, že nabíráme a přijde.*“ I další organizace spoléhají na to, že potenciální zájemce o dobrovolnickou činnost v organizaci přijde sám, viz rozhovor č. 18: „*My jsme z nedostatku času ted' aktivní nábor nedělali, a že by se nám někdo sám přihlásil, nebo bychom věděli sami, tak není problém s ním spolupracovat.*“ V některých případech organizace spoléhají na aktivitu osoby zvenčí organizace, jako např. v rozhovoru č. 4: „*Nábor nedělám, to dělá paní učitelka na zdravotní škole, která je tím pověřená.*“ A v neposlední řadě spoléhají i na činnost dobrovolnického centra (rozhovor č. 11: „*... bud' přijdou sami, nebo přes dobrovolnické centrum*“) nebo ostatní organizace (rozhovor č. 9: „*takže se spíš poptáme po spolupracujících organizacích.*“).

Tabulka 7: Odpovědi respondentů na otázku č. 7

Rozhovor č.	Odpověď
2	Naše organizace zatím nedělala nábor, dobrovolníci přicházeli a přicházejí sami.
3	Dali jsme inzerát na nástěnky několika VŠ, spolupracujeme s dobrovolnickým centrem v Táboře, spolupracujeme s kontaktními osobami na gymnázium v Táboře a na střední zdravotnické škole.
4	Nábor nedělám, to dělá paní učitelka na zdravotní škole, která je tím pověřená. Děláme dvě schůzky, na první nám představí dobrovolníky, kteří mají zájem o spolupráci, a my

	představíme práci, co to obnáší.
6	Teď žádné aktivity nemáme z časových důvodů, takže dobrovolník se o nás snad dozví, že nabíráme a přijde.
7	Ne, máme teď dobrovolníků dost.
8	Pozeptáme se klienta, kdo by nám mohl v jeho okolí pomoci.
9	Dobrovolníky nenabíráme, takže se spíš poptáme po spolupracujících organizacích. Naše kolegyně obvolává i PětP, v loňském roce jsme dělali přednášky na středních zdravotnických školách, tady v Táboře nic.
11	My cíleně dobrovolníky nenáborujeme, buď přijdou sami, nebo přes dobrovolnické centrum.
12	Musím přiznat, že v současné době žádné.
14	Osobní oslovování lidí, kteří s námi mají něco společného, třeba praktikanti, jdeme přes osobní setkání.
17	Nábor na dobrovolníky neprovádíme. Může přijít kdokoli a při té příležitosti řeknou, že by chtěli pomoci.
18	My jsme z nedostatku času teď aktivní nábor nedělali a že by se nám někdo sám přihlásil, nebo bychom věděli sami, tak není problém s ním spolupracovat.
20	Dobrovolníky čerpáme v podstatě z řad uživatelů a bývalých uživatelů.
21	Většinou, když něco potřebujeme, tak je oslovíme, že je potřeba pomoci s tou a tou věcí, někdo přijde sám a pomoc nabídne.
22	Místní se to většinou dovědí.
23	Že bychom vysloveně dělali nábor, to zrovna ne. Hodně tu komunitu cizinců, kteří jsou tady, člověk zná, tak si říká, ten by se mohl hodit k tomu, ten k tomuhle.
25	Dobrovolníky oslovujeme s přímou žádostí o pomoc.

Zdroj: Vlastní výzkum

Otázka č. 8: Na jaké problémy v oblasti dobrovolnictví ve vaší organizaci narážíte?

Jako nejčastější problém v oblasti dobrovolnictví označilo 5 organizací, tj. 20 % z celkového počtu, nedostatek vhodných dobrovolníků. Např. v rozhovoru č. 18 uvádí zástupce organizace: „*Problém je podstatný a to vlastně představy různých institucí státního typu jsou takové, že tady stojí za dveřmi 50 dobrovolníků a těší se na to, jak budou moci něco dělat, což není vůbec žádná pravda.*“ Další problémy jsou jmenovány v celkem vyrovnaném poměru a jsou to problémy spojené s vlastními dobrovolníky. Ty

jsou problém ve 4 případech, což představuje 16 % z celkového počtu. Jde například o jejich časové možnosti (viz rozhovor č. 2), anebo „časem ochabne jejich zájem, že nedochází tak, jak bylo naplánováno“, jak je uvedeno v rozhovorech č. 4, 11 a 12. Určitou propojenost tohoto problému s otázkou náboru dobrovolníků naznačuje v rozhovoru č. 11 zástupce organizace: „Na střední škole se aktivně přihlásí, protože mají pocit, že to bude dobrý nápad a pak zjistí, o co se jedná a pak třeba po pár měsících začnou vynechávat, začnou častěji nechodit, někdy se omlouvají a potom ta spolupráce jde do ztracena.“ 4 zástupci dotázaných organizací označili za problém chybějící kapacitu zaměstnanců v péči o dobrovolníky a často i s tím spojené problémy s nedostatkem financí. To potvrzuje zástupce organizace v rozhovoru č. 3: „Máme nedostatek pracovníků v přímé péči s klienty, kteří by se pro kvalitní práci s dobrovolníky mohli uvolnit z důvodů dlouhodobého podfinancování služeb, nepravidelného a nesystémového financování.“ S podobným problémem se setkáváme v rozhovoru č. 6: „Nedostatek financí, taková ta péče o dobrovolníky, ať už je to nějaké společné sezení, protože jednak na to není časový prostor a ani finance.“ 4 organizace nemají v oblasti dobrovolnictví žádné problémy. Dvě organizace označili za problém v oblasti dobrovolnictví problém s cílovou skupinou, která může být pro dobrovolníky málo motivující (viz rozhovor č. 3) nebo jak uvádí zástupce organizace: „těžko by pomáhali studentky v sociální práci v cílové skupině, kde jsou kluci starší než oni.“

Tabulka 8: Odpovědi respondentů na otázku č. 8

Rozhovor č.	Odpověď
2	Časové možnosti dobrovolníků, odolnost a stálost.
3	Nedostatek vhodných dobrovolníků. Máme nedostatek pracovníků v přímé péči s klienty, kteří by se pro kvalitní práci s dobrovolníky mohli uvolnit z důvodů dlouhodobého podfinancování služeb, nepravidelné a nesystémové financování. Máme málo motivující cílovou skupinu.
4	Časem ochabne zájem některých dobrovolníků, že nedochází tak, jak bylo naplánováno.
6	Nedostatek financí, taková ta péče o dobrovolníky, ať už je to nějaké společné sezení, protože jednak na to není časový prostor a ani finance.
7	Zatím na žádné.
8	Zatím jsme na žádné nenarazili, jsou ochotní.

9	Zatím to bylo bez problémů.
11	Občas se nám stane, ale je to individuální, že nám dobrovolníci nasmlouvají, že sem budou chodit a potom nechodí.
12	Myslím, že nejdříve mají velký zájem, který postupně opadá, a my je samozřejmě nemůžeme nijak nutit, když jsou dobrovolníci.
14	Jednak ta cílová skupina, protože těžko by pomáhali studentky v sociální práci v cílové skupině, kde jsou kluci starší než oni.
17	Problém je podstatný a to vlastně představy různých institucí státního typu, jsou takové, že tady stojí za dveřmi 50 dobrovolníků a těší se na to, jako budou moci něco dělat, což není vůbec žádná pravda.
18	Jelikož jsme všichni dobrovolníci, tak pro nás to problém není. Chápu, že když člověk studuje vysokou školu mimo Tábor, tak je těžké se věnovat dobrovolnické činnosti, takže jsme naráželi na to, že je málo dobrovolníků.
20	Máme hodně uživatelů, kteří inzerují ochotu se spolupodílet na chodu zařízení, ale minimum těch, kteří by byly ochotní věnovat tomu zvýšené úsilí, v podobě jasných závazků.
21	Myslím, že nějaké zásadní problémy nejsou.
22	Někdy to moc nefunguje, není jich moc, myslím, že to není moc zaběhnuté.
23	Nemůžu říct, že bychom řešili nějaké problémy, pouze je to volba mezi tím, že se budu zabývat administrací dobrovolníků, nebo se budu věnovat nějaké činnosti.
25	Problémy s odměňováním, rádi bychom jim symbolicky něco věnovali, ale na to nejsou často peněžní prostředky.

Zdroj: Vlastní výzkum

Otázka č. 9: Proč vaše organizace dobrovolníky nevyužívá?

Na tuto otázku odpovídali pouze zástupci organizací, kteří na otázku č. 1 odpověděli, že jejich organizace nevyužívá dobrovolníků. Zastoupení důvodů, pro které je nevyužívají, je poměrně rovnoměrně rozvrstveno s tím, že 2 organizace nevyužívají dobrovolníky ze zákonných důvodů (viz. rozhovor č. 10 a 13) a 2 organizace dobrovolníky nevyužívají z toho důvodu, že je neupotřebí, jako například v rozhovoru č. 16: „*My děláme přepravu, takže tam nemůžeme dobrovolníka použít.*“ Jedna z organizací vidí důvod pro nevyužití dobrovolníků v nedostatku finančních prostředků, který je zároveň i příčinou nedostatku kapacit zaměstnanců, kteří by o dobrovolníky pečovali, viz rozhovor č. 1: „*máme tak málo finančních prostředků, že máme stálého*

zaměstnanec na půl úvazku. Nedokážu si představit, že bych tam na půl úvazku ještě dávala dobrovolníka.“ Do jisté míry s tím souvisí důvod, kdy organizace (rozhovor č. 5) vidí svou prioritu jinde než ve využití dobrovolníka: „Já bych ani dobrovolníka mít nemohla, protože já potřebuji pracovníka v sociálních službách.“ Jako další důvody uvádí zástupci dotázaných organizací nedostatek vhodných dobrovolníků (např. rozhovor 15) a organizační důvody (rozhovor 24), kdy nastavení vnitřních předpisů organizace neumožňuje jejich začlenění.

Tabulka 9: Odpovědi respondentů na otázku č. 9

Rozhovor č.	Odpověď
1	Vím, že dobrovolnická činnost je zdarma, ale my máme tak málo finančních prostředků, že máme stálého zaměstnance na půl úvazku. Nedokážu si představit, že bych tam na půl úvazku ještě dávala dobrovolníka.
5	Já bych ani dobrovolníka mít nemohla, protože já potřebuji pracovníka v sociálních službách.
10	Z důvodů zachování anonymity cílové skupiny.
13	Respektujeme zákon o ochraně osobních údajů uživatelů sociálně-aktivizačních služeb i v rámci sociálně-právní ochrany dětí. Je to tedy ze zákonného hlediska.
15	Myslím, že by zájem o dobrovolníky byl, ale dobrovolníků není tolik.
16	My děláme přepravu, takže tam nemůžeme dobrovolníka použít.
19	Neděláme činnosti, při kterých bychom je využili. Neuměli bychom je vyškolit a formálně to zajistit.
24	Máme organizaci nastavenou trošičku jinak.

Zdroj: Vlastní výzkum

Otázka č. 10: Jak hodnotíte propagaci dobrovolnictví v Táboře?

Na otázky 10 až 15 odpovídali bez rozdílu zástupci všech dotazovaných organizací. Úroveň propagace dobrovolnictví v Táboře 32 % zástupců dotázaných organizací (8 organizací) nedokázalo nijak zhodnotit.

Jako žádnou, nebo nedostatečnou ji zhodnotil stejný podíl z dotázaných organizací, tj. 32 % (8 zástupců organizací). Někteří (viz rozhovor č. 12) se zmiňují o tom, že „neví o propagaci, která by třeba probíhala v tábořském tisku“. Další (viz rozhovor č. 13) se

domnívá, že „žádná propagace neexistuje, kromě bulletinu neziskových organizací na Tábořsku.“ Zástupce organizace v rozhovoru č. 14 do jisté míry popírá neexistenci propagace dobrovolnictví v tisku tvrzením, že „v tábořských tištěných médiích se objeví čas od času nějaká zpráva o dobrovolnících“, ale na veřejnosti se pojmem dobrovolnosti neseťkává. Tazatelka v rozhovoru č. 18 doposud „neslyšela o tom, že by někdo dobrovolníky nabízel, nebo kdo by hledal dobrovolníky. V odpovědích zařazených do této kategorie můžeme nalézt zmínky o dobrovolnících v souvislosti s organizací G-centrum (viz rozhovor 14), dále Informační centrum mládeže (viz rozhovor 18) a také o dobrovolnickém centru Farní charity: „Že má dobrovolnické centrum také tábořská farní charita jsem se dozvěděla teprve nedávno, ale to vím spíše proto, že se v této oblasti pohybuji a orientuji – kdybych byla běžným občanem, myslím, že bych o tom nic nevěděla.“

Jako malou, resp. nízkou hodnotili úroveň propagace 4 dotázaní zástupci, kteří tvrdí, že „o dobrovolnictví v Táboře dle mého názoru není příliš slyšet“ (rozhovor č. 3) a že „se o ní moc neví“ (rozhovor č. 6).

Jako o průměrné nebo dostatečné úrovni hovoří ve spojení s propagací dobrovolnictví v Táboře 4 dotázaní zástupci, tj. 16 % z celkového počtu. V rozhovoru č. 1 je zmiňována dobrá propagace zejména na zdravotní škole. V rozhovoru č. 10 je dostatečně hodnocena činnost dobrovolnického centra i přijímacích organizací. Zajímavý je názor prezentovaný v rozhovoru č. 23: „Z pohledu člověka, který se v tom pohybuje, se ke mně ty informace určitě dostanou. Člověk je trochu vyhledává, ale to co dělá Fokus nebo Rolnička, tak jak se prezentují se svými projekty v Táboře, tak si myslím, že pro to dělají maximum. Třeba i spolupráce se středními školami taky funguje. Je hodně lidí v předdůchodovém věku, kteří by rádi něco dělali, ale zase o tom nevědí, tam se odkryje ta neinformovanost.“

Jediný tazatel, což představuje 4 % z celkového počtu, označil úroveň propagace jako velmi dobrou a vyzdvihuje péči dobrovolnického centra. Z tvrzení jednoho tazatele přesně nevyplývá jeho náhled na úroveň propagace, zato však potvrzuje povědomí o dobrovolnictví v Táboře tím, že v rozhovoru č. 2 uvádí příklady organizací využívající dobrovolníky.

Tabulka 10: Odpovědi respondentů na otázku č. 10

Rozhovor č.	Odpověď
1	Průměrně. Myslím, že na školách je dobrá propagace, konkrétně na zdravotní škole to mají v náplni práce.
2	Víme o několika organizacích, které pro svou činnost využívají dobrovolníky.
3	O dobrovolnictví v Táboře dle mého názoru není příliš slyšet. Je zde velký potenciál pro zlepšení.
4	To nevím.
5	Já se o tyhle věci vůbec nezajímám, takže k tomu vám nic neřeknu.
6	Já bych řekla, že je strašně malá.
7	Já nevím.
8	Myslím, že se o ní moc neví.
9	Moc se o to nezajímám, takže nemohu hodnotit.
10	V současné době je docela dostatečná, ať už z hlediska dobrovolnického centra, anebo z hlediska těch přijímacích organizací.
11	Velmi dobře, dobrovolnické centrum tady se o tyhle věci stará.
12	Nevím o propagaci, která by třeba probíhala pravidelně v tábořském tisku.
13	Myslím, že žádná propagace neexistuje, kromě bulletinu NO na Tábořsku.
14	No v podstatě nemám úplně informace o tom, že bych se setkávala na veřejnosti s tím, že pojem dobrovolnictví existuje. Myslím, že se v tábořských tištěných médiích objeví čas od času nějaká zpráva o dobrovolnících, že chodí třeba do G-centra.
15	Moc informací o dobrovolnících tady v Táboře nemám.
16	Já si myslím, že dobře.
17	Já si myslím, že tady není co řešit, tady žádná propagace není.
18	Neslyšela jsem o nikom, kdo by nabízel dobrovolníky, nebo kdo by hledal dobrovolníky. Možná ICM, jestli ty se tím nezabývají, ale nevím o ničem.
19	O nějaké výrazné propagaci nevím. Že má dobrovolnické centrum také tábořská farní charita, jsem se dozvěděla teprve nedávno, ale to vím spíše proto, že se v této oblasti pohybuji a orientuji – kdybych byla běžným občanem, myslím, že bych o tom nic nevěděla.
20	Přijde mi, že dobrovolnické služby nejsou tolik prezentovány, jejich činnost mi přijde méně zřejmá a čitelná.
21	Já jsem v Táboře něco přes půl roku, takže tu situaci ještě neznám.
22	Nevím, nemám informace.
23	Z pohledu člověka, který se v tom pohybuje, se ke mně ty informace určitě dostanou.

	Člověk je trochu vyhledává, ale to co dělá Fokus, nebo Rolnička, tak jak se prezentují se svými projekty v Táboře. Tak si myslím, že pro to dělají maximum. Třeba i spolupráce se středními školami taky funguje. Je hodně lidí v předdůchodovém věku, kteří by rádi něco dělali, ale zase o tom nevědí, tam se odkryje ta neinformovanost.
24	Já to nepoužívám, tak mám omezený přehled. Občas se mi něco dostane do ruky, ale spíš míň než víc.
25	Až tak moc ne.

Zdroj: Vlastní výzkum

Otázka č. 11: Jaké akce jste na Táborsku zaznamenali v průběhu roku 2011, který byl vyhlášen Evropským rokem dobrovolnictví?

Většina dotázaných, tedy 15 zástupců organizací, což představuje 60 % z celkového počtu dotazovaných, nevědělo, nebo si nevzpomnělo na žádnou akci, která by se pojila k Evropskému roku dobrovolnictví. 6 dotazovaných, tj. 24 % z celkového počtu, zmiňovalo výstavu věnovanou dobrovolnictví, kterou realizovalo občanské sdružení Fokus. Dva z nich však poukazují na to, že výstava proběhla v lednu roku 2012, viz rozhovor č. 10: „*Jediná, ale to bylo v lednu 2012, to bylo tady ve Fokusu – ta výstava.*“ 3 zástupci zmiňují, že probíhaly aktivity, které organizovala sama dotyčná organizace. Šlo např. o „*takový prodej výrobků ve spolupráci se zdravotnickou školou*“ (viz rozhovor č. 7), nebo, jak uvádí v rozhovoru č. 17, „*jsme dostali nějaké peníze, které jsme použili na vytvoření výstavních panelů, které putují.*“ Ojediněle jsou zmiňovány dobrovolnické dny probíhající církevní základní škole Orbis Pictus v rámci projektu OTEVŘENO (rozhovor č. 2), dále také akce Informačního centra mládeže (rozhovor R14) a výstavy v knihovně (rozhovor č. 23).

Tabulka 11: Odpovědi respondentů na otázku č. 11

Rozhovor č.	Odpověď
1	Tak teď si bohužel na žádnou nevzpomínám.
2	Výstava o dobrovolnictví pořádaná Fokusem. Víme, že byly dobrovolnické dny a projekty v církevní ZŠ Orbis Pictus v rámci projektu OTEVŘENO.
3	Proběhla výstava o dobrovolnictví v našem komunitním centru.
4	Teď si nevzpomínám.

5	Tohle téma to je mimo mne.
6	Čistě se vztahující k dobrovolnictví asi žádné.
7	My jsme měli díky dobrovolníkům ve spolupráci se zdravotnickou školou loni takový prodej výrobků. To bylo na den dobrovolníků. Jinak nic.
8	Nebyli jsme o ničem informováni. Nevíme.
9	Asi žádné.
10	Tak těch akcí jsem moc nezaznamenala. Jediná, ale to bylo v lednu 2012, to bylo tady ve Fokusu – ta výstava. Jinak tady v Táboře ne, ani naše dobrovolnické centrum nic nerealizovalo.
11	Bylo vyhodnocení dobrovolnické činnosti, tuším ve Fokusu. Takže několik akcí určitě bylo, byť ti byly akce řekněme uzavřenějšího typu, nic velkého, veřejného.
12	Nyní si nevzpomenu.
13	Žádné.
14	Myslím, že jsem zaznamenala nějakou akci od ICM, ale jinak ne.
15	Akci žádnou, jen jsem si vzpomněla, že Domácí hospic Jordán má dobrovolníky.
16	Nevím.
17	Žádné, kromě toho, co jsme dělali my. Protože jsme dostali nějaké peníze, které jsme použili na vytvoření výstavních panelů, které putují.
18	Z pozice prezidentky jsem o ničem v Táboře neslyšela.
19	Výstavu a ocenění dobrovolníků ve Fokusu – ale to bylo myslím už v tomto roce, jinak mě nic nenapadá.
20	Nedávná prezentace dobrovolnictví a předávání cen ve Fokusu. Vyjma zmíněné výstavy nevím.
21	Nic mě nenapadá.
22	Nevím, nemám informace.
23	Výstavy v knihovně, Fokus dělal takové odpoledne, kam byly pozvaní dobrovolníci.
24	Možná, že přes tu charitu jsem něco četla, jak chodíme do koalice poskytovatelů, tak tam nějaké informace padly, ale jinak nevím.
25	Žádné jsem nezaznamenala.

Zdroj: Vlastní výzkum

Otázka č. 12: Jaké konkrétní kroky byste doporučili k dalšímu rozvoji dobrovolnictví na Tábořsku?

V případě této otázky jsem se zaměřila na konkrétní návrhy, které by, dle názoru tazatelů, podpořily rozvoj dobrovolnictví na Tábořsku. Nejčastěji, tj. 13 zástupců

organizací, zmiňovalo různé formy větší propagace dobrovolnictví. Podle tazatele v rozhovoru č. 2 by mělo jít o mimo jiné i větší práci se studenty, v rozhovoru č. 3 by mělo jít o „*propagaci smyslu, významu, přínosu dobrovolnictví u široké veřejnosti*“, jejímž cílem by bylo „*oslovení co největšího počtu potenciálních dobrovolníků a také zvýšení prestiže dobrovolnické práce*“. Kromě obvyklých forem propagace v místních mediích navrhuje i respondent v rozhovoru č. 20 jako formu propagace i „*divadelní hry na téma „Jsem dobrovolník*.“ V rozhovoru č. 25 se objevuje námět na umístění vývěsky věnované dobrovolnictví na úřad práce. Argumentuje tím, že: „*spousta lidí je dlouhodobě bez práce a rádi by s něčím pomohli, pro řadu z nich by to bylo lepší než sedět doma*“. Využití vývěsek či informačních tabulí je zmiňováno i dále v rozhovoru č. 13, kde by „*bylo dobré instalovat veřejnou desku, kde by bylo možné tábořské občany informovat, kde a v jakých činnostech se mohou angažovat*.“ V rozhovoru č. 20 se také objevuje téma využití nezaměstnaných jako dobrovolníků: „*Oslovení lidí registrovaných na úřadu práce, prezentace dobrovolnictví v jeho prostorech. Věřím tomu, že někteří ze současných nezaměstnaných by uvítali možnost být někde smysluplně aktivní, prezentace dobrovolnictví ve více využívaných veřejných prostranstvích (obchodní dům Dvořák)*.“ Ve čtyřech případech bylo zmíněno v souvislosti s větší propagací i využít různých besed a přednášek.

Dalším z častěji se opakujících témat, tj. ve 4 případech, je větší zviditelnění dobrovolnického centra. Zmiňuje jej zástupce organizace v rozhovoru č. 6: „*představení toho dobrovolnického centra, rozeslání všem organizacím na mail, že máme dobrovolníky i pro vás*.“ I u této otázky se v několika odpovědích tazatelé pozastavují nad tím, že neví o tom, „*že tady není žádná organizace, která by se tady v Táboře dobrovolníky zaobírala*“ (viz rozhovor č. 9).

Někteří (4 respondenti, tj. 16 % z celkového počtu) dotázaní zástupci organizací nevěděli nebo nedokázali definovat potřebné kroky k dosažení větší propagace dobrovolnictví.

Ojedinele se vyskytovaly takové návrhy jako „*větší spolupráce sociálních složek samosprávy a církví*“ (viz rozhovor č. 8) nebo „*podporu neziskového sektoru jako takového*.“ A dále pokračuje v rozhovoru č. 17: „*Protože když tady někdo bude moct*

být a bude mít na chleba a na vodu, tak se budeme zabývat i dobrovolnictvím.“ Dalším tématem byly kroky uvedené v rozhovoru č. 14: *„To bych se musela déle zamyslet, aby to bylo koncepční. Řešíme existenční problémy, tak už nemáme kapacitu přemýšlet nad dobrovolnictvím. Konkrétní kroky byly myslím dobře dělány v rámci Střednědobého plánu rozvoje Jihočeského kraje a Komunitního plánu Tábora, kde jsme se tím zabývali. Já bych spíš doporučila, aby byly dále dělány skupiny v rámci komunitního plánu a řešily ty věci, které tam jsou navrženy a byly realizovány. Možná víc propagace.“* Zajímavý je i návrh jednoho z dotazovaných, který navrhuje průběžně mapovat nabídku a poptávku v této oblasti a jako podobně fungující příklad uvádí projekt časové banky, který v Borovanech v roce 2005 realizovala organizace Rosa, o.p.s. [72].

Tabulka 12: Odpovědi respondentů na otázku č. 12

Rozhovor č.	Odpověď
1	Asi víc propagace a od města bych očekávala nějakou větší informační kampaň.
2	Obecně více pracovat se studenty, se společnostmi obecně, pořádat besedy, povzbuzovat k činnosti a vytrhovat z letargie.
3	Propagace smyslu, významu, přínosu dobrovolnictví u široké veřejnosti. Cílem by mělo být oslovení co největšího počtu potenciálních dobrovolníků a také zvýšení prestiže dobrovolnické práce.
4	Určitě zveřejněním, propagacím v místních médiích, ať už jsou to noviny, televize. Besedy, přednášky, třeba na školách, kde by se lidem přiblížila problematika dobrovolnictví u seniorů.
5	Nevím.
6	Otázka spolupráce mezi organizacemi, představení toho dobrovolnického centra, rozeslání všem organizacím na mail, že máme dobrovolníky i pro vás.
7	Oslovovat lidi a ptát se, jestli mají zájem pomoci.
8	Větší spolupráci soc. složek samosprávy a církví.
9	Já si myslím, že tady není žádná organizace, která by se tady v Táboře dobrovolníky zaobírala, tedy alespoň o ní nevím.
10	Hlavně bych řekla, že to je ve směru k veřejnosti, k podnikatelům nebo státní správě nebo tady přímo v regionu tedy k samosprávě. A je to tedy o tom, aby všichni ti jmenovaní pochopili, o čem to dobrovolnictví je a čeho se to týká a že by to měla být součást celého veřejného života.

11	Nevím.
12	Nevím.
13	Větší propagace, bylo by dobré instalovat veřejnou desku, kde by bylo možné tábořské občany informovat, kde a v jakých činnostech se mohou angažovat.
14	Konkrétní kroky byly myslím dobře dělány v rámci Střednědobého plánu rozvoje Jihočeského kraje a Komunitního plánu Tábora, kde jsme se tím zabývali. Já bych spíš doporučila, aby byly dále dělány skupiny v rámci komunitního plánu a řešily ty věci, které tam jsou navržené a byly realizovány. Možná víc propagace.
15	Větší informovanost, jak třeba na zdravotnických školách zapojit žákyňky nebo udělat větší osvětu, jak dobrovolnictví funguje ve světě. Myslím si, že třeba z řad důchodců, kteří jsou ještě schopní, by se někdo zapojil. Takže spíš nějaké letáčky, semináře.
16	Nabízet více dobrovolnou činnost veřejnosti.
17	Podpora neziskového sektoru jako takového.
18	Myslím, že pokud tady v Táboře je organizace zaměřená na dobrovolníky, tak by měla být víc zviditelněná, nebo snad aby ta organizace pracující s dobrovolníky se sešla s organizacemi působícími v Táboře, ať už poskytují službu registrovanou nebo neregistrovanou. Diskuse na školách.
19	Nevím.
20	Oslovení lidí registrovaných na ÚP, prezentace dobrovolnictví v jeho prostorách. Prezentace dobrovolnictví ve více využívaných veřejných prostranstvích (OD Dvořák), možná i formou nějaké divadelní hry na téma „Jsem dobrovolník“.
21	Zmapovat, co by lidé přesně potřebovali, aby se vědělo, k čemu by dobrovolníci byli užiteční.
22	Mohla by být nějaká organizace dobrovolníků, která by je vysílala.
23	Oslovit starší generaci, středoškoláky, celkově o tom více mluvit, vyzdvihnout význam – podpořit nějaké konkrétní vyprávění nebo příběh, protože to zaujme.
24	Žádný nápad nemám.
25	Vyzdvihovat jejich význam a poděkování, vážit si jejich práce, v tábořských novinách by mohla být nějaká pravidelná rubrika o dobrovolnictví, vývěska na ÚP.

Zdroj: Vlastní výzkum

Otázka č. 13: Uved'te způsoby vaší spolupráce v oblasti dobrovolnictví s jinými institucemi kromě nestátních neziskových organizací?

V případě této otázky činí největší podíl organizací, tj. 64 %, jejichž zástupci uvedli, že nespolupracují s žádnou institucí. Nejčastějším případem instituce, tj. ve 20

% případů, byla uváděna spolupráce se školou. Většinou se jednalo o střední školy – školu zdravotnickou (viz rozhovor 2, 4, 7), gymnázium (viz rozhovor 4). V jednom případě (viz rozhovor č. 2) byla jmenována církevní základní škola Orbis Pictus a v jednom případě (viz rozhovor 25) šlo o školu jazykovou. V jednotlivých případech uvedli zástupci organizací spolupráci s obvodní lékařkou (rozhovor č. 8), knihovny (rozhovor č. 25), agentury práce (rozhovor č. 25). Zástupce organizace v rozhovoru č. 10 uvádí několik subjektů, když říká: „*Pokud vezmu třeba samosprávu, tak je to spolupráce na úrovni finanční, že se žádá o dotace tady na město z fondů. Nebo státní správa, to jsou ministerstva – ministerstva vnitra, ministerstvo zdravotnictví, ministerstvo školství - opět ohledně dotací na dobrovolnickou službu nebo činnost. To samé, když vezmu jiné individuální sponzory, organizace, tak je to opět otázka shánění peněz.*“ Další forma spolupráce je zmiňována v rozhovoru č. 11, kde je popisována spolupráce s firmami ČEZ, E-ON a O2 v projektu firemního dobrovolnictví ČAS PRO DOBROU VĚC [73].

Tabulka 13: Odpovědi respondentů na otázku č. 13

Rozhovor č.	Odpověď
1	Nemohu nic uvést.
2	Spolupracujeme s Církevní základní školou Orbis Pictus a Střední zdravotnickou školou v Táboře.
3	Spolupráce s kontaktními osobami některých škol, spolupracujeme v tomto směru s jednotlivci, nikoli se školou jako organizací.
4	Střední zdravotnickou školu, potom gymnázium.
5	Nevím o tom.
6	Asi žádnou.
7	Jmenovala jsem zdravotnickou školu.
8	Spolupracujeme s místní obvodní lékařkou.
9	Vůbec nic.
10	Samosprávu na úrovni finanční, státní správa, ohledně dotací na dobrovolnickou službu nebo činnost, individuální sponzory.
11	Projekt Zapojím se – firmy ČEZ, EON, O2.
12	Nemáme jiné formy spolupráce.

13	Žádné.
14	Nic mě nenapadá.
15	V tomto okamžiku nespolupracujeme.
16	Nespolupracujeme.
17	Ne, nespolupracujeme.
18	Ne.
19	Ne.
20	Nespolupracujeme.
21	Ne.
22	Teď to teprve budeme zkoušet, firmy by mohly nějak spolupracovat.
23	Knihovny.
24	Nespolupracujeme.
25	S agenturami práce, jazyková škola v Táboře.

Zdroj: Vlastní výzkum

Otázka č. 14: Město Tábor přijalo pro roky 2011 – 2013 komunitní plán sociálních služeb, který navrhuje i opatření a aktivity dotýkající se oblasti dobrovolnictví. Jak je hodnotíte?

Předmětem této otázky bylo stanovit určitou provázanost mezi dotazovanými organizacemi a opatřeními uvedenými v komunitním plánu. Z jednotlivých odpovědí vyplývá, že 19 zástupců organizací, tj. 76 %, o opatřeních týkajících se dobrovolnictví neví, nebo je nedokáže zhodnotit. V rozhovoru č. 3 se objevuje i jeden z možných důvodů, proč je tento podíl tak vysoký: „*Nejsem s tímto plánem v oblasti dobrovolnictví podrobně seznámen a to i vzhledem k tomu, že z předchozího komunitního plánu se nepodařilo naplnit téměř nic. Vznikal s velkým úsilím celé řady organizací, včetně naší, ale pro vedení města nebyl v konečném důsledku nijak závazný.*“ O dalších problémech v této oblasti se zmiňuje dotázaný zástupce organizace v rozhovoru č. 17: „*Plán byl přijatý, takže zatím zůstávají věci hodně na papíře. To souvisí, dle mého názoru, i se situací v neziskovém sektoru, i když se přístup města změnil k pozitivnímu, tak v neziskovkách zůstává taková situace, že se bojí, že ta druhá neziskovka je jejich konkurence. Takže když se tady něco spouští, tak to skončí na nezájmu řady organizací, které by měly spolupracovat.*“ Objevují se zde i odpovědi (viz rozhovor 8 a 9), ze

kterých je zřejmé, že respondenti nejsou vůbec s komunitním plánem seznámeni, nebo neví o jeho existenci.

12 % z dotázaných, tj. 3 respondenti, uvedli, že vědí o tom, že je dobrovolnictví součástí komunitního plánu. Jako např. v rozhovoru č. 10, kdy dotázaný zástupce uvádí: „*Myslím si, že je docela podstatná věc, že je vůbec součástí komunitního plánu.*“

Povědomí o tom, že součástí komunitního plánu jsou konkrétní opatření týkající se dobrovolnictví, které jsou hodnoceny kladně, má 12 % dotazovaných (3 zástupci). V rozhovoru č. 19 uvádí respondent: „*Myslím, že tam bylo něco o tom, že by mohli dobrovolníci dělat asistenty zdravotně postiženým občanům – i lidé z řad nezaměstnaných (např. doprovody k lékařům, na nákupy, na kulturní představení). To bych hodnotila kladně – především z finančního hlediska, protože bývá obtížné zaplatit tyto služby v potřebném rozsahu.*“ Na další opatření si vzpomíná zástupce organizace v rozhovoru č. 23: „*Nakolik vím, tak teď tam bylo zachovat stávající stav a rozvoj dobrovolnictví, tak i podpora dobrovolnického centra, nebo vzniku. To by bylo dobré, protože mi to někdy připadá, že si každá neziskovka hraje na svém písečku. Ale ono je to o tom, jak by se to dalo prolnout. To centrum by to mohlo eliminovat.*“

Tabulka 14: Odpovědi respondentů na otázku č. 14

Rozhovor č.	Odpověď
1	Nevěnovala jsem tomu takovou pozornost.
2	Zatím jsme neměli čas a prostor tato opatření zhodnotit, ale budeme se tomu věnovat.
3	Nejsem s tímto plánem v oblasti dobrovolnictví podrobně seznámen (<i>viz rozhovor</i>)
4	Teď si nevzpomenu, já se tím zatím nezabývám.
5	Bohužel, nevzpomenu si.
6	Přiznám se, že nevím, o dobrovolnictví to netuším.
7	Nevybavuji si.
8	Komunitní plán jsme nestudovali, tak nemohu hodnotit.
9	Já vůbec nevím. Vůbec nemáme informace, že by město něco takového přijalo.
10	Myslím si, že je docela podstatná věc, že je vůbec součástí komunitního plánu.
11	To, že se vůbec tohle dostalo do komunitního plánu, hodnotím kladně.
12	Nehodnotím
13	O žádných nevím.

14	Na to si teď si bohužel nejsem schopná vzpomenout. Vybavuji si, že jsme řešili dobrovolnictví pro děti, mládež, rodiny. Takže si vybavuji, že tam ta opatření byla.
15	Teď nevím.
16	Ne, teď nevím.
17	Zatím nijak.
18	Nemůžu hodnotit.
19	Myslím, že tam bylo něco o tom, že by mohli dobrovolníci dělat asistenty zdravotně postiženým občanům – i lidé z řad nezaměstnaných
20	Nemám konkrétní představu o podpoře dobrovolnictví a opatřeních v komunitním plánu.
21	Nevím.
22	Nevím.
23	Nakolik vím, tak teď tam bylo zachovat stávající stav a rozvoj dobrovolnictví, tak i podpora dobrovolnického centra, nebo vzniku.
24	Zajímala jsem se především o tu oblast, která se týká nás, a jinak nemám moc přehled.
25	Myslím, že v plánu byla zmiňována také větší propagace dobrovolnictví.

Zdroj: Vlastní výzkum

Otázka č. 15: Jakým způsobem plánuje vaše organizace podpořit oblast dobrovolnictví pro roky 2012 – 2013? Uveďte prosím konkrétní příklady.

Při žádosti o uvedení konkrétních kroků k podpoře dobrovolnictví uvedlo 12 dotázaných zástupců organizací, že neplánují žádné konkrétní kroky. V řadě případů se jedná o organizace, které s dobrovolníky nepracují, nebo pracovat nemohou. V některých případech je pro organizace podstatnější řešení existenčních otázek, jako například v rozhovoru č. 1 nebo č. 20.

Oblast dobrovolnictví hodlají 4 organizace podpořit přijetím dobrovolníka nebo dobrovolníků. Toto je však navázáno na to, že „*pokud nebudou finance, budu uvažovat o dobrovolníkovi*“ (viz tabulka 14 - rozhovor č. 5), nebo „*pokud by byl ze strany občanů zájem o dobrovolnictví v naší organizaci, určitě bychom je zde rádi přijali*“ (rozhovor č. 12). Zástupce organizace v rozhovoru č. 17 zdůrazňuje existenční otázku nad otázkou dobrovolnictví: „*Když tady budeme moci být, tak ano. Pro dobrovolníky něco dělat není problém, můžou přijít, realizovat se. V podstatě děláme pořád nějaké projekty.*“

Ocenění dobrovolníků považují 3 zástupci organizací za vhodnou formu podpory dobrovolnictví: „*V tuto chvíli plánujeme pouze posezení spojené s poděkováním za dobrovolnou pomoc.*“ (viz rozhovor č. 25) Propagace dobrovolnictví je u 3 organizací, další formou podpory dobrovolnictví a mezi tím jmenují zástupci organizace, např. v rozhovoru č. 2: „*spolupráci s jinými organizacemi, předávání zkušeností, šíření této myšlenky, budeme pořádat besedy a osvětové akce pro veřejnost, školy, státní instituce i na podporu stávajících dobrovolníků.*“ Je zde zmiňována i spolupráce s jinými organizacemi, např. s dobrovolnickým centrem, jak je uvedeno v rozhovoru č. 3. Setkávání s dobrovolníky uvádí 2 zástupci organizace. Mezi další způsoby podpory oblasti dobrovolnictví uvádějí tazatelé např. „*dokončení metodik týkajících se dobrovolnictví*“ v rozhovoru č. 3, nebo v rozhovoru č. 6 supervize dobrovolníků. Jedna z organizací, viz rozhovor č. 11, plánuje v roce 2012 „*zorganizovat akci zaměřenou na dobrovolnictví.*“ Zapojení dobrovolníků do případné akce organizace plánuje, jak uvádí v rozhovoru č. 23, jedna organizace.

Tabulka 14: Odpovědi respondentů na otázku č. 14

Rozhovor č.	Odpověď
1	Nyní žádné. Naše organizace bojuje o záchranu a řešíme existenční otázky.
2	Spoluprací s jinými organizacemi, předávání zkušeností, ocenění dobrovolníků, šíření této myšlenky.
3	Dokončení metodik týkajících se dobrovolnictví v naší organizaci a uvedení v praxi, prohloubení spolupráce s dobrovolnickým centrem v Táboře. Lepší propagace dobrovolnictví v naší organizaci, na školách, webu, propagačních akcí, apod.
4	Na podzim plánujeme jednu společnou schůzku se všemi našimi dobrovolníky.
5	Pokud nebudou finance, budu uvažovat o dobrovolníkovi.
6	Podpora dobrovolníků, dělat pro ně supervizi, pravidelné setkání jenom pro dobrovolníky.
7	Na členské schůzi, která je jednou za rok, jim poděkujeme.
8	Větší informovanost v naší lokalitě.
9	Neplánujeme.
10	My dobrovolníky přijímat nemůžeme.
11	V roce 2012 máme v plánu zorganizovat akci zaměřenou na dobrovolnictví.
12	Pokud by byl ze strany občanů zájem o dobrovolnictví v naší organizaci, určitě bychom je

	zde rádi přijali, aby nám v rámci dobrovolnické činnosti pomohli v přímé péči o klienty.
13	Žádným.
14	Protože to není prioritou, nemohu teď uvést konkrétní kroky.
15	My jsme nic zatím neplánovali, ale myslím, že by nebylo špatné se také zapojit.
16	Žádným.
17	Když tady budeme moci být, tak ano. Pro dobrovolníky něco dělat není problém, můžou přijít, realizovat se. V podstatě děláme pořád nějaké projekty. Děláme nějaké kroky ve spolupráci s krajem.
18	Konkrétně nic naplánováno nemáme.
19	My vlastní aktivity neplánujeme, pouze uvažujeme o možnosti příležitostného využití vyškolených dobrovolníků na našich akcích.
20	Vzhledem k personálnímu a finančnímu zajištění asi nijak.
21	Zatím jsme nic neplánovali.
22	Určitě můžeme podpořit, ale jsou potřeba finanční prostředky.
23	Když bude nějaká akce, tak do ní dobrovolníky zapojíme.
24	Konkrétně na dobrovolnictví neplánujeme nic.
25	V tuto chvíli plánujeme pouze posezení spojené s poděkováním za dobrovolnou pomoc. I to je složité, nemáme k tomu svoje vlastní prostory.

Zdroj: Vlastní výzkum

5 Diskuse

V úvodu samotného výzkumu provedla autorka krátké vyhodnocení souboru respondentů a to z pohledu jejich postavení v nestátní neziskové organizaci. Jak uvádí Boukal [7, str. 14], jde o organizaci, která svou činností nevytváří zisk a pokud ho vytváří, není její hlavní náplní a organizace jej použije k svému rozvoji a plnění svých cílů. Z celkového počtu 25 rozhovorů bylo 22 provedeno s vedoucími nebo řediteli nestátních neziskových organizací. Tři rozhovory byly provedeny s vedoucími sociální rehabilitace nebo koordinátory dobrovolníků. Autorka zde znovu zdůrazňuje, tak jako v kapitole 3.1, že někteří z respondentů poskytovali rozhovor pouze s jednoznačnou podmínkou zachování anonymity.

Poté následovala první otázka, ve které autorka zjišťovala, zda daná organizace využívá činnosti dobrovolníků či nikoliv. Z celkového počtu 25 respondentů, tedy počtu organizací uvedených v Komunitním plánu sociálních služeb města Tábora 2011 – 2013 (dále jen komunitní plán), jich činnost dobrovolníků využívá 17. Z tohoto počtu bylo 10 organizací registrovaných dle zákona č. 108/2006 Sb. a 7 organizací neregistrovaných. Větší podíl registrovaných organizací je možné vysvětlit legislativní úpravou poskytování sociálních služeb tak, jak je vysvětlena na str. 28 v kapitole 1.2.2 Sociální služby. V některých případech působí dobrovolníci vedle řadových pracovníků organizací a v několika případech jde o organizaci tvořenou pouze dobrovolníky. Při pohledu na poměry organizací registrovaných či neregistrovaných dle výše uvedeného zákona a na jejich práci s dobrovolníky se autorka domnívá, že nelze prokázat jakoukoli souvislost mezi registrací dle zákona a využitím dobrovolníků. Je to zřejmé jak z poměru organizací, které dobrovolníky nevyužívají, tj. 50 % je registrovaných a 50 % neregistrovaných, ale i z téměř vyrovnaného poměru organizací dobrovolníky využívajících.

Ve druhé otázce autorka zjišťovala, co vede organizace k tomu, že dobrovolníky využívají. Tuto otázku pokládala pouze v případech, že odpověď na otázku č. 1 byla kladná. Odpovídalo na ni tedy 17 dotázaných zástupců organizací. Nejčastějším důvodem k využití dobrovolníků byla tzv. „pomoc zaměstnancům“, což podporuje

tvrzení Boukala [7, str. 38], že dobrovolníci jednoznačně představují levnou pracovní sílu, byť jsou s ní spojené náklady, o kterých se zmiňují někteří zástupci organizací nevyužívajících dobrovolníky (viz str. 101). S tímto důvodem jsou spojeny i otázky finanční, které uvedlo 32 % respondentů. Jde tedy o potvrzení teorie alternativních příjmů dobrovolníků, které ve svých teoriích uvádí jak Boukal, tak i Novotný a Lukeš [7, str. 38, 8].

Zajímavým faktem je, že právě levnou pracovní sílu v dobrovolnících vidí většina organizací, která je využívá. Pouze jeden respondent uvedl, že dobrovolníci pro organizaci představují i nový pohled na věc. Právě tento přínos zmiňuje Boukal [7, str. 38]. Autorka předpokládá, že mají-li dobrovolníci představovat přínos pro organizaci, je nutno na ně pohlížet komplexním způsobem.

Pro komplexní pohled na důvody využívání dobrovolníků se autorka domnívá, že je vhodné zároveň řešit i otázku důvodů nevyužívání dobrovolníků. Zde se naskýtá pohled na vyhodnocení otázky č. 9 (viz str. 101), ve které narážíme na otázku složitosti a jisté personální náročnosti spojenou s využitím dobrovolníků. Jde tedy o to, jak Tošner a Sozanská [27, str. 69] uvádí, že pro práci s dobrovolníky v organizaci je nutné mít koordinátora dobrovolníků, jehož náplní je výcvik, řízení dobrovolníků i jejich supervize a hodnocení.

Pro úplné doplnění by bylo vhodné upozornit na odpovědi 4 respondentů k otázce č. 8 týkající se problémů v oblasti dobrovolnictví v jejich organizaci. Ti označili za problém chybějící kapacitu zaměstnanců v péči o dobrovolníky a často s tím spojené problémy s nedostatkem financí.

Při bližší specifikaci důvodů, které organizace vedou k tomu, že dobrovolníky nevyužívají, je zřejmé, že z celkového počtu těchto 8 organizací je 5 takových, které buď z legislativních, nebo věcných důvodů nemohou dobrovolníky využívat. Zbylé tři organizace by s dobrovolníky pracovat mohly, ale nedělají to právě z finančních, resp. personálních důvodů, o kterých se autorka zmiňuje v předchozím odstavci.

Legislativní důvody, vyplývající ze zákona 108/2006 Sb., vidí autorka jako jednoznačně převažující při spolupráci registrovaných organizací s dobrovolnickým centrem. Tyto podmínky, uvedené jednak v zákoně 108/2006 Sb. a jednak v zákoně č.

198/2002 Sb., uvádí autorka v kapitole 1.3.6 Zákonná úprava dobrovolnictví na str. 39. Do řady odpovědí ve všech rozhovorech, tedy i v tomto případě, se promítá to, o jakou formu dobrovolnictví se v organizaci jedná, tak jak je popisuje Boukal [7, str. 22]. Svě zastoupení zde má jak dobrovolnictví vzájemně prospěšné, které spíše než na smluvním principu funguje na základě ústních dohod a vzájemné pomoci, tak i dobrovolnictví veřejně prospěšné, kde organizace vstupují s dobrovolníkem do smluvních vztahů. Jak vysvětluje Frič, Pospíšilová a kol. [29, str. 111], jakou formu dobrovolník zvolí, předurčuje i jeho motivace.

Podíváme-li se na problém vztahu organizace k dobrovolníkům z opačného pohledu, tedy existence vhodných dobrovolníků, nabízí nám odpověď vyhodnocení otázek č. 4 a 5. Z výsledku je patrné, že nedostatečné využití dobrovolníků nemusí mít příčinu jenom v organizaci samotné, ale i v nedostatku dobrovolníků jako takových. Zde se například projevují demografické statistiky, které jsou uvedeny v kapitole 1.3.5 Dobrovolnictví v ČR na str. 36. Řada organizací ve svých odpovědích zmínila spolupráci se středními školami, ale z vyhodnocení otázky č. 5 je zřejmé, že problémem může být i nepřítomnost vysoké školy ve městě. Poukazují na to i odpovědi na tuto otázku, ve kterých respondenti srovnávají stávající stav s minulostí, kdy v Táboře fakulta vysoké školy byla. Zároveň si však můžeme položit otázku, zda by nebylo vhodné se při současném demografickém vývoji ve větší míře soustředit i na nejméně zastoupenou věkovou skupinu - na dobrovolníky ve věku 45 – 54 let, kterých jsou v ČR pouhá 2 % z české populace (viz kap. 1.3.5) a dále na seniorské skupiny obyvatel, které často složitě hledají smysluplné využití volného času. Z vlastní zkušenosti může autorka uvést příklad, kdy v organizaci, ve které pracuje, působí dobrovolnice ve věku 68 let. Svými životními zkušenostmi je velkým přínosem pro uživatele a naopak práce s nimi jí přináší naplnění a možnost tyto zkušenosti ještě někde uplatnit. Výše uvedené podporují i informace získané v otázce č. 10, kde se v jedné z odpovědí objevuje názor zástupce organizace, který poukazuje na funkční spolupráci se středními školami v Táboře, ale chybějící informovanost skupiny tábořských občanů v předdůchodovém věku. Dále je zmiňována spolupráce se středními školami v otázce č. 13, které se v případě spolupracujících organizací na poli dobrovolnictví objevují nejčastěji. Skupina

obyvatelstva v předdůchodovém a důchodovém věku může představovat významný dobrovolnický potenciál, jehož využití v jednotlivých organizacích bude do jisté míry závislé na cílové skupině té konkrétní organizace.

Otázka č. 6 určitým způsobem doplňuje otázku č. 2, ve které se uvádí, proč organizace dobrovolníky využívají. Jako nejčastější důvod byl uváděn „pomoc zaměstnancům“. Jakým způsobem tedy dobrovolníci zaměstnancům pomáhají, se dozvídáme z odpovědí na šestou otázku. Je patrné poměrně široké spektrum činností, při kterých jsou dobrovolníci v organizacích využíváni. Můžeme zde zaznamenat i participaci na takových formách fundraisingu, jakým je pomoc při prodeji výrobků organizace, viz Boukal [7, str. 64]. V jednom případě zaznamenala autorka i formu virtuálního dobrovolnictví tak, jak je zmiňována Fričem a Pospíšilovou [29, str. 102]. V tomto konkrétním případě šlo o tvorbu a údržbu webové prezentace organizace. Toto zapojení do široké sféry činností dané organizace nabízí otázku, zda pro něj nalezneme podněty v tak stěžejním dokumentu, jakým je právě Komunitní plán sociálních služeb města Tábor 2011 – 2013. Autorka vycházela z předpokladu, že má-li být jednou z jeho funkcí i zvýšení podílu dobrovolné práce a stejně tak i zvýšení její důležitosti, mělo by se v něm dobrovolnictví objevit v co nejširší škále možností zapojení dobrovolníků do zapojených organizací a to tak, aby jim poskytoval určité vodítko, lidově řečeno „kuchařku“, jak z dobrovolníka vytěžit co nejvíce. Otázkou dobrovolnictví v komunitním plánu se autorka zabývala v kapitole 4.1 Analýza komunitního plánu sociálních služeb města Tábora 2011 – 2013. Zde autorka zjistila, že nejčastější aktivitou pro zapojení dobrovolníků pro práci s danou cílovou skupinou je „zajištění doprovodu“. Následují kroky, které by měly toto zajistit, jako např. „určit možnosti dobrovolnického centra“, „stanovit počty“, „zjistit poptávku“, „zajistit služby stávajícími poskytovateli.“ Dle názoru autorky, ve kterém se opírá o výsledky zjištěné v rozhovorech, a to zejména v otázce č. 2 a 6, by komunitní plán měl přinést i takové podněty, jako je např. školení jednak potencionálních dobrovolníků o tom, jaké formy pomoci jsou organizacemi očekávány, tak školení o specifikách práce s cílovými skupinami, ale i školení ve směru k samotným organizacím, jejichž obsahem bude právě

práce s dobrovolníkem, formy dobrovolnictví a způsoby zapojení dobrovolníka do práce s klientem.

V odpovědích na otázku č. 6 lze nalézt více rovin informací. Jednou z nich jsou formy náboru. Ty odpovídají způsobům, které uvádí Tošner, Sozanská [27, str. 77] v kapitole 1.3.10.1 Získávání dobrovolníků. Další rovinou je počet organizací, které se nábořem zabývají. Zde je možné získané údaje porovnat s údaji získanými v otázce č. 4 a č. 5. Nábor provádí 4 organizace oproti 9 organizacím, které uvedly, že jejich aktuální počet angažovaných dobrovolníků neodpovídá skutečné potřebě. Při bližší analýze autorka určila, že z těchto 4 organizací jsou pouze dvě, které jednoznačně uvádí, že počet v současné chvíli angažovaných dobrovolníků nenaplnuje jejich maximální kapacitu. U této otázky narážíme i na časový problém, protože některé z organizací nábor neprovádějí z důvodu nedostatečné časové kapacity zaměstnanců.

Při pohledu na problémy v oblasti dobrovolnictví bylo nejčastěji zmiňovaným faktem nedostatek dobrovolníků, který je patrný i z odpovědí na další otázky. Vysvětlení bychom mohli hledat v historickém vývoji nejenom dobrovolnictví, ale celé občanské společnosti. Tošner, Sozanská [27, str. 26] a Novotný, Lukeš [8, str. 130] zmiňují hlubokou tradici dobrovolnictví v některých zemích světa, např. USA a Kanada. Oproti tomu vývoj dobrovolnictví v České republice byl přerušen převzetím moci komunisty v roce 1948 a k jeho opětovnému rozmachu dochází až po roce 1989 ruku v ruce s rozvojem NNO, jak uvádí Boukal [7, str. 135]. Pojit se s tím může i nízká nedůvěra v druhé osoby, kterou zmiňuje Skovajsa [1, str. 118]. Ta je u nás, v porovnání např. se severskými státy, pouze 24%. Čtyři organizace uvedly konkrétní problémy spojené přímo s přístupem dobrovolníků. Většinou se jednalo o nespolehlivost, rychlé ochabování jejich zájmu apod. Jak uvádí Boukal [7, str. 141], existují i rizika dobrovolnictví, která mimo jiné představují například horší postižitelnost dobrovolníka vůči nedbalosti nebo zneužití postavení. Z těchto důvodů doporučuje použít vhodné pojištění a před započítáním práce vyjasnění způsobu řešení takových situací. S přihlédnutím k výše uvedeným informacím se ukazuje důležitá otázka informovanosti organizací o nabídce pomoci ze strany dobrovolnických center.

V otázce č. 9 se ukázalo, že pět organizací má opodstatněné důvody, proč dobrovolníky nevyužívá. Autorka by se ráda zmínila o tom, že jak z této otázky vyplynulo, tak ne každá organizace může být pro využití dobrovolníků vhodná a to ať už z legislativních důvodů, tj. zachování anonymity, nebo z důvodů toho, že náplň činnosti organizace to neumožňuje.

Na odpovědích v otázce č. 8 se projevuje fakt, že některé organizace nevyužívající dobrovolníky se tímto problémem nezabývají. Většina z těch, kteří s tématem dobrovolnictví pracují, se zmiňují pouze o propagaci, která je prováděna takřkajíc zvenku. Jde tedy o tisk, rozhlas, televizi apod. Žádný z nich se nezmiňuje o tom, co uvádí Boukal [7, str. 141]. Jde o šíření dobrého jména organizace samotným dobrovolníkem, jehož osobní zkušenosti s vykonáváním dobrovolné činnosti jsou bezproblémové. Jednoznačně v odpovědích převládá názor, že propagace dobrovolnictví v Táboře je nedostatečná. Je tedy otázkou, že pokud je nízká úroveň propagace dobrovolnictví a samotné organizace ve většině případů nábor dobrovolníků nedělají, kde se potom táborští občané o možnosti stát se dobrovolníkem a o významu tohoto fenoménu mají dozvědět?

K tomu se váží i výsledky sekundární analýzy webových prezentací jednotlivých organizací zapojených do komunitního plánu sociálních služeb (viz kapitola 4.4). U 15 organizací našla autorka jakoukoli zmínku o dobrovolnictví, ale pouze u jedné z nich bylo možné hodnotit obsah informací o dobrovolnictví jako výborný. Zájemci zde naleznou definici dobrovolníka, včetně jeho motivace, ale jsou zde uvedeny i důvody proč a jaké konkrétní činnosti se nabízí. Nechyběla ani podstatná informace, tj. kontakt na koordinátora dobrovolníků. Jedna organizace měla informace velmi dobré a jedna dobré. U ostatních, celkem 19 organizací, se jednalo o nedostatečnou nebo nulovou úroveň informací.

Po shrnutí výše uvedeného a v návaznosti na další otázky zde do popředí jasně vystupuje potřeba větší propagace dobrovolnictví ať už mezi širokou, tak i odbornou veřejností v Táboře. Někteří z dotázaných zástupců se pozastavovali nad existencí dobrovolnického centra v Táboře. Z toho vyplývá i to, že je nutné, aby organizace využívající dobrovolníky mezi sebou v této oblasti více komunikovaly, propagace a

informace nevedly pouze směrem k dobrovolníkovi, ale směrem i k organizacím samotným. Zde by mělo pravděpodobně dojít ve větší míře k tvrzení Tošnera a Sozanské [27, str. 100], kteří vidí poslání dobrovolnického centra v „*propagaci a podpoře myšlenek dobrovolnictví ve společnosti a spolupráce s neziskovými organizacemi v regionu s cílem zapojení co největšího počtu obyvatel do řešení problémů komunity*“.

Přímo na otázku týkající se propagace navazovala i další otázka, kde odpovědi respondentů potvrdili nízkou úroveň propagace dobrovolnictví v Táboře. Evropská komise vyhlásila rok 2011 za Evropský rok dobrovolné činnosti. Hlavní cíle, které si kladla, bylo snížení překážek pro výkon dobrovolné činnosti v EU, posilovat pravomoci dobrovolnických organizací a zvyšovat kvalitu dobrovolné práce, ocenit dobrovolnou činnost a zvýšit o ní povědomí [51]. Nadpoloviční počet respondentů, konkrétně 15, bohužel za celý uplynulý rok nezaznamenalo ani jedinou akci, která by se pojila k Evropskému roku dobrovolné činnosti. Pouze tři organizace sami iniciovaly určitou aktivitu k podpoře dobrovolnictví v roce 2011. Zajímavým projektem byly dobrovolnické dny jako součást projektu „Otevřeno“ církevní školy Orbis Pictus a putovní výstavní panely Informačního centra mládeže. Všeobecně nejvíce zmiňovanou (6 respondentů) byla výstava o dobrovolnictví pořádaná v lednu 2012 organizací Fokus Tábor, o.s. (viz Příloha č.1).

Výsledek, který autorka zjistila z odpovědí na otázku č. 12, je zajímavým doplněním k otázce č. 10 „Jak hodnotíte propagaci dobrovolnictví v Táboře?“ Třináct respondentů svými odpověďmi potvrzuje to, co autorka uvádí v předchozích odstavcích o potřebě vyšší míry propagace dobrovolnictví. Stejně tak zde nalzáme i zmínky o větším zviditelnění dobrovolnického centra. Určitou provázanost autorka shledává v námětu využití nezaměstnaných jako dobrovolníků a využití prostor úřadu práce k propagaci dobrovolnictví s některými aktivitami komunitního plánu. V těch je navrženo zapojit do dobrovolnictví v sociálních službách pro osoby se zdravotním postižením nezaměstnané nebo zájemce o rekvalifikaci. V této oblasti by bylo vhodné čerpat zkušenosti z projektu *Nezaměstnaní jako dobrovolníci*, který realizovalo Národní dobrovolnické centrum Hestia v letech 2002 – 2003, jak uvádí Tošner, Sozanská [31,

str. 18 - 20]. V souvislosti s tímto námětem je nutné respektovat legislativní změny platné od 1. ledna 2011 [47]. Stejně tak je zajímavý podnět týkající se tzv. časové banky [72]. Jde o systém, který pochází z USA, jehož podstatou je organizovaná vzájemná výpomoc. Původně se jednalo především o pomoc sociálně potřebným, ale současné systémy fungují tak, že motivačním prvkem je získání jakéhosi kreditu, který získává ten, kdo pomoc poskytne a za něj může následně čerpat službu tehdy, když ji bude potřebovat. Jednotkou v tomto systému tedy nejsou peníze, ale čas poskytovaný navzájem. Ve funkčních systémech je zajímavé, že čtvrtina lidí v nich zapojených pomoc pouze spotřebovává, čtvrtina ji pouze nabízí a zbytek rovnoměrně pomoc poskytuje i nabízí.

Cílem otázky č. 13 bylo zjistit, zda dotazované organizace jsou schopné čerpat podporu i v jiném než neziskovém sektoru. O spolupráci škol a neziskových organizací se již autorka zmiňovala v jiné části této diskuse (viz str. 117) a to ve vyhodnocení otázek č. 4 a 5. Jediná organizace zmínila spolupráci ve formě firemního dobrovolnictví, který je jedním z nových trendů. Šancová [19, str. 38] jej charakterizuje jako jeden z konceptů firemního jednání, kdy firma provádí nebo podporuje obecně prospěšnou činnost, na které se zaměstnanci firmy dobrovolně podílí, a v jejímž rámci popřípadě investuje věcné nebo finanční prostředky. Jde tedy o určitou formu společenské odpovědnosti firem, kterou popisuje i Steinerová, Václavíková a Mervart [18]. V tomto případě organizace využila spolupráci v rámci portálu firemního dobrovolnictví zapojimse.cz [73]. Konkrétně se jednalo o společnost E.ON a jeho projekt firemního dobrovolnictví „Čas pro dobrou věc“. I v takovéto formě je vhodné vidět potenciál, který by měl být zmíněn v takovém dokumentu, jakým komunitní plán je. Autorka se domnívá, že by to mohlo vést k rozšíření této formy dobrovolnictví a využily by jej i organizace, které uvedly, že dobrovolníky nevyužívají. Dále je nutné zmínit i to, že v rámci budování společenské odpovědnosti firem, tzv. CSR - Corporate Social Responsibility, jak jej popisuje Šancová a kol. [19, str. 38], se může jednat i o firemní dárcovství, tzn. poskytnutí finančního či materiálního daru.

Interakce mezi Komunitním plánem sociálních služeb města Tábor 2011 – 2013 a organizacemi, které jsou v něm jmenovány, byla sledována v jedné s posledních otázek.

Z reakcí na tuto otázku je zřejmé, že důraz by měl být kladen na poslední fázi komunitního plánování. Jak uvádí Matoušek [68], jde o fázi, kdy je plán prováděn a to včetně informování veřejnosti o uskutečňování plánu a zapojování nových partnerů. Bude-li kladen důraz na tuto fázi, včetně další komunikace zadavatele se skupinou poskytovatelů, může být eliminován v dostatečné míře jednak stávající stav, kdy 76 %, tj. 19 z 25, zástupců organizací není v dostatečné míře seznámeno s opatřeními týkajícími se dobrovolnictví a zároveň zadavatel získá dostatečné množství podkladů pro zahájení a průběh dalšího cyklu komunitního plánování, což Topolovský [63] vidí jako krok, se kterým je nutné počítat.

Autorka na základě výše uvedeného textu vidí jako podstatné, aby se pro větší rozvoj dobrovolnictví v Táboře patřičné skupiny komunitního plánování, tj. především zadavatelé a poskytovatelé sociálních služeb, soustředily na následující kroky, či aktivity. Aktivita ze strany zadavatele by měla být směřována k tomu, aby všechny organizace do komunitního plánu byly nejenom s tímto plánem seznámeny, ale aby úloha dobrovolníků v systému sociálních služeb byla v patřičné míře zdůrazněna. K tomu by mohlo například posloužit školení nebo konference, kde bude věnován patřičný prostor dobrovolnictví, jeho aspektům a přínosům jak pro organizaci, tak pro uživatele sociálních služeb. Konference, která se může každoročně opakovat, by se měl účastnit i zástupce úřadu práce. Nelze opominout i to, aby se k zástupcům organizací dostaly informace týkající se legislativních otázek práce s dobrovolníky, ale i netradiční metody zapojení dobrovolníků, např. virtuální a firemní dobrovolnictví. Pro zadavatele by bylo vhodnou příležitostí, aby na tomto kroku participovali s dobrovolnickým centrem v Táboře, které se tak může prezentovat, včetně svých služeb, před širokým spektrem poskytovatelů sociálních služeb. S tím je spojeno vytvoření „nabídkového“ prezentačního materiálu dobrovolnického centra, který by mohl být při této příležitosti distribuován poskytovatelům ve formě letáku. Prostory úřadu práce by bylo vhodné vybavit tabulí, nebo vývěskou s popsány propagačními materiály a informacemi týkajícími se dobrovolnictví obecně. Pro oslovení většího počtu lidí doporučuje autorka využít pravidelně vycházejícího periodika „Noviny tábořské radnice“. To je měsíčně zdarma distribuováno do všech domácností v Táboře a dle vlastních zkušeností autorky

obsahuje řadu zajímavých informací týkající se chodu města, včetně pozvánek na kulturní a sportovní akce. Sloupek věnovaný dobrovolnictví spolu s odkazem na dobrovolnické centrum, případně krátký profil jednoho nebo více poskytovatelů sociálních služeb, který se vždy jednou za měsíc v tomto periodiku objeví, by jistě zaujal širší okruh tábořských občanů, ale i odborné veřejnosti. Stejně tak by bylo vhodné, aby se zde pravidelně objevovaly informace o průběhu komunitního plánování. Jednou z dalších aktivit, která by podpořila rozvoj dobrovolnictví, by mělo být to, že na schůzkách pracovních skupin komunitního plánu, které by se měly pravidelně setkávat, budou možnosti dobrovolnictví diskutovány. S ohledem na výše uvedenou analýzu potřeb dobrovolníků v jednotlivých organizacích a stavu informací na webových stránkách organizací by bylo vhodné zajistit pravidelnou účast zástupců dobrovolnického centra. To by svou aktivitou v náboru dobrovolníků mělo nahradit jednotlivé poskytovatele, kteří zmiňují nedostatečnou personální i finanční kapacitu pro nábor dobrovolníků. Jednou z cest rozšíření možností dobrovolnického centra by se mohl stát i sběr informací týkající se nabídek ze strany firem jako projevů firemního dárcovství a dobrovolnictví a jejich distribuce směrem k jednotlivým poskytovatelům. Otázkou zůstává, jakým způsobem co nejefektivněji oslovit starší skupiny tábořských občanů. Zde by měla být informační kampaň vedena na místech, kde můžeme předpokládat největší pohyb starších lidí. Formou letáků či plakátů, které budou umístěny v čekárnách praktických lékařů, na úřadech, v nemocnici, ale také třeba v prostorách tábořské sokolovny, kde se pravidelně schází tzv. „stará garda“ a sídlí zde i tábořská pobočka Klubu českých turistů. Podstatné je, aby bylo zřejmé, že i procházka či rozhovor s klientem – uživatelem sociálních služeb je jednou z forem dobrovolnictví.

Autorka si při pohledu na odpovědi dotázaných zástupců jednotlivých organizací uvědomuje v této kapitole již zmiňovanou provázanost mezi existenčními otázkami, které jsou pro většinu z organizací v současnosti velmi palčivé, a otázkami týkajícími se dobrovolnictví. Nejdůrazněji to vyjádřil jeden z respondentů, který odpovídá, že „*pokud tady budeme moci být, tak ano*“, a pokračuje tím, že něco dělat pro dobrovolníky není problém. Je nutné, aby podpora dobrovolnictví ze strany neziskových organizací v sociálních službách v Táboře získávala stále větší význam, neboť s tímto narůstajícím

významem se bude dařit ve větší míře naplňovat ustanovení Všeobecné deklarace dobrovolnictví [26]: *„Dobrovolnictví je základním stavebním prvkem občanské společnosti. Uskutečňuje nejvznešenější aspirace lidstva - touhu po míru, svobodě, příležitostech, bezpečí a spravedlnosti pro všechny“*

6 Závěr

Cílem diplomové práce bylo zjistit současný stav dobrovolnictví v oblasti sociálních služeb v Táboře a vypracovat návrh rozvoje dobrovolnictví v Táboře.

Autorka zvolila kvalitativní strategii výzkumu. Pro zjištění okruhu organizací a otázek provedla autorka sekundární analýzu Komunitního plánu sociálních služeb města Tábora 2011 – 2013 (dále jen komunitní plán) a webových prezentací jednotlivých organizací sociálních služeb v komunitním plánu zapojených. Otázky následně použila v polostandardizovaném rozhovoru, který provedla se základním cílovým souborem. Ten byl tvořen zástupci 25 nestátních neziskových organizací zapojených do komunitního plánu.

Autorka práce zjistila, že dobrovolníky využívá více než polovina organizací zapojených do komunitního plánu. V některých případech jde o organizace, které jsou tvořené pouze dobrovolníky. U zbývajících organizací určila jako příčinu nevyužívání dobrovolné činnosti především legislativní důvody, které se pojí s cílovou skupinou, na kterou je organizace zaměřena. Jako další je zde nutné zmínit i důvody finanční, resp. personální. Existenční otázky spojené s nedostatkem finančních prostředků pro provoz organizací se objevovaly ve všech rozhovorech a zmiňuje je většina dotázaných jako nejpalčivější problém týkající se zajištění chodu organizace.

Otázku potřeb dobrovolníků má většina zástupců jednotlivých organizací poměrně jasně definovanou na rozdíl od náborových aktivit, které podnikají. S tím souvisí i výsledky sekundární analýzy webových prezentací, ze kterých byla patrná rozdílná úroveň informací o dobrovolnictví zveřejňovaných jednotlivými organizacemi.

Z výzkumu dále vyplynulo, že organizace často naráží na nedostatek vhodných dobrovolníků. Zmiňují spolupráci se středními školami, kde se následně může projevat určitá nestálost dobrovolníků. Z výsledků výzkumu však vyplývá i to, že vhodnou cílovou skupinou pro získání dobrovolníků je seniorská, popř. předseniorská generace. S problémem nedostatku dobrovolníků je možné spojit zmiňovanou otázku nízké propagace dobrovolnictví v Táboře.

Na základě sebraných informací a jejich vyhodnocení navrhla autorka několik kroků, které by mohly vést k zlepšení stávajícího stavu. Kroky by měly být podniknuty v rámci procesu komunitního plánování především užší spoluprací zadavatele a poskytovatelů sociálních služeb. Tato spolupráce může spočívat v uspořádání konference, která by otevřela prostor k diskusi na téma dobrovolnictví, umožnila by zapojení dobrovolnického centra. Z výzkumu dále vyplynulo, že další pozornost je třeba věnovat novým trendům v dobrovolnictví, jako jsou různé formy firemního dobrovolnictví a virtuální dobrovolnictví. Otázkou, která se ukázala jako opodstatněná, je zapojení všech věkových skupin do dobrovolnictví, včetně seniorských, zejména ve vztahu k demografickým údajům týkajících se stárnutí populace. Autorka se dále domnívá, že prostřednictvím lokálního periodika, které vydává město Tábor, by bylo možné oslovit širokou skupinu potencialních dobrovolníků a seznámit je se všemi aspekty fenoménu dobrovolnictví.

Otázkou dalšího výzkumu by se, dle názoru autorky, mělo stát schéma fungování dobrovolnického centra koordinující dobrovolnické aktivity ve městě v návaznosti na komunitní plán, včetně určení zdrojů financování.

Při provádění výzkumu si autorka ověřila, že v případě komunitního plánování sociálních služeb se jedná o složitý proces, ve kterém by mělo dojít ke zvýšení významu a propagace dobrovolnictví. To bude důležitým krokem k jeho podpoře. Stejně důležitým, jako je intenzivní zapojení všech subjektů do samotného plánování.

Výsledky diplomové práce budou využity při naplňování cílů komunitního plánu sociálních služeb města Tábor, stejně tak i jednotlivými organizacemi poskytujícími sociální služby v Táboře, ale současně mohou inspirovat i samotné obyvatele města Tábor k zapojení se do dobrovolné činnosti.

7 Klíčová slova

Dobrovolnictví

Sociální služby

Komunitní plán

Neziskové organizace

8 Seznam použitých zdrojů

1. SKOVAJSA, Marek a kol. *Občanský sektor : Organizovaná občanská společnost*. Vyd. 1. Praha : Portál, 2010. 376 s. ISBN 978-80-7376-681-0.
2. TOMEŠ, Igor a kol. *Sociální správa*. Vyd. 1. Praha : Portál, 2002. 304 s. ISBN 80-7178-560-1.
3. TETŘEVOVÁ, Liběna. *Veřejná ekonomie*. Vyd. 1. Příbram : Professional Publishing, 2008. 184 s. ISBN 978-80-86946-79-5.
4. REKTOŘÍK, Jaroslav. *Organizace neziskového sektoru : Základy ekonomiky, teorie a řízení*. 1. doplněné vydání. Praha : EKOPRESS, 2004. 177 s. ISBN 80-86119-41-6.
5. HAKEN, Roman. Třetí sektor. In: Škarabelová, Simona. *Definice neziskového sektoru*. Sborník příspěvků z internetové diskuse CVNS. Brno : Centrum pro výzkum neziskového sektoru, 2005. ISBN 80-239-4057-0.
6. ŠKARABELOVÁ, Simona. Vymezení pojmu nestátní nezisková organizace. In: Škarabelová, Simona. *Definice neziskového sektoru*. Sborník příspěvků z internetové diskuse CVNS. Brno : Centrum pro výzkum neziskového sektoru, 2005. ISBN 80-239-4057-0.
7. BOUKAL, Petr. *Nestátní neziskové organizace : (teorie a praxe)*. Vyd. 1. Praha : Oeconomica, 2009. 303 s. ISBN 978-80-245-1650-9.
8. NOVOTNÝ, Jiří - LUKEŠ, Martin a kol. *Faktory úspěchu nestátních neziskových organizací*. Vyd. 1. Praha : Oeconomica, 2008. 224 s. ISBN 978-80-245-1473-4.
9. HYÁNEK, Vladimír – PROUZOVÁ, Zuzana – ŠKARABELOVÁ, Simona a kol. *Neziskové organizace ve veřejných službách*. Vyd. 1. Brno : Masarykova univerzita, 2007. 293 s. ISBN 978-80-210-4423-4.
10. TOMEŠ, Igor a kol. *Sociální správa : úvod do teorie a praxe*. Vyd. 2. Praha : Portál, 2009. 304 s. ISBN 978-80-7367-483-0.
11. ANDERLE, Petr. *Útržky z historie občanské společnosti : Máme na čem stavět* [online]. Vlastenecký poutník, o.s., 2002 [cit. 2011-11-05]. Dostupné z WWW:

- <http://www.neziskovky.cz/clanek/1075/0/hledej/utrsky-z-historie-obcanske-spolecnosti/>.
12. VAJDOVÁ, Tereza. *Zpráva o neziskovém sektoru v České republice* [online]. Praha, 2005 [cit. 2011-11-18]. Dostupné z WWW: http://www.vlada.cz/assets/ppov/rnno/publikace/zprava_o_neziskovem_sektoru.pdf.
 13. PROUZOVÁ, Z. *Rozbor financování nestátních neziskových organizací z veřejných rozpočtů v roce 2009* [online]. Praha, 2011 [cit. 2011-11-18]. Dostupné z WWW: http://www.vlada.cz/assets/ppov/rnno/dokumenty/rozbor_2009.pdf.
 14. Neziskovky.cz. *Statistika počtu NNO v letech 1990 – 2010 podle údajů ČSÚ* [online]. Praha [cit. 2011-12-29]. Dostupné z WWW: http://www.neziskovky.cz/data/stat_NNO_tabulka_1990_2011.txt
 15. BAČUVČÍK, Radim. *Marketing neziskových organizací*. Vyd. 1. Zlín : VeRBuM, 2011. 189 s. ISBN 978-80-87500-01-9.
 16. Ministerstvo financí ČR. *Financování neziskových organizací* [online]. Ministerstvo financí ČR, © 2005 [cit. 2011-11-18]. Dostupné z WWW: http://www.mfcr.cz/cps/rde/xchg/mfcr/xsl/nezisk_organizace.html.
 17. Rada vlády pro NNO. *Informace o realizaci Hlavních oblastí státní dotační politiky vůči nestátním neziskovým organizacím pro rok 2010* [online]. Praha, 2011 [cit. 2011-11-18]. Dostupné z WWW: http://www.vlada.cz/assets/ppov/rnno/dokumenty/informace_o_HO_2010_pro_web.pdf.
 18. STEINEROVÁ, Magdaléna – VÁCLAVÍKOVÁ, Andrea – MERVART, Radomír. *Společenská odpovědnost firem : Průvodce nejen pro malé a střední podniky* [online]. Praha, 2008 [cit. 2011-11-18]. Dostupné z WWW: <http://www.csr-online.cz/Page.aspx?pruvodce>.
 19. ŠANCOVÁ, Veronika a kol. *Napříč společenskou odpovědností firem* [online]. 1. vyd. AISIS. Praha, 2005 [cit. 2011-11-04]. ISBN 80-239-6111-X. Dostupné z WWW: <http://www.proceweb.cz/files/Napric-SOF.pdf>.

20. BURDA, Jan. *Fundraising pro úplné začátečníky* [online]. Praha : Národní institut dětí a mládeže, 2007 [cit. 2011-11-18]. Dostupné z WWW: http://www.icmck.cz/DOC/fundraising_pro_zacatecniky.pdf.
21. Společnost sociálních pracovníků. *Etický kodex společnosti sociálních pracovníků ČR* [online]. 2006 [cit. 2011-11-18]. Dostupné z WWW: <http://www.socialnipracovnici.cz/images/pdf/Etický%20kodex%20SSPCR.pdf>.
22. MATOUŠEK, Oldřich a kol. *Základy sociální práce*. Vyd. 1. Praha : Portál, 2001. 312 s. ISBN 80-7178-473-7.
23. MATOUŠEK, Oldřich a kol. *Metody a řízení sociální práce*. Vyd. 1. Praha : Portál, 2003. 384 s. ISBN 80-7178-548-2.
24. NAVRÁTIL, Pavel. *Teorie a metody sociální práce*. Vyd. 1. Brno: MZ, 2001. 162 s. ISBN 80-903070-0-0.
25. ARNOLDOVÁ, Anna. *Vybrané kapitoly ze sociálního zabezpečení*. Vyd. 3. Praha : Univerzita Karlova, 2011. 600 s. ISBN 978-80-246-1852-4.
26. Všeobecná deklaráce o dobrovolnictví. *Dobrovolník.cz* [online]. ©2011 [cit. 2011-10-09]. Dostupné z WWW: <http://www.dobrovolnik.cz/oblasti-dobrovolnictvi/vseobecna-deklarace-o-dobrovolnictvi/>.
27. TOŠNER, Jiří - SOZANSKÁ, Olga. *Dobrovolníci a metodika práce s nimi v organizacích*. Vyd. 2. Praha : Portál, 2006. 149 s. ISBN 80-7367-178-6.
28. GHK CONSULTING LIMITED. *Study on Volunteering in the European Union Country Report Czech Republic*. National report CZ [online]. 2007 [cit. 2011-11-03]. Dostupné z WWW: <http://europa.eu/volunteering/en/press-media/resources-library/5>.
29. FRIČ, Pavol - POSPÍŠILOVÁ, Tereza a kol. *Vzorce a hodnoty dobrovolnictví v české společnosti na začátku 21. století*. Vyd. 1. Praha : AGNES, 2010. 263 s. ISBN 978-903696-8-9.
30. BARTÁK, Jan a kol. *Ilustrovaná encyklopedie*. Vyd. 1. Praha : Encyklopedický dům, spol. s r.o., 1995. 527 s. ISBN 80-901647-4-9.

31. TOŠNER, Jiří – SOZANSKÁ, Olga. *Metodika dobrovolnictví nezaměstnaných z hlediska projektů Job Rotation* [online]. Praha, 2005 [cit. 2011-11-04]. Dostupné z WWW: http://www.equalcr.cz/files/clanky/910/metodika_dobrovolnictvi.pdf.
32. Dobrovolnická centra a programy. *Dobrovolník.cz* [online]. ©2011 [cit. 2011-11-04]. Dostupné z WWW: <http://www.dobrovolnik.cz/management-dobrovolnictvi/dobrovolnicka-centra-a-programy/>.
33. HODAČ, Tomáš. a kol. *Dobrovolnictví* [online]. Praha, 2009 [cit. 2011-11-04]. Dostupné z WWW: <http://www.icm.cz/publikace-studium-v-zahranici-a-prace-v-zahranici-volne-ke-staze>.
34. Spolupráce v rámci ČR. *Hestia, občanské sdružení* [online]. ©2011 [cit. 2011-11-04]. Dostupné z WWW: <http://www.hest.cz/hestia/informace-o-hestii/spoluprace-v-ramci-cr/>.
35. Kdo jsme. *Adra.cz* [online]. ©2011 [cit. 2011-11-04]. Dostupné z WWW: <http://www.adra.cz/adra/kdo-jsme>.
36. HESTIA. *Manuál programu Pět P. Big Brothers Big Sisters* [online]. Praha, 2009 [cit. 2011-11-04]. Dostupné z WWW: <http://www.petp.cz/stranky/dokumenty.php>.
37. ARONOVÁ, Klára a kol. *Dobrovolnictví v domovech pro seniory : Příklady dobré praxe* [online]. Praha, 2008 [cit. 2011-11-04]. Dostupné z WWW: <http://www.dobrovolnik.cz/res/data/002/000384.pdf>.
38. BRUMOVSKÁ, Tereza – SEIDLOVÁ MÁLKOVÁ, Gabriela. *Mentoring. Výchova k profesionálnímu dobrovolnictví*. Vyd. 1. Praha : Portál, 2010. 152 s. ISBN 978-80-7367-772-5.
39. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ČR. *Programy státní podpory práce s dětmi a mládeží pro nestátní neziskové organizace na léta 2011 až 2015* [online]. Praha, 21.7.2010 [cit. 2011-10-10]. Dostupné z WWW: <http://www.msmt.cz/file/11467>.
40. Národní institut dětí a mládeže MŠMT. *Závěrečná zpráva z kurzů pro odbornou veřejnost v průřezovém tématu Výchova k dobrovolnictví* [online]. Praha, 2011

- [cit. 2011-10-10]. Dostupné z WWW: <http://www.nidm.cz/projekty/realizace-projektu/klice-pro-zivot/dobrovolnictvi/cile-a-vystupy/zaverecna-zprava>.
41. PAVELKA, Vladimír. *Program vyrovnávání příležitostí pro občany se zdravotním postižením: Metodika pro vypracování a registraci žádostí platná pro rok 2011* [online]. Ministerstvo zdravotnictví ČR. Praha, 2010 [cit. 2011-10-10]. Dostupné z WWW: http://www.mzcr.cz/obsah/metodika_2297_1.html.
42. TOŠNER, Jiří - KOHOUTKOVÁ, Adéla. *Komentář k zákonu č. 198/2002 Sb. o dobrovolnické službě* [online]. Praha, 2002 [cit. 2011-10-11]. Dostupné z WWW: www.adorea.cz/dokumenty/komentar.doc.
43. Ministerstvo vnitra ČR. *Ministerstvo vnitra ČR: Dobrovolnická služba* [online]. Praha, © 2010 [cit. 2011-10-11]. Dostupné z WWW: <http://www.mvcr.cz/clanek/dobrovolnicka-sluzba-500539.aspx?q=Y2hudW09Mw%3d%3d>.
44. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ČR. *Novelizace Zákona o dobrovolnické službě* [online]. Praha, 2006 [cit. 2011-10-11]. Dostupné z WWW: <http://www.msmt.cz/mladez/novelizace-zakona-o-dobrovolnicke-sluzbe>.
45. Dobrovolnictví a paragrafy. *Dobrovolník.cz* [online]. ©2011 [cit. 2011-10-22]. Dostupné z WWW: <http://www.dobrovolnik.cz/management-dobrovolnictvi/dobrovolnictvi-a-paragrafy/>.
46. Ministerstvo vnitra ČR. *Ministerstvo vnitra ČR: Vývoj legislativní úpravy dobrovolnictví v zahraničí a v České republice* [online]. Praha, © 2010 [cit. 2011-10-11]. Dostupné z WWW: <http://www.mvcr.cz/clanek/vyvoj-legislativni-upravy-dobrovolnictvi-v-zahranici-a-v-ceske-republice.aspx>.
47. Ministerstvo vnitra ČR. Vyjádření ke změnám v souvislosti se Sociální reformou I. In: *Ministerstvo vnitra ČR: Dobrovolnická služba* [online]. Praha, © 2010 [cit. 2012-01-11]. Dostupné z WWW: <http://www.mvcr.cz/clanek/dobrovolnicka-sluzba-500539.aspx?q=Y2hudW09Mg%3D%3D>.
48. *Sdělení komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů. Sdělení o politikách EU a dobrovolnictví:*

- uznání a propagace přeshraničních dobrovolných činností v EU [online]. Brusel, 2011 [cit. 2011-11-04]. Dostupné z WWW: <http://europa.eu/volunteering/en/press-media/resources/all/32>.
49. GHK CONSULTING LIMITED. *Volunteering in the European Union*. Final Report submitted by GHK [online]. Mathou Cecile. 17 February 2010 [cit. 2011-11-05]. Dostupné z WWW: <http://ec.europa.eu/citizenship/eyv2011/doc/Volunteering%20in%20the%20EU%20Final%20Report.pdf>.
50. United Nations Volunteers. *World Volunteer Web: International Year of Volunteers 2001* [online]. Poslední změna 09.07.2007 [cit. 2011-11-05]. Dostupné z WWW: <http://www.worldvolunteerweb.org/tools/about-us/iyv-2001.html>.
51. United Nations Volunteers. *Volunteer action – inspiring millions of others* [online]. [cit. 2011-11-05]. Dostupné z WWW: http://www.worldvolunteerweb.org/fileadmin/photodb/IYV_10/IYV%28plus%2910%20Brochure.pdf
52. Evropská komise. *Evropská unie v České republice: „Dobrovolníci mění svět!“ – Evropská komise zahajuje Evropský rok dobrovolnictví 2011* [online]. Poslední změna 22.11.2011 [cit. 2011-11-05]. Dostupné z WWW: http://ec.europa.eu/ceskarepublika/press/press_releases/10_1640_cs.htm.
53. Postavení dobrovolníka v organizaci. *Zkola : Informační a vzdělávací portál školství Zlínského kraje* [online]. ©2003 - 2011 [cit. 2011-10-23]. Dostupné z WWW: <http://www.zkola.cz/zkedu/management/managementnno/clanky/29915.aspx>.
54. Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR. *MPSV.CZ : Co je komunitní plánování sociálních služeb a kdo jsou jeho hlavní aktéři* [online]. Praha. Poslední změna 28.4.2005 [cit. 2011-11-18]. Dostupné z WWW: <http://www.mpsv.cz/cs/850>.
55. BAJER, Pavel. Komunitní plánování sociálních služeb připomíná pohádku O chytré horáky, domnívá se Ivan Úlehla. *Sociální práce*. Brno: Asociace vzdělavatelů v sociální práci, 2009, 1/2009, 13 – 16. ISSN 1213-6204.

56. KRBCOVÁ MAŠÍNOVÁ, Lenka a kol. *Deset kroků procesem komunitního plánování – krok 1 : Deset základních kroků v procesu komunitního plánování a příprava prostředí pro pořízení komunitního plánu* [online]. Ústí nad Labem : Centrum komunitní práce Ústí nad Labem [cit. 2011-11-23]. Dostupné z WWW: http://www.mpsv.cz/files/clanky/6811/01_metodika.pdf.
57. ROSECKÝ, Daniel – ORINIAKOVÁ, Pavla. *Komunitní plánování sociálních služeb*. Centrum pro komunitní práci ČR, 2003. ISBN 978-80869020-2-1.
58. Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR. *MPSV.CZ : Základní informace o komunitním plánování sociálních služeb* [online]. Praha. Poslední změna 15.6.2005 [cit. 2011-11-23]. Dostupné z WWW: <http://www.mpsv.cz/cs/858>.
59. ORINIAKOVÁ, Pavla. *Sociální politika Evropské unie - základní dokumenty* [online]. květen 2001 [cit. 2011-11-23]. Dostupné z WWW: <http://www.cpkp.cz/jc/socpoleu.html>.
60. Národní akční plán sociálního začleňování 2008 – 2010. *Sociální revue*. Sociální práce a společenské otázky [online]. Hradec Králové: MMIV - MMV Milan Šveřepa [cit. 2011-11-23]. ISSN 1801-6790. Dostupné z WWW: <http://socialnirevue.cz/item/narodni-akcni-plan-socialniho-zaclenovani-2008-2010>.
61. ORINIAKOVÁ, Pavla. *Bílá kniha: Růst, konkurenceschopnost, zaměstnanost - Výzvy a cesty vpřed do 21. století* [online]. květen 2001 [cit. 2011-11-23]. Dostupné z WWW: <http://www.cpkp.cz/jc/bilaknih.html>.
62. HAVLÍK, Miloš a kol. *Metodiky pro plánování sociálních služeb* [online]. Poslední změna 11.3.2009 [cit. 2011-11-23]. Dostupné z WWW: http://www.mpsv.cz/files/clanky/6480/Metodika_obecna.pdf
63. TOPOLOVSKÝ, Marek a kol. *Průvodce procesem komunitního plánování sociálních služeb*. Vyd. 1. Praha : MPSV, 2004. 59 s. ISBN 80-86878-03-1.
64. Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR. *MPSV.CZ : Hlavní zásady a principy komunitního plánování sociálních služeb* [online]. Praha. Poslední změna 28.4.2005 [cit. 2011-11-24]. Dostupné z WWW: <http://www.mpsv.cz/cs/852>.

65. Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR. *MPSV.CZ : Komunitní plánování - věc veřejná (průvodce)* [online]. Praha. Poslední změna 28.4.2005 [cit. 2011-11-25]. Dostupné z WWW: <http://www.mpsv.cz/cs/847>.
66. Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR. *Postup od vize k plánu rozvoje sociálních služeb* [online]. Praha. Poslední změna 11.3.2009 [cit. 2011-11-24]. Dostupné z WWW: <http://www.mpsv.cz/files/clanky/6483/Postup.pdf>.
67. Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR. *Bílá kniha v sociálních službách* [online]. Praha. Poslední změna 11.3.2009 [cit. 2011-11-24]. Dostupné z WWW: http://www.mpsv.cz/files/clanky/736/bila_kniha.pdf.
68. MATOUŠEK, Oldřich a kol. *Sociální služby : Legislativa, ekonomika, plánování, hodnocení*. Vyd. 1. Praha : Portál, 2007. 184 s. ISBN 978-80-7367-310-9.
69. Město Tábor. *Komunitní plán sociálních služeb města Tábora : 2011 – 2013*. Tábor : Město Tábor, 2011.
70. HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum : základní teorie, metody a aplikace*. 2. aktualiz. vyd. Praha : Portál, 2008. 407 s. ISBN 978-80-7367-485-4.
71. MIOVSKÝ, Michal. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Vyd. 1. Praha : Grada publishing, 2006. 332 s. ISBN 80-247-1362-4.
72. GUTHOVÁ, Zuzana. Časová banka. *Krasec : Jihočeský čtvrtletník o životním prostředí*. České Budějovice : Rosa, 2005, 1/1, 7.
73. Byznys pro společnost. Projekt firemního dobrovolnictví ČAS PRO DOBROU VĚC ... *Zapojím se – firemní dobrovolnictví* [online]. 2009. [cit. 2012-04-07]. Dostupné z WWW: <http://www.zapojimse.cz/Dokumenty/projekt-firemniho-dobrovolnictvi-cas-pro-dobrou-vec-skupiny-cez-pomohl-propojit-315-dobrovolniku-a-47-organizaci-166.html>.
74. Rosa společnost pro ekologické aktivity, o.p.s. *Časová banka* [online]. 2011. [cit. 2011-11-24]. Dostupné z WWW: http://www.rosacb.cz/casova_bank.html.

Legislativní dokumenty

Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, v platném znění.

Zákon č. 198/2002 Sb., o dobrovolnické službě a o změně některých zákonů.

Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, v platném znění.

Zákon č. 366/2011 Sb., kterým se mění zákon č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony

Vyhláška č. 505/2006 Sb., v platném znění, kterou se provádějí některá ustanovení zákona o sociálních službách

Webové prezentace jednotlivých organizací použité pro sekundární analýzu:

1. Asociace pomáhající lidem s autismem Jižní Čechy, o.s. Dostupné z: www.jc.apla.cz.
2. Asociace pro integraci. Dostupné z: www.apitabor.eu.
3. ARPZPD v ČR, o.s., Klub Naděje. Dostupné z: www.klub-nadeje.com.
4. Centrum pro zdravotně postižené Jihočeského kraje, pracoviště Tábor. Dostupné z: www.poradnaprouzivatele.cz.
5. Český červený kříž. Dostupné z: www.cervenkykriz.eu.
6. Denní a týdenní stacionář Klíček. www.stacionarklicek.cz.
7. Domácí hospic Jordán, o.p.s. Dostupné z: www.hospicjordan.cz.
8. Domácí péče Tereza Nemocnice Tábor, a.s. Dostupné z: www.nemta.cz.
9. Farní charita Tábor – Auritus. Dostupné z: www.auritus.cz.
10. Fokus Tábor. Dostupné z: www.fokustabor.cz.
11. Fond ohrožených dětí, Pobočka Tábor. Dostupné z: www.fod.cz.
12. G-centrum Tábor. Dostupné z: www.gcentrum.cz.
13. Cheiron T, o.p.s. Dostupné z: www.cheiront.cz.
14. Kiwajunior Klub Tábor. Dostupné z: www.kiwanisjunior.cz.
15. Informační centrum pro mládež Tábor o.s. Dostupné z: www.icmtabor.cz.

16. Občanské sdružení volnočasových a terapeutických aktivit Kaňka o.s. Dostupné z: <http://www.kanka.info>.
17. Poradenské centrum při Svazu neslyšících a nedoslýchavých v ČR o.s. Dostupné z: www.snntabor.estranky.cz.
18. Rodičovské centrum Radost. Dostupné z: www.rcradost.cz.
19. Římskokatolická farnost Tábor. Dostupné z: www.volny.cz/faratabor/.
20. Sdružení postižené dítě o.s. Dostupné z: www.sdruzenipostizenedite.estranky.cz.
21. Sjednocené organizace nevidomých a slabozrakých ČR – Středisko integračních aktivit a oblastní odbočka SONS Tábor. Dostupné z: www.sons.cz.
22. Starokatolická farní obec Tábor, sociálně-pastorační středisko Communio. Dostupné z: www.starokatolici.cz.

9 Přílohy

9.1 Seznam příloh

1. Pozvánka na vernisáž výstavy „Dobrovolnictví na Táborsku“
2. Fotografie z vernisáže výstavy „Dobrovolnictví na Táborsku“ a předávání děkovných certifikátů dobrovolníkům
3. Orientační dotazník časové banky – přehled základních požadovaných služeb a nabízených dovedností

Příloha 1 – Pozvánka na vernisáž výstavy „Dobrovolnictví na Táborsku“

Fokus Tábor, o.s., ve spolupráci s Dobrovolnickým centrem Diakonie ČCE - středisko Rolnička, Vás srdečně zve na vernisáž výstavy:

DOBROVOLNICTVÍ NA TÁBORSKU ANEB POMÁHÁME Z DOBRÉ VŮLE.

Výstava bude probíhat v souvislosti s ukončením roku 2011, který byl vyhlášen jako Evropský rok dobrovolníka. Jejím cílem je seznámit veřejnost, prostřednictvím fotografií a textových panelů s fenoménem dobrovolnictví a s lidmi, kteří nezištně pomáhají potřebným. Výstava by měla sloužit zároveň jako poděkování všem dobrovolníkům na Táborsku.

Slavnostní vernisáž proběhne

12.1.2012 v 16.30 hod.

v prostorách kavárny Café Fokus,

Mostecká ul. 2087, Tábor.

Výstava potrvá do 9.2.2012 a je ke shlédnutí Po-Pá od 8,00 hod. do 17,00 hod.

Program vernisáže:

1. Zahájení výstavy
2. Krátká prezentace Dobrovolnického centra Rolničky Soběslav a Dobrovolnického centra Tábor
3. Promítání dokumentů o jednom z dobrovolnických projektů Rolničky Soběslav „Neobyčejný kamarád“
4. Poděkování dobrovolníkům

Zdroj: Autorka

Příloha 2 - Fotografie z vernisáže výstavy „Dobrovolnictví na Táborsku“ a předávání děkovných certifikátů dobrovolníkům

Zdroj: Autorka

Příloha 3 - Orientační dotazník časové banky – přehled základních požadovaných služeb a nabízených dovedností

Orientační dotazník časové banky - přehled základních Požadovaných služeb a Nabízených dovedností															
		P	N			P	N			P	N			P	N
	Málo pohybliví doprovod nákupy, různá vyřizování, pomoc v domácnosti				Osamělí dělání společnosti, přítel po telefonu, povídání x naslouchání, návštěva				Rodiny s dětmi hlídání, péče o ně, vyzvedávání ze školy, práce s mládeží				Místní znalci vyprávění příběhů, zprostředkování místních kontaktů, místní znalosti a dovednosti		
	Administrativa vyplnění žádostí a formulářů, psaní, přepisování psaní dopisů, tvorba rozpočtu				Počítače účetnictví, počítač. dovednosti, tisk, grafika, internet				Kutilové natírání, drobné dom.opravy, zahradničení, malování, řemeslné práce				Bezpečí pomoc v nebezpečí, být stále k dispozici na telefonu		
	Doprav. prostředky oprava auta, motorky, kola, mytí auta				Domácí příroda péče o domácí zvířata venčení psa, zalévání kytek				Řidiči svezení autem řízení auta řízení nákladáku				Domácí pomoc praní, žehlení, pomoc v domácnosti		
	Hospodyňky šití, vyšívání, opravy oděvů, vaření, pečení				Zábava D.J., zábava, film a video hra na hudební nástroj				Učení doučování, cizí jazyky, konverzace, výuka hudebního nástroje				Spec. znalosti sportovní trenér, rybaření, průvodce příroda		
	Organizátoři organizace společenských akcí příprava občerstvení				Silní muži stavební práce, transport těžkých věcí				Kumštýři kresba, malba, keramika, řemesla						

Zdroj: [74]